

Archeologisch bureauonderzoek Schinkelkwadrant-Noord te Heerlen

Archeologisch bureauonderzoek Schinkelkwadrant-Noord te Heerlen, gemeente Heerlen

AA200118.R01v1.0.ARG453

Archeologische Rapporten Geonius 453

12 juni 2023

Bron: fotoarchief Geonius

Archeologisch bureauonderzoek Schinkelkwadrant-Noord te Heerlen

Archeologisch bureauonderzoek Schinkelkwadrant-Noord te Heerlen, gemeente Heerlen

Documentnummer AA200118.R01v1.0.ARG453

12 juni 2023

Bureauonderzoek

Archeologische Rapporten Geonius 453

ISSN

2405-5506

Opdrachtgever

VOC 2 BV

Versie

Definitief v1.0

Auteur

N. Vlieks

+31 88 130 06 00

info@geonius.nl

Postbus 1097

6160 BB Geleen

Geonius.nl

Autorisatie

Functie	Naam	Paraaf
Senior KNA archeoloog	J.J.G. Geraeds	

Administratieve gegevens

Opdrachtgever:

VOC 2 BV

T.a.v. M.F. Jongen

Welterkerkstraat 2

6419 CR Heerlen

Uitvoerder:

Geonius Archeologie

De Asselen Kuil 10

6161 RD Geleen

Contactpersoon: N. Vlieks

E: n.vlieks@geonius.nl

T: 088-1300600

Bevoegde overheid:

Gemeente Heerlen

Adviseur namens bevoegde overheid:

Parkstadarcheologe H. Vanneste

Beheer en plaats van documentatie:

Archief Geonius & Provinciaal depot te Heerlen

Landelijk registratienummer:

5307033100

Locatie:

Gemeente: Heerlen

Plaats: Heerlen

Toponiem: Schinkelstraat

Centrum coördinaat: X196315.4; Y32249.0

Kaartblad: 62B

Omvang plangebied: ca. 8.795 m²

Kadastrale gegevens: HLN01-D-9235

Eigenaar van de grond/contactpersoon:**NOaA archeoregio:**

Limburgs lössgebied

Onderzoekskader:

Omgevingsvergunning

Onderzoeksteam:

N. Vlieks (KNA archeoloog MA)

Type onderzoek:

Bureauonderzoek

Tijdstip onderzoek:

november 2022

Geonius Archeologie is een onderdeel van Geonius Milieu B.V. Geonius is gecertificeerd voor de protocollen 4001 (Programma van Eisen), 4002 (Bureauonderzoek), 4003 (Inventariserend veldonderzoek) en 4004 (opgraven landbodern) van de SIKB BRL 4000

Geonius Groep B.V. en de verschillende divisies zijn gecertificeerd volgens de algemene kwaliteitsnorm NEN-EN-ISO 9001:2015, NEN-EN-ISO 14001:2015, VCA**2017/6.0 en CO₂ Prestatieladder niveau 3.

Bronzen riemverdeler uit circa 900 na Chr.

De riemverdeler of driepas is het beeldmerk van Geonius Archeologie. Een riemverdeler verbindt verschillende riemen met elkaar en draagt zodoende zorg voor één geheel. De vorm komt overeen met het logo van Geonius dat staat voor de van oorsprong drie disciplines die één organisatie vormen en zorg dragen voor de uitvoering van integrale projecten.

Samenvatting

In opdracht van VOC 2 BV heeft Geonius Archeologie in november 2022 een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Schinkelkwadrant-Noord te Heerlen, gemeente Heerlen.

Aanleiding voor het uitvoeren van het bureauonderzoek is de aanvraag van een omgevingsvergunning ten behoeve van nieuwbouw.

Het plangebied bevindt zich op een hoger gelegen lössglooiing, tussen de beekdalen van de Geleenbeek en de Caumerbeek in. Vermoedelijk bevinden zich binnen het plangebied radebrikgronden, ontwikkeld in siltige leem. In het verleden is het plangebied in gebruik geweest als boomgaard en raakte het pas gedurende de 20^e eeuw bebouwd. De huidige bebouwing in het plangebied heeft verstoringen met een diepte tussen 1,25-3,5 m -mv veroorzaakt.

In de directe omgeving van het plangebied zijn hoofdzakelijk vindplaatsen uit de Romeinse tijd bekend. In het plangebied zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd, waarbij in het westelijke deel dakpangraven en in het oostelijke deel een pottenbakkersoven aangetroffen zijn. De vondsten maken deel uit van een 3^e/4^e eeuwse grafveld en een cluster Romeinse pottenbakkersovens. Hiertussen zou de Via Traiana en mogelijk nog een Romeinse weg gelopen hebben, echter zijn hiervan geen sporen aangetroffen tijdens archeologische onderzoeken in het centrale deel van het plangebied. Evenmin is deze weg aangetroffen tijdens archeologische onderzoeken uitgevoerd direct ten zuiden van het plangebied (Schinkelkwadrant-Zuid). Daarnaast maakt het zuidwestelijke deel van het plangebied deel uit van de historische kern van Heerlen.

Op basis van het bureauonderzoek is voor de perioden Laat-Paleolithicum tot en met de Bronstijd een lage verwachting opgesteld. Voor de perioden IJzertijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd geldt een middelhoge verwachting. Met name voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden *off-site* sporen verwacht. Voor de Romeinse tijd geldt een zeer hoge verwachting. Deze verwachting geldt in de delen die niet verstoord zijn door de huidige bebouwing en niet eerder archeologisch onderzocht zijn. In de delen waar de bodem door kelders verstoord is, kunnen nog dieper ingegraven sporen resteren.

De geplande nieuwbouw valt grotendeels samen met delen van het plangebied die reeds archeologisch onderzocht of verstoord zijn. Hier kunnen eventueel dieper ingegraven sporen verstoord worden. De delen van het plangebied waarvoor geen diepgaande bodemverstoringen vastgesteld konden worden en waar nog niet eerder archeologisch onderzoek plaats heeft gevonden, zouden bodemingrepen een bedreiging voor archeologie kunnen vormen. Volgens de aangeleverde gegevens wordt ook hier nieuwbouw gerealiseerd.

Op basis van bovenstaande conclusies wordt vervolgonderzoek middels proefsleuven aanbevolen in de noordoostelijke hoek van het plangebied (rode zone, bijlage 4). Voor de rest van het terrein wordt een archeologische inspectie/extensieve begeleiding van de ondergrondse sloopwerkzaamheden geadviseerd.

Inhoud

1	Inleiding	7
1.1	Aanleiding en doelstelling	7
1.2	Onderzoeksopzet en richtlijnen	7
1.3	Beleidskader	8
2	Bureauonderzoek	9
2.1	Algemeen	9
2.2	Situering plangebied	10
2.3	Huidig gebruik	10
2.4	Toekomstige inrichting	11
2.5	Aardkundige waarden	11
2.5.1	Geologie & geomorfologie.....	11
2.5.2	Bodem.....	13
2.6	Actueel Hoogtebestand	14
2.7	Historische situatie en mogelijke verstoringen	14
2.7.1	Bewoningsgeschiedenis	14
2.7.2	Historische ontwikkeling plangebied	16
2.7.3	Mogelijke verstoringen.....	24
2.7.4	Ondergrondse bouwhistorische gegevens.....	24
2.8	Bekende archeologische waarden	24
2.8.1	Archeologische monumentenkaart	24
2.8.2	ARCHIS Vondstlocaties	24
2.8.3	Onderzoeksmeldingen.....	26
2.8.4	Gemeentelijke verwachtings- en beleidskaart.....	33
2.9	Gespecificeerde verwachting	34
3	Conclusies en aanbevelingen	38
3.1	Conclusies	38
3.2	Aanbevelingen	38
	Literatuurlijst	40
	Gebruikte bronnen	41
	Verklarende woordenlijst	42
	Gebruikte afkortingen	43

Bijlagen

- Bijlage 1 Bouwtekening
- Bijlage 2 Overzicht huidige bebouwing
- Bijlage 3 Aanvullende archeologische informatie
- Bijlage 4 Advieskaart
- Bijlage 5 Tijdtabel

Lijst met afbeeldingen

Afbeelding 1: Situering plangebied	10
Afbeelding 2: Luchtfoto plangebied	11
Afbeelding 3: Uitsnede geomorfologische kaart van Nederland	13
Afbeelding 4: Uitsnede AHN3 (shaded relief)	14
Afbeelding 5: Het bekende Romeinse wegensysteem in Heerlen en de verwachte ligging van Romeinse wegen in en nabij het plangebied	17
Afbeelding 6: Uitsnede Tranchotkaart (1806)	18
Afbeelding 7: Uitsnede kadastraal minuutplan (1832)	19
Afbeelding 8: Uitsnede historische kaart 1925	20
Afbeelding 9: Uitsnede topografische kaart 1937	21
Afbeelding 10: Uitsnede topografische kaart 1962	22
Afbeelding 11: Uitsnede topografische kaart 1970	23
Afbeelding 12: Uitsnede topografische kaart 1980	23
Afbeelding 13: Overzicht AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties	30
Afbeelding 14: Overzicht reeds uitgevoerde archeologische onderzoek op het terrein tussen de Geerstraat, Honigmannstraat en Schinkelstraat	31
Afbeelding 15: Overzichtskaart reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek, gecombineerd met bekende bodemverstoringen, gesloopte bebouwing, archeologisch waardevolle terreinen en verwachte ligging van Romeinse wegen binnen het plangebied en nieuwbouw	33
Afbeelding 16: Uitsnede archeologische verwachtings- en beleidskaart van de gemeente Heerlen	34

Lijst met tabellen

Tabel 1: Overzicht ARCHIS-vondstlocaties	25
Tabel 2: Overzicht onderzoeksmeldingen	27

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doelstelling

Op 20-10-2022 is door VOC 2 BV aan Geonius Archeologie te Geleen opdracht verleend voor het uitvoeren van een archeologisch onderzoek voor de locatie Schinkelkwadrant te Heerlen in de gelijknamige gemeente.

Aanleiding tot uitvoering van het onderzoek vormt de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de bouw van nieuwbouw en een ondergrondse parkeergarage. Vanwege de ligging van het plangebied in een gebied dat volgens het vigerende bestemmingsplan gedeeltelijk een dubbelbestemming waarde archeologie heeft dient een archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden, alvorens de omgevingsvergunning kan worden verkregen.

Het archeologisch onderzoek heeft tot doel het opstellen van een gespecificeerde verwachting. Het resultaat is voorliggend rapport, op basis waarvan het bevoegd gezag een beslissing kan nemen over een eventuele vervolgstap in de AMZ (Archeologische Monumenten Zorg) cyclus.¹

1.2 Onderzoeksopzet en richtlijnen

Het archeologisch onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek. Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002, van de beoordelingsrichtlijn (BRL) 4000 versie 4.1.² De BRL 4000 is opgesteld op basis van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 4.1³ die beheerd wordt door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB).⁴

In navolging op hoofdstuk 1, het inleidend hoofdstuk, worden in hoofdstuk 2 de resultaten van het bureauonderzoek vermeld op basis waarvan de gespecificeerde verwachting is bepaald. In hoofdstuk 3 de conclusies en aanbevelingen geformuleerd.

¹ Sterk vereenvoudigd kent de AMZ cyclus vier opeenvolgende en nauw samenhangende fasen. De eerste fase behelst de inventarisatie (bijv. kartering) en documentatie van archeologische waarden: waar in de bodem is wat aanwezig? In de tweede fase wordt aan de hand van een reeks heldere criteria vastgesteld welke waarde de gekarteerde resten hebben, zodat op basis van geëxpliciteerde normen vervolgens een selectie kan worden gemaakt: welke resten verdienen het behouden te worden (in of ex situ) en welke mogen ongezien verloren gaan? In de derde fase wordt het behoud vormgegeven van de gewaardeerde en geselecteerde resten: is het mogelijk om de archeologische resten in de bodem te behouden of moeten ze – bijvoorbeeld onder druk van ruimtelijke ontwikkelingen – opgegraven worden? In het eerste geval moet worden vastgesteld hoe bescherming in situ (instandhouding) wordt vormgegeven, in het tweede geval hoe de opgraving moet worden uitgevoerd en uitgewerkt. In de vierde en laatste fase van de AMZ-cyclus worden tenslotte de resultaten van het uitgevoerde onderzoek 'opgewerkt' tot nieuwe kennis over de Nederlandse geschiedenis. Deze kennis op haar beurt vormt weer de inbreng voor de eerste procesfase.

² de BRL 4000 versie 4.1 is op 24-05-2018 vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) en ondergebracht bij de SIKB te Gouda.

³ Deze versie van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1) is op 24-05-2018 vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie.

⁴ www.sikb.nl

Het archeologisch onderzoek is er op gericht om de volgende onderzoeksvragen te beantwoorden:

1. *Wat is bekend over de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van het plangebied?*
2. *Wat was het historisch landgebruik van het plangebied, wat is het huidige landgebruik en wat is de verwachte invloed daarvan op de (bodem)gaafheid en mogelijk aanwezige archeologische waarden?*
3. *Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn over het plangebied bekend?*
4. *Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied?*
5. *Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische waarden?*

1.3 Beleidskader

Sinds 1 juli 2016 is de Erfgoedwet van kracht. De Erfgoedwet bundelt bestaande wet- en regelgeving voor behoud en beheer van het cultureel erfgoed in Nederland. De uitgangspunten uit het Verdrag van Valletta (Malta) blijven in de Erfgoedwet de basis van de Nederlandse omgang met archeologie. Het verdrag van Valletta (Malta), beoogt het cultureel erfgoed dat zich in de bodem bevindt beter te beschermen. Gemeenten hebben een belangrijke rol in het archeologische stelsel. In bestemmingsplannen houden ze rekening met (te verwachten) archeologische waarden.

In het vigerende bestemmingsplan “Cityplan Heerlen” vastgesteld op 14-03-2019 heeft het plangebied deels een dubbelbestemming “waarde – Archeologie 2” (zeer hoge waarde). Op de voor “waarde – Archeologie 2” bestemde gronden mag niet gebouwd worden, tenzij de grootte van de bodemingreep niet meer dan 100 m² beslaat óf de verstoringsdiepte niet meer dan 40 cm onder maaiveld bedraagt. Daarnaast is het verboden op of in de gronden met de bestemming “waarde – Archeologie 2” zonder of in afwijking van een omgevingsvergunning een bouwwerk of bouwwerken te slopen. Dit geldt niet indien de grootte van de bodemingreep niet meer dan 100 m² beslaat óf de verstoringsdiepte niet meer dan 40 cm onder maaiveld bedraagt.⁵

⁵ www.ruimtelijkeplannen.nl

2 Bureauonderzoek

2.1 Algemeen

Het doel van het bureauonderzoek is het verwerven van informatie, aan de hand van bestaande bronnen, over bekende of verwachte archeologische waarden, binnen het bureau onderzoeksgebied, om daarmee te komen tot een gespecificeerde, archeologische verwachting van het plangebied. Met de afbakening van het bureau onderzoeksgebied wordt het gebied aangeduid, waarvan de gegevens over de historische situatie, bekende archeologische waarden en verwachtingen gebruikt gaan worden in het bureauonderzoek. Dit gebied kan groter zijn dan het plangebied. Voor onderhavig onderzoek is een straal van circa 250 m om het plangebied aangehouden als bureau onderzoeksgebied. Dit gebied sluit bodemkundig, geomorfologisch en cultuurhistorisch aan bij het plangebied zodat op een verantwoorde manier het verwachtingsmodel kan worden bepaald.

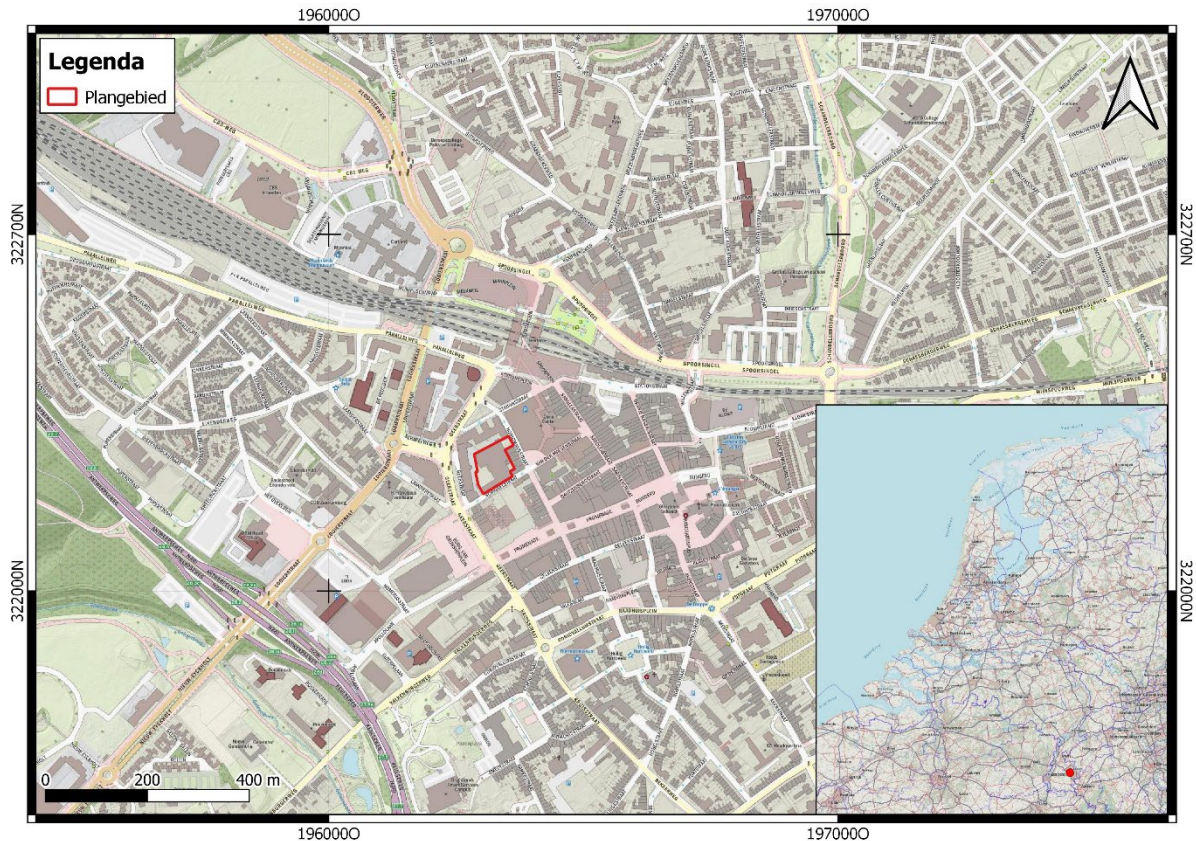
In het kader van het bureauonderzoek zijn de volgende werkzaamheden uitgevoerd waarvan de resultaten zijn opgenomen in onderstaande paragrafen:

- bepaling van het onderzoekskader (aanleiding onderzoek en begrenzing plangebied);
- raadpleging van de Beleidsnota Archeologie gemeente Heerlen: Erfgoed is Identiteit;⁶
- vaststelling van het huidige en historische gebruik van het plangebied en naaste omgeving door het raadplegen van de door de opdrachtgever overgedragen gegevens;
- vaststelling van de toekomstige inrichting van het plangebied;
- bepaling van de landschappelijke (geologische en bodemkundige) kenmerken aan de hand van bestudering van de bodem-, geologische en geomorfologische kaarten;
- bestudering van historische kaarten;
- raadpleging van literatuur en luchtfoto's;
- inventarisatie van gegevens uit het ARChEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) te Amersfoort;
- raadpleging van de gemeentelijke verwachtingskaart en beleidskaart;
- vaststelling van de aan/afwezigheid van ondergrondse bouwhistorische waarden.

⁶ Vanneste, 2018.

2.2 Situering plangebied

Het plangebied ligt in het centrum van Heerlen, aan de Schinkelstraat en de Honigmannstraat (afb. 1). Het plangebied maakt deel uit van de gemeente Heerlen, provincie Limburg. Het plangebied staat afgebeeld op kaartblad 62B van de topografische kaart van Nederland.

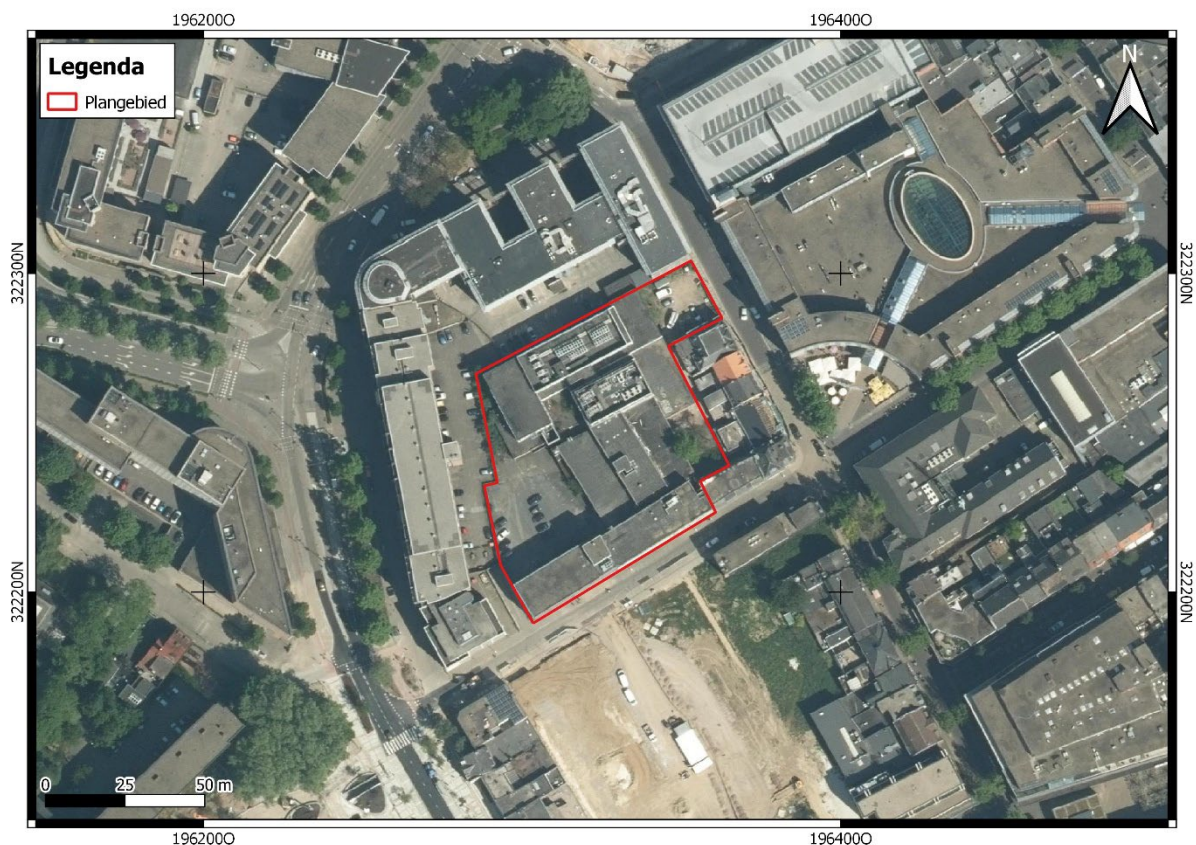
Afbeelding 1: Situering plangebied. Inzet: situering plangebied in Nederland. Bron: PDOK.

2.3 Huidig gebruik

Voor de uitkomst van het bureauonderzoek en de bepaling van het (eventuele) vervolg van het voortraject (inventariserend veldonderzoek) is het van belang de huidige situatie vast te stellen. Bodemverontreiniging, gebruik, bebouwing, maar ook de aanwezigheid van bijvoorbeeld een hoogspanningsleiding kunnen de onderzoeksstrategie van vervolg activiteiten (mede) bepalen. Daarnaast kan dit mede bepalend zijn voor de archeologische verwachting. Historisch waardevolle bouwwerken die binnen het plan- en onderzoeksgebied liggen worden vermeld.⁷

Het terrein is momenteel grotendeels bebouwd (afb. 2), het betreft hoofdzakelijk bebouwing aan de Schinkelstraat 4 en enkele bijgebouwen. Het overige deel van het terrein (westelijke zijde) is verhard en in gebruik als parkeerterrein, langs noordoostelijke zijde bestaat een klein deel van het plangebied uit braakliggend terrein.

⁷ KNA versie 4.1, Protocol 4002

Afbeelding 2: Luchtfoto plangebied. Bron: PDOK.

2.4 Toekomstige inrichting

Het mogelijk toekomstig gebruik van het onderzoeksgebied kan bepalend zijn voor het eventuele navolgende onderzoek (inventariserend veldonderzoek, fysiek beschermen of opgraven). De wijze waarop het gebied wordt ingericht, kan bijvoorbeeld betekenen dat bekende en/of verwachte archeologische waarden (deels of geheel) onaangetast (kunnen) blijven. Ook kan besloten worden de inrichting dusdanig aan te passen, dat de bekende en/of verwachte archeologische waarden alsnog (deels of geheel) onaangetast (kunnen) blijven.⁸

In het plangebied zal nieuwbouw worden gerealiseerd met een oppervlakte van ca. 4.385 m² (bijlage 1-2), het peil hiervan is vastgesteld op 109.15 m + NAP. Er zal minimaal één laag ondergronds gebouwd worden (106.15 m + NAP). Er wordt daarnaast een ondergrondse parkeergarage gerealiseerd (105.55 m + NAP / 3600 - peil).

2.5 Aardkundige waarden

Kennis van de geologie, bodem en hydrologie van het onderzoeksgebied is noodzakelijk om inzicht te krijgen in de gebruiksmogelijkheden van het landschap voor de mens. Door inzicht te krijgen in deze gegevens kan het verwachtingsmodel nader worden bepaald.⁹

2.5.1 Geologie & geomorfologie

Het heuvellandschap van Zuid-Limburg zoals we dat nu kennen heeft zijn huidige vorm grotendeels aan de Maas te danken. Door de opheffing van het Ardennen en het Rijn-Leisteenplateau aan het einde van het

⁸ KNA versie 4.1, Protocol 4002

⁹ KNA versie 4.1, Protocol 4002

Tertiair, kwam het gedeelte van Limburg ten zuiden van de Feldbiss-breuk hoger te liggen, terwijl het gebied ten noorden van deze breuk, de zogenaamde roerdalslenk lager kwam te liggen.¹⁰ Door deze langzame kanteling van Zuid-Limburg verplaatste de Maas zich langzaam van oost naar west. Dit verplaatsen gebeurde in etappes, waarbij in koude perioden de Maas een wilde vlechtende rivier was, die grindige afzettingen achter liet. Gedurende warmere perioden veranderde de Maas in een langzaam stromende, meanderende rivier, met een diepe stroomgordel. In deze fase sneed de Maas zich in de bodem in, om vervolgens in de volgende koudere en warmere periodes dit proces te herhalen. Vanwege de verplaatsing van de Maas van oost naar west, ontstond zo een terrassen landschap, waarbij de hoogste en oudste terrassen zich in het oosten bevinden en het huidige, holocene stroomdal van de Maas in het westen.

Volgens de Maasterrassenkaart¹¹ behoort het plangebied tot het Terras van Margraten, een Vroeg-Midden Pleistoceen terrasniveau dat omstreeks 1.87 miljoen jaar geleden gevormd is. Dit terras is bedekt met 5-8 meter dik pakket löss dat behoort tot het Laagpakket van Schimmert binnen de Formatie van Boxtel.

Met name tijdens het Vroeg- en Laat Pleniglaciaal traden er als gevolg van koude en droge klimatologische omstandigheden op grote schaal verstuingen op van sediment (zand en löss) uit beek- en rivierbeddingen en zelfs vanuit het toen drooggevalen Noordzee bekken (respectievelijk 73.000 tot 55.000 en 28.000 tot 12.500 jaar geleden¹²). Zand werd onder meer in Noord-Brabant en Limburg afgezet. Dit gebied wordt dan ook aangeduid als het dekzandgebied. Als gevolg van afnemende windsnelheden in zuidoostelijke richting en aan het aanwezige terrasreliëf kon ook de fijnere sedimentfractie, waaronder löss, tot afzetting komen. Ten noorden van Sittard vond vermenging van het dekzand met löss plaats. In het plangebied is sprake van lössafzettingen.

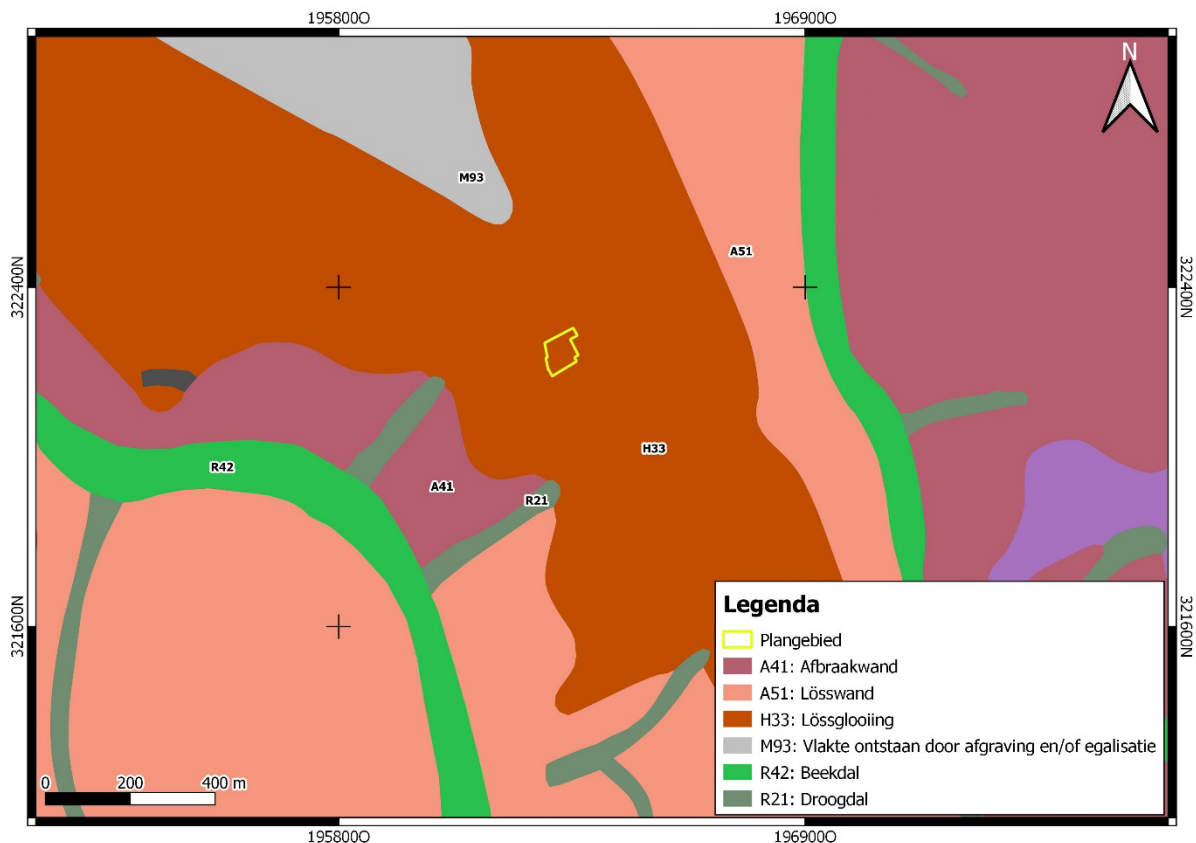
Het löss ligt in Zuid-Limburg als een afdekkende deken over de terrassen. Gedurende koudere periodes, waarbij de bodem bevroren was, kon hierdoor geen (smelt)water de bodem intrekken. Hierdoor zijn brede, diepe dalen, de tegenwoordige droogdalen, uitgesleten. Hierdoor kon het water dan wegtrekken. Tijdens de vorming waren deze dalen watervoerend, maar verloren naar verloop van tijd hun watervoerende functie, waardoor ze tegenwoordig droogdalen genoemd worden. De hoger gelegen delen waar het löss niet geërodeerd is, zijn de terrasplateaus. Op de overgangen van de terrassen naar droogdalen of lager gelegen terrassen is het löss geërodeerd en afgegleden naar beneden, waardoor er bovenaan de hellingen afbraakranden zijn ontstaan. Dit löss is onderaan de helling geaccumuleerd. Hier vinden we de zogenoemde lösswanden ofwel het colluvium.

Volgens de geomorfologische kaart van Nederland (afb. 3) bevindt het plangebied zich op een lössglooiing (code H33), ten oosten en westen van het plangebied bevinden zich lösswanden (A51), beekdalbodems (R42) en afbraakwanden (A41), die worden doorsneden door droogdalen (R21). Het beekdal van de Geleenbeek bevindt zich op ca. 485 m ten westen van het plangebied en het beekdal van de Caumerbeek bevindt zich ca. 540 m ten oosten van het plangebied. Ten noorden van het plangebied bevindt zich een vlakte die ontstaan is door afgraving en/of egalisatie (M93).

¹⁰ Bosch 1981.

¹¹ Staring Centrum, 1989.

¹² Berendsen, 2005.

Afbeelding 3: Uitsnede geomorfologische kaart van Nederland. Bron: PDOK.

2.5.2 Bodem

Het plangebied is op de bodemkaart van Nederland niet gekarteerd vanwege ligging in de bebouwde kom van Heerlen. Uit extrapolatie van het omliggende gebied is het aannemelijk dat binnen het plangebied radebrikgronden ontwikkeld in siltige leem voorkomen (BLd6).

De radebrikgronden in het gebied worden gekenmerkt door een diepe grondwaterstand, waardoor ook in natte perioden zelden wateroverlast voorkomt. Deze bodems hebben een vrijwel intact bodemprofiel, gekenmerkt door de aanwezigheid van een briklaag (Bt-horizont). Deze bodems bestaan uit respectievelijk een donkerbruine, matig humusarme Ap-horizont, bestaande uit siltige leem, met daaronder een donkerbruine Bt-horizont, bestaande uit siltige leem met mangaan- roest en grijze vlekjes. Deze briklaag gaat geleidelijk over in de geelbruine C-horizont, die eveneens bestaat uit siltige leem.¹³

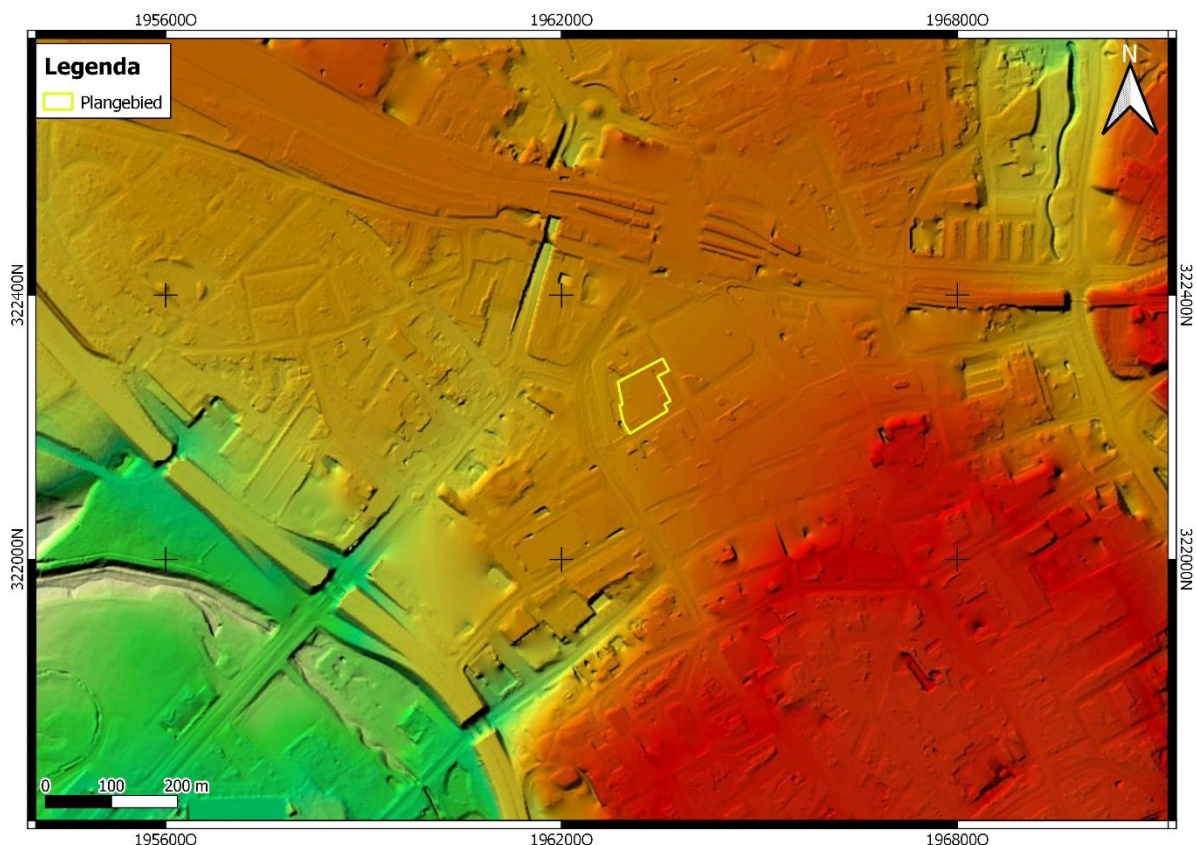
Ten zuiden van het plangebied is eerder archeologisch onderzoek uitgevoerd in de vorm van een archeologische begeleiding ter plaatse van het Schinkelkwadrant-Zuid door BAAC in 2020. Hierbij werd een tweeledige bodemopbouw waargenomen. In het zuidwestelijke deel, dat gelegen was in het bovenste deel van een beekdalhelling, kwamen ooivaaggronden voor, ontwikkeld in verspoelde löss (colluvium). In het noordoostelijke deel, gelegen aan de rand van een plateau, werden afgetopte (rade)brikgronden waargenomen. De bodem bestond uit een opgebracht grindhoudend, geelbruin leempakket met een dikte van 20-30 cm. Hieronder werd een ca. 40 cm dik, donkergrijs, sterk siltig, zwak humeus kleipakket met veel recent puin (hoofdzakelijk beton) aangetroffen. Onder dit pakket werd het restant van de natuurlijke ondergrond waargenomen, bestaande uit roodbruin tot bruingeel gekleurde leem. Van de radebrikgrond

¹³ Vleeshouwer & Damoiseaux, 1990, p. 76.

resterde enkel nog de BC-horizont met pseudogleyverschijnselen en de C-horizont. In één van de profielen was de oorspronkelijke bodem verstoord tot in de C-horizont en was geen sprake van een restant van een brikgrond.¹⁴

2.6 Actueel Hoogtebestand

Op afbeelding 4 is het AHN afgebeeld in zogenaamd shaded relief perspectief. Op deze uitsnede is te zien dat het plangebied in een relatief hooggelegen gebied ligt (oranje). De hoogte van het maaiveld varieert: in het zuidwesten bedraagt deze circa 106,92 m + NAP en in het noordoosten is deze ongeveer 107,69 m + NAP.

Afbeelding 4: Uitsnede AHN3 (shaded relief). Bron: ArcGIS.

2.7 Historische situatie en mogelijke verstoringen

Het beschrijven van de historische situatie dient meerdere doelen. Er wordt archeologisch inhoudelijk gekeken of eventueel sprake is van historische bebouwing, mogelijke vaarwegen en/of subrecent gebruik, waarbij vastgesteld moet worden of sprake is van verstoringen (bijvoorbeeld ontgravingen, stortingen en verhardingen).¹⁵

2.7.1 Bewoningsgeschiedenis

De oudste menselijke activiteiten in Nederland dateren uit het Paleolithicum. In het Laat-Paleolithicum, Mesolithicum en deels het Neolithicum leefden de bewoners van jagen, verzamelen en visvangst. De jager-verzamelaars trokken door het landschap met name achter het wild aan. Vanuit grotere basiskampen werden jachtexpedities opgezet waarbij de jagers langere tijd onderweg waren en tijdelijke kleine kampen inrichten

¹⁴ Lameris & Kalisvaart, 2020.

¹⁵ KNA versie 4.1, Protocol 2004

waar ze een beperkt aantal dagen verbleven, zogenaamde extractiekampen. Archeologisch onderzoek heeft aangetoond dat deze kampen voornamelijk worden aangetroffen in de omgeving van water op overgang van hoog en droog naar laag en nat, de zogenaamde gradiëntsituatie. In de omgeving van water was namelijk de grootste kans op het aantreffen van wild, kon eventueel worden gevist en konden vruchten worden verzameld (met name hazelaars gedijen goed in deze omgeving). Tevens voorzag het water aan de drinkwater behoefte. De meeste kans op het aantreffen van nederzettingen uit de steentijd is dan ook in de buurt van water.

Landbouw en daarmee het Neolithicum begon in Nederland ongeveer 5300 v. Chr. op de Zuid-Limburgse löss gronden. De mensen waren gebonden aan vaste woonplaatsen met als gevolg dat ze het landschap gingen inrichten. Uit het Neolithicum stammen ook de oudste zichtbare landschapselementen namelijk de Neolithische grafheuvels. De boeren bewerkten kleine akkers te midden van uitgestrekte bossen waarbij het vee in een stal of binnen een omheining werd gehouden, een systeem dat tot in de Bronstijd werd toegepast. Neolithische vondsten zijn geconcentreerd in de omgeving van de Maas en de belangrijkste waterlopen. Deze gebieden hebben nadien hun favoriete positie door de prehistorie en de geschiedenis heen behouden.

In de IJzertijd werd een ander akkersysteem gehanteerd dat wordt aangeduid als het zogenaamde *celtic fields* systeem: kleine, ongeveer vierkante percelen die door wallen waren omgeven. De duidelijkste zichtbare sporen uit de late prehistorie zijn eveneens grafheuvels.

Met de komst van de Romeinen vond een ingrijpende verandering in de samenleving plaats. De belangrijkste economische ontwikkeling was de introductie van villa's, grote agrarische bedrijven (50-100 ha). Sommige villa's ontwikkelden zich uit omheinde inheemse nederzettingen. Het grootste deel van de bevolking bleef wonen in traditionele boerderijen en was meer gericht op zelfvoorziening. De omvang van nederzettingen zal net als later hebben gevarieerd van een enkele boerderij tot een dorp. Vanaf de eerste eeuw na Chr. lijkt zich echter een concentratie van de bevolking in grotere nederzettingen te hebben voorgedaan. Buiten de woonkernen, vaak aan wegen, lagen de begraafplaatsen. De meeste villa's zijn gevonden in een smalle strook aan weerszijden van de Maas. In het Limburgse lössgebied bevinden de villa's zich hoofdzakelijk op een naar het zuiden gerichte rand van een plateau of kaap, dan wel op een terreintrede in de helling met uitzicht over het dal.¹⁶ De grotere nederzettingen waren met elkaar verbonden door brede rechte wegen van waaruit lokale wegen richting de villa's leidden. Een aantal plaatsen in Limburg zijn nog terug te voeren tot de Romeinse tijd. Het vertrek van de Romeinen in het begin van de 5^e eeuw leidde tot een economische instorting die een eind maakte aan de villa's. Met het vertrek van de legioenen lijkt ook een belangrijk deel van de inheemse bevolking naar zuidelijker streken te zijn geëmigreerd waarmee de bevolkingsomvang in het huidige Nederland rond de 5^e en 6^e eeuw een dieptepunt bereikte. Pollenanalytische gegevens wijzen op verlaten cultuurlandschap en uitbreiding van bossen. Uit deze periode zijn maar weinig nederzettingen en grafvelden ontdekt. Aanwijzingen voor bewoningscontinuïteit tussen de Romeinse periode en de vroege Middeleeuwen concentreren zich langs de randen van het Maasdal.

In de Merovingische tijd begon een langzaam herstel. De bevolking groeide weer, nederzettingen en cultuurland werden uitgebreid. Kenmerkend voor de Vroege Middeleeuwen is de grote dynamiek van het nederzettingenpatroon, met nederzettingen die regelmatig werden verplaatst. Net als in de Romeinse tijd waren nederzettingen en begraafplaatsen ruimtelijk gescheiden. Vanaf de Karolingische periode lijkt de grootste dynamiek voorbij en kregen nederzettingen een vaste locatie. Van de vroeg middeleeuwse landbouw in Midden- en Noord-Limburg is vrijwel niets bekend. Verondersteld wordt dat er net als in Zuid-Limburg in Midden- en Noord-Limburg sprake was van het domaniale stelsel: een bedrijfstype waarbij het land van grootgrondbezitters werd bewerkt door onvrijen (horigen) die in ruil voor hun arbeid een stuk land kregen waarmee ze in hun onderhoud konden voorzien. Het stelsel was gebaseerd op betaling in natura. Met name door het grootgrondbezit wordt het ontstaan van de dorpen verklaard, die ontstonden in de directe omgeving van grondheerlijke centra. Ook kerkstichtingen zullen stimulerend hebben gewerkt op de dorpsvorming. In de

¹⁶ Verhoeven, 2017, p. 113.

8^e tot de 10^e eeuw lijken de nederzettingen een vaste locatie te hebben gekregen en ontstonden mogelijk ook de eerste grotere agrarische dorpen en de velden¹⁷. De grondslagen voor het huidige cultuurlandschap zijn dan ook in de Vroege Middeleeuwen gelegd.¹⁸

De Volle en Late Middeleeuwen (1000-1500) zijn van groot belang geweest voor het cultuurlandschap. In de grote ontginningsperiode van de 10^e tot het begin van de 14^e eeuw, als gevolg van de toename van de bevolkingsomvang, werd de basis gelegd voor een belangrijk deel van het huidige cultuurlandschap. Tussen de 10^e eeuw en de begin van de 14^e eeuw groeide het aantal nederzettingen als ook het cultuurland. Ook ontstonden in deze periode de meeste steden. De toenemende ontginningen leidden tot een sterke inkrimping van de weidegronden waardoor een tekort ontstond aan weidegronden. Als gevolg werden de moerasbossen in de beekdalen omgezet in graslanden. De moerasbossen werden gekapt en ontwateringssloten werden gegraven. In de tweede helft van de 14^e eeuw namen de ontginningen af ten gevolge van een bevolkingsdaling. In de 15^e eeuw volgen dan weer nieuwe, minder grootschalige ontginningen.

De Nieuwe tijd (1500-1795) was een dynamische periode waarin de bevolking groeide, het aantal nederzettingen als ook het cultuurlandschap werd uitgebreid en het bodemgebruik veranderde. Hierdoor heeft het cultuurlandschap op veel plaatsen een grote dynamiek gekend waarbij bijvoorbeeld nederzettingenvormen, kavelvormen en opgaande begroeiing in de loop der tijd ingrijpend kunnen zijn veranderd.

2.7.2 Historische ontwikkeling plangebied

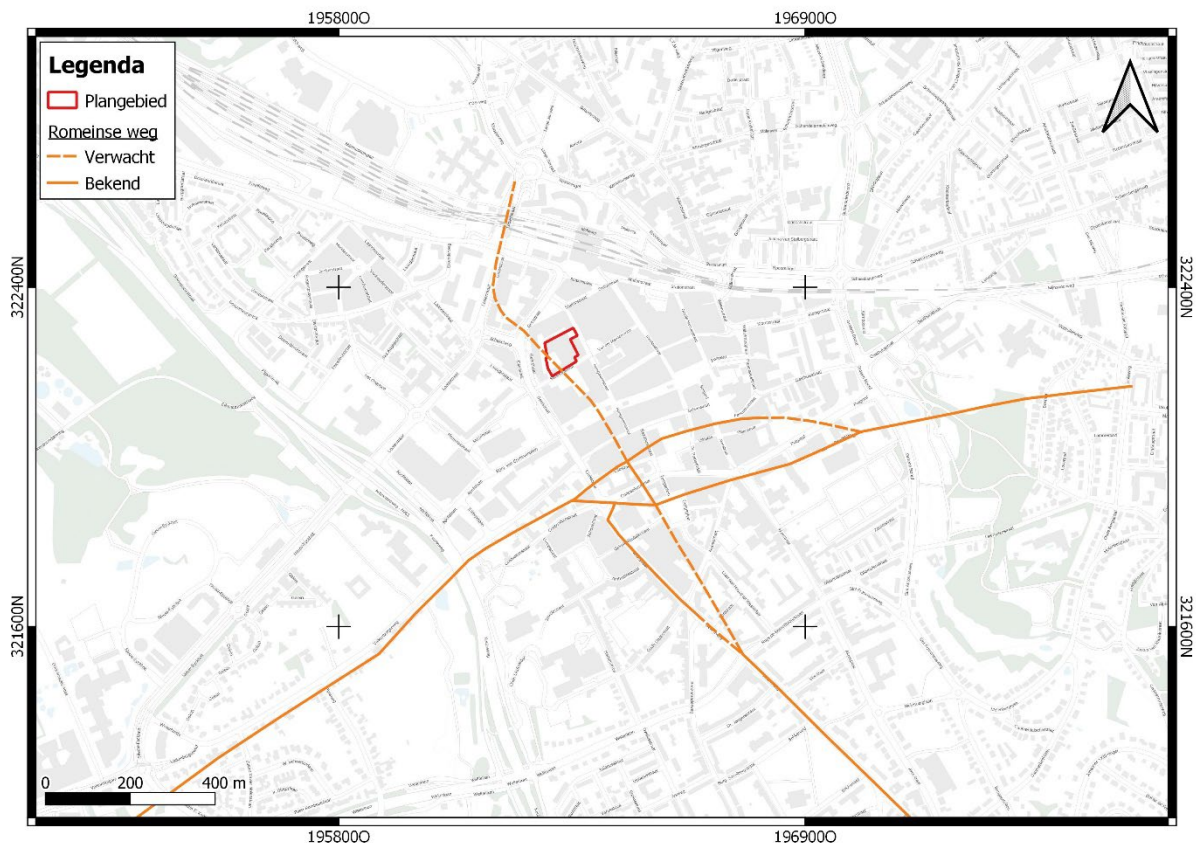
Op de Erfgoedkaart Limburg¹⁹ zijn over het plangebied de volgende gegevens bekend: de Schinkelstraat, Honigmannstraat en Stationstraat betreffen wegen uit de periode 1910-1955 en de Geerstraat betreft een weg die ouder of gelijktijdig met de Middeleeuwse verkaveling is. Het plangebied was in het verleden in gebruik als bouw- en grasland met gewandverkaveling. Het zuidwestelijke deel van het plangebied maakt deel uit van de historische kern van Heerlen. Het plangebied zou zich ca. 260 m ten noorden van de Via Belgica bevinden.

Heerlen dateert reeds uit de Romeinse tijd en was bekend onder de naam *Coriovallum*. Romeins Heerlen lag op het kruispunt van de Romeinse wegen Xanten-Aken-Trier (*Via Traiana*) en de weg van Boulogne-sur-Mer naar Keulen (*Via Belgica*). De *Via Belgica* heeft naar verwachting circa 260 m ten zuiden van onderhavig plangebied gelopen en de *Via Traiana* heeft vermoedelijk door het zuidwestelijke deel van het plangebied gelopen (afb. 5). Deze weg is ook niet aangetroffen tijdens archeologisch onderzoek ten zuiden van het plangebied (Schinkelkwartier Zuid).

¹⁷ Er is sprake van een veld wanneer aan de volgende drie essentiële kenmerken wordt voldaan: 1; er zijn verschillende eigenaren en/of gebruikers, 2; visuele openheid en 3; het gebruik van bouwland met de nadruk op graanteelt.

¹⁸ Renes, 1999

¹⁹ <https://erfgoedkaartlimburg.nl>

Afbeelding 5: Het bekende Romeinse wegensysteem in Heerlen en de verwachte ligging van Romeinse wegen in en nabij het plangebied. Naar: Keijers, 2017.

Heerlen was in de Romeinse tijd een grote stad (*vicus*), getuige de bouw van een groot Thermencomplex, dat ca. 370 m ten zuiden van onderhavig plangebied ligt. Hiervan is bekend dat het nog tot in de 4^e eeuw in gebruik is geweest, ondanks een afname van de invloed van de Romeinen in de regio vanaf ca. 270 na Chr. Vermoedelijk was de Romeinse aanwezigheid in zowel Heerlen als Maastricht in de late 3^e en 4^e eeuw hoofdzakelijk van militaire aard. De regio Zuid-Limburg kan in ieder geval tot 270 na Chr. beschreven worden als een villalandschap met diverse villa's in de directe omgeving. Er bevinden zich op een afstand van ca. 1,5-1,9 km ten noordoosten van het plangebied drie villaterreinen, het betreft de villa's van Meezenbroek, Schaesberg-Leenderhof en Landgraaf-Schaesberg, die gelegen zijn op een afbraakwand, nabij de randen van beekdalen of droogdalen.

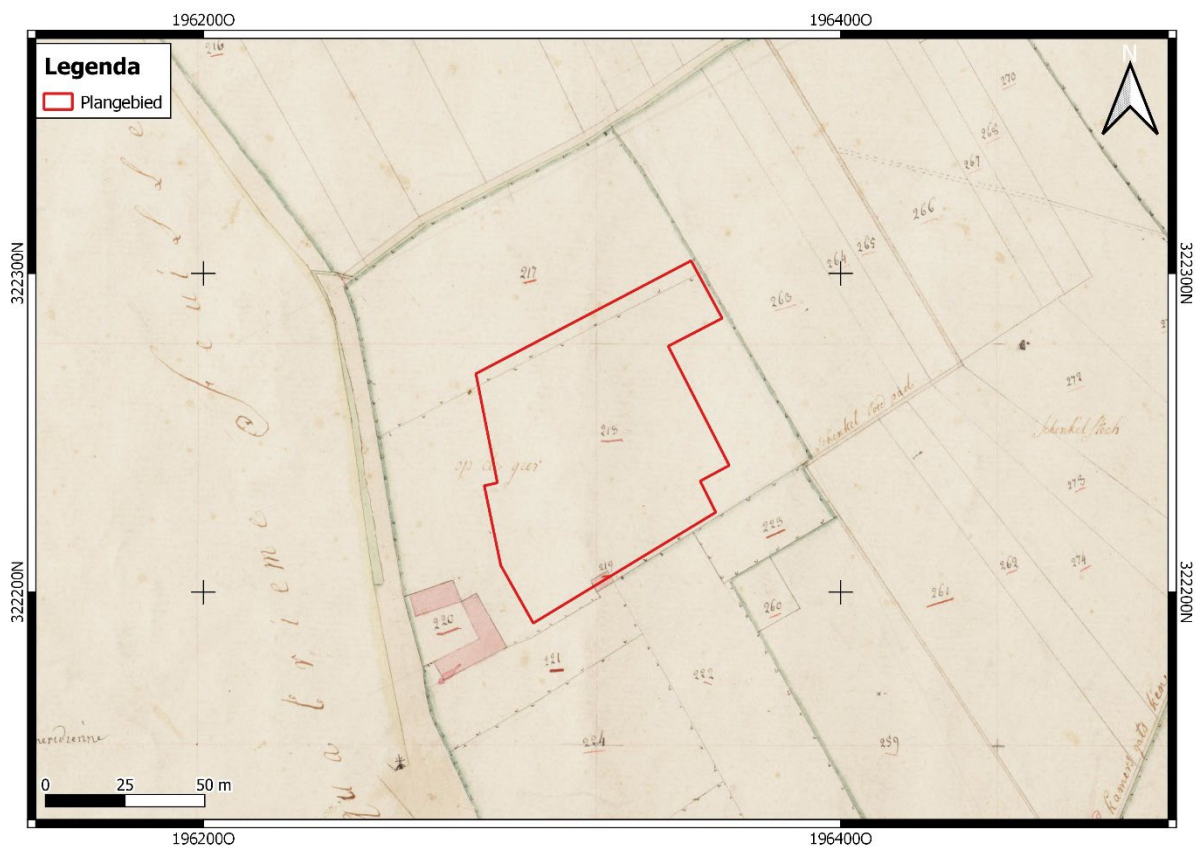
Rond 400 na Chr. vertrekken de Romeinen uit Nederland en de eerstvolgende bewoningssporen zijn bij archeologisch onderzoek ten oosten van de Schelmentoren aangetroffen, welke kunnen worden gedateerd tussen 900 en 1050. Daarnaast is een vermelding van de kerk van Voerendaal, waartoe ook de kapel van Heerlen (Herle) behoorde, bekend uit 1049 n. Chr. Heerlen vervulde destijds een soort centrumfunctie voor de omliggende regio. In de 12^e eeuw kreeg het centrum van Heerlen een verdedigbare woontoren, de Schelmentoren. Deze toren werd met enkele huizen en de kerk in de 13^e eeuw uitgebreid tot een vesting (Landsfort Herle). De Sint Pancratiuskerk is een grotere, stenen variant uit 1250 van de hierboven benoemde kapel. De kapel kreeg echter pas toekenning als kerk in 1274. De kerk is in de loop der jaren diverse malen hersteld en verbouwd. Dit Vol- en Laat-Middeleeuwse centrum van Heerlen bevindt zich op ca. 370 m ten zuidoosten van onderhavig plangebied. De omvang van Heerlen bleef bescheiden, tot de komst van de mijnen.

Het plangebied bevindt zich ca. 540 m ten westen van het beekdal van de Caumerbeek. Deze beek diende in het verleden als levensader van Heerlen. De Romeinen gebruikten het water van de Caumerbeek om het badhuis in *Coriovallum* van water te voorzien. Tevens voorzag de beek ook het omgrachte Landsfort Herle, met kasteel en kerk (12^e eeuw) en het dorp van water vanwege de ligging van Heerlen op een verhoging in het landschap, waardoor er geen natuurlijke waterbronnen ter beschikking waren.

Op de Tranchotkaart (1806; afb. 6) en het kadastrale minuutplan (1832; afb. 7) is het plangebied onbebouwd en grenst aan zuidelijke en zuidwestelijke aan oude bebouwing. Het terrein waar het plangebied deel van uitmaakt wordt aangeduid met het toponiem 'Op de Geer' en was in gebruik als boomgaard.

Afbeelding 6: Uitsnede Tranchotkaart (1806). Bron: Tranchot & Von Müffling, 1806.

Afbeelding 7: Uitsnede kadastraal minuutplan (1832). Bron: Beeldbank RCE.

In de hierop volgende jaren vindt binnen het plangebied weinig verandering plaats, tot op de historische kaart van 1925 voor het eerst bebouwing in en rondom het plangebied gekarteerd wordt. Deze bebouwing concentreert zich in het westelijke en noordoostelijke deel van het plangebied (afb. 8).

Afbeelding 8: Uitsnede historische kaart 1925. Bron: TopoTijdreis.

Op de historische kaart van 1937 (afb. 9) wordt dwars in het noordelijke deel van het plangebied een gebouw gerealiseerd.

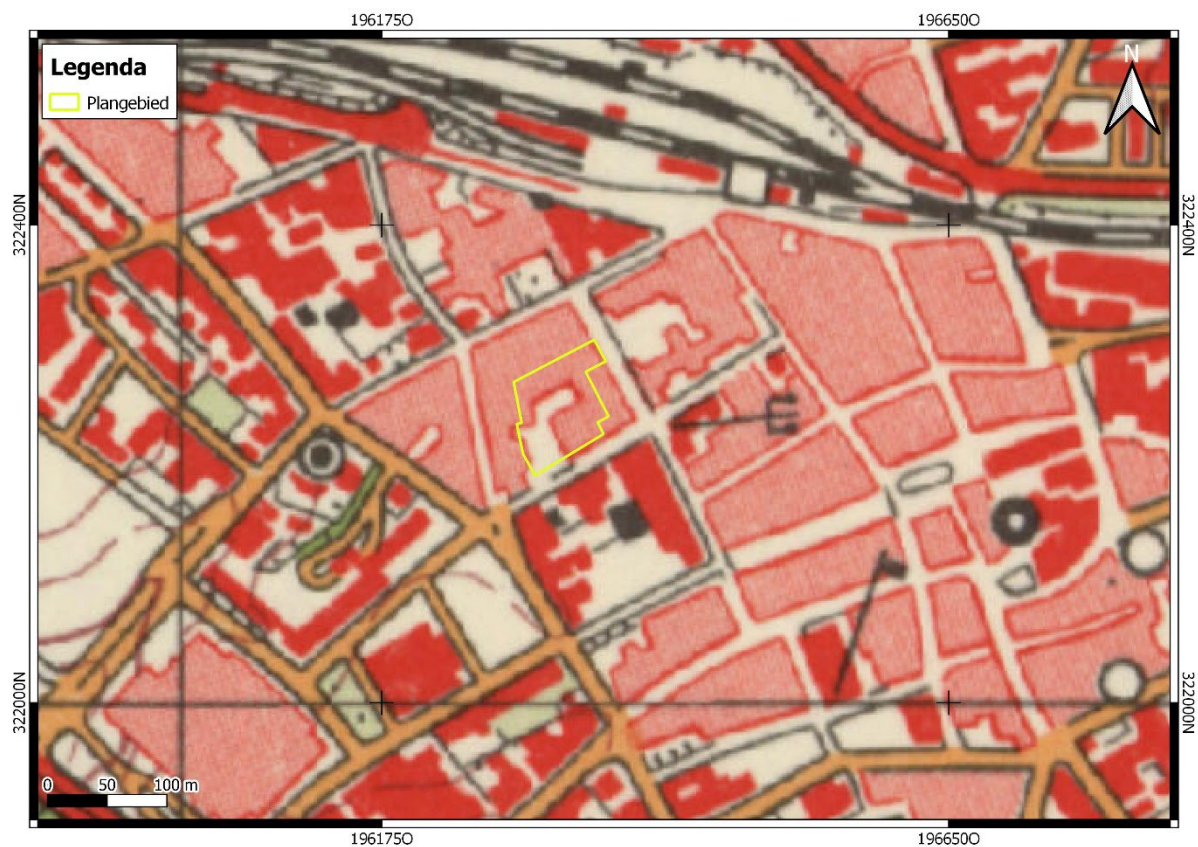

Afbeelding 9: Uitsnede topografische kaart 1937. Bron: TopoTijdreis.

Vervolgens vindt vanaf de jaren '60 uitbreiding van de bebouwing in het plangebied plaats, op de kaarten uit deze periode wordt in het gehele plangebied bebouwing gekarteerd, met uitzondering van de zuidwestelijke hoek. Deze bebouwing verandert op kaartmateriaal in de jaren '70-'90 enigszins van vorm (afb. 10-12).

Afbeelding 10: Uitsnede topografische kaart 1962. Bron: TopoTijreis.

Afbeelding 11: Uitsnede topografische kaart 1970. Bron: TopoTijdreis.

Afbeelding 12: Uitsnede topografische kaart 1980. Bron: TopoTijdreis.

Vanaf 1999 wordt de bebouwing in het plangebied op topografische kaarten weergegeven, zoals deze tot op heden behouden is.

Van de huidige bebouwing in het plangebied is bekend dat deze geheel onderkelderd is tot een niveau variërend tussen 105.50 en 106.15 m + NAP (bijlage 2). De bebouwing direct ten westen van het plangebied is onderkelderd tot een niveau van 103.90 m + NAP. Het huidige maaiveld binnen het plangebied bedraagt ca. 107.40 m + NAP, wat neerkomt op verstoringen tot 1,25-1,9 m – mv.

2.7.3 Mogelijke verstoringen

Uit de hierboven vermelde bronnen zijn aanwijzingen voor grootschalige verstoringen naar voren gekomen. Bij het bodemloket zijn geen aanwijzingen voor verstorende saneringen bekend.²⁰ In het gebied zijn enkele kabels en leidingen bekend. Het betreffen datatransport, laagspanning, warmte- en waterleidingen en kabels. Deze bevinden zich hoofdzakelijk in het noordoostelijke en zuidwestelijke deel van het plangebied.²¹

2.7.4 Ondergrondse bouwhistorische gegevens

Voor de uitkomst van het bureauonderzoek en de bepaling van het (eventuele) vervolg van het voortraject (inventariserend veldonderzoek), is het van belang de bekende archeologische waarden en ondergrondse bouwhistorische waarden (al dan niet volledig onderzocht) te beschrijven. Hiertoe is de Atlas Leefomgeving geraadpleegd.²² Hierbij zijn geen aanvullende gegevens verzameld.

2.8 Bekende archeologische waarden

Voor de uitkomst van het bureauonderzoek is het van belang de bekende archeologische waarden te beschrijven. Kennis daaromtrent bepaalt mede de onderzoeksstrategie van vervolgactiviteiten.²³

2.8.1 Archeologische monumentenkaart

De AMK is een digitaal bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland dat door de RCE in samenwerking met de desbetreffende provincie is opgesteld. Op de kaart staan terreinen met archeologische status aangegeven. De kaart baseert zich op gegevens uit ARCHIS. Statustoekenning vindt plaats nadat het terrein is getoetst aan een aantal door de RCE gehanteerde criteria (kwaliteit, zeldzaamheid en contextwaarde).

Het plangebied maakt deel uit van AMK terrein 16508 (afb. 13). Het betreft een terrein van hoge archeologische waarde, hierbij gaat het om de oude stadskern van Heerlen, waar bewoningsresten uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd verwacht worden. In een straal van 250 m rondom het plangebied bevinden zich geen AMK-terreinen.

2.8.2 ARCHIS Vondstlocaties

ARCHIS is het geautomatiseerde Archeologisch Informatiesysteem voor Nederland. Het bestaat uit een databank waarin allerlei gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen, daterend van de Prehistorie tot de Nieuwe Tijd.

In ARCHIS staat één vondstlocatie geregistreerd binnen de begrenzing van het plangebied (afb. 13).

²⁰ www.bodemloket.nl

²¹ KLIC-melding 220153325

²² www.atlasleefomgeving.nl

²³ KNA versie 4.1, Protocol 4002

Uit de directe nabijheid van het plangebied (binnen een straal van 250 m) zijn twaalf vondstlocaties bekend.

Tabel 1: Overzicht ARCHIS-vondstlocaties.

Zaakidentificatie nr.	Afstand t.o.v. plangebied [m]	Datering	Aard van de melding
3135529100	215 m ten N	ROMVB-ROMLA	Vondstmelding van Romeinse grafresten bij niet-archeologische graafwerkzaamheden aan de Parallelweg te Heerlen (1926). Het betrof de aanleg van een spoortunnel die de Geerstraat met de Kloosterweg moest verbinden. Er werden enkele complete stukken aardewerk in groepjes bij elkaar gevonden, evenals bot- en houtskoolfragmenten. De vindplaats ligt ca. 60 m van de huizen aan de Parallelweg bij de Geerstraat (oostelijke deel van het grafveld).
3272913100	0 m	ROMMA	Vondstmelding van een Romeinse pottenbakkersoven in de oostelijke wand van de bouwput die werd uitgegraven voor de realisatie van het Rekencentrum van het Centraal Bureau der Staatsmijnen in Limburg. De vondst werd aan de achterzijde van de tuin van het pand aan de Honigmannstraat 51 gedaan (1962). De ROB werd ingelicht en er werd overgegaan tot opgraving. De pottenbakkersoven was noord-zuid georiënteerd. Het Romeinse loopniveau bevond zich op ca. 107 m + NAP. Hierin was een ca. 1,5 m diepe kuil gegraven, in het midden van deze kuil was een noord-zuid gerichte dam opgericht (ca. 28 cm breed en 50 cm hoog). De dam was voorzien van vier zwaluwvormige inkepingen en op de dam rustte een kleien rooster, waarin ronde openingen gemaakt waren (diameter 10 cm). De stookruimte was langwerpig van vorm en de opening hiervan lag aan zuidelijke zijde. Voor de opening lag een werkkuil. De ovenwand was vervaardigd uit klei en nog intact tot 1,3 m boven de bodem van de stookruimte (ca. 50 cm boven het rooster). De wand was reconstrueerbaar tot 85 cm boven het rooster en zal een koepel gevormd hebben, die tot ca. 1 m boven het Romeinse loopniveau uitgestoken zal hebben. In de oven is gevernist en gladwandig aardewerk aangetroffen dat gedateerd kon worden tussen 70-100 n. Chr.
2920896100	220 m ten ZW	ROMVA-ROMMA	Vermelding van 2 bronzen muntvondsten aan de Coriovallumstraat, nabij de Kruisstraat bij niet-archeologische graafwerkzaamheden. Het betreffen een Altaar-as van Augustus (27 v. – 14 n. Chr.) en een quadrans van Domitianus (81-96 n. Chr.).
2921876100	85 m ten ZW	ROMVB-ROMMA	Vondstmelding van 2 bronzen munten afkomstig van de oostzijde van de Geerstraat. Het betreffen een dupondius/as van Nero en een sestertius van Hadrianus.
2920993100	120 m ten Z	ROMVA	Vondstmelding van één bronzen as van keizer Augustus aan de Promenade te Heerlen. De munt (wanneer het geen imitatie is) zal tussen 16 en 6 v. Chr. geslagen zijn.
3135480100	120 m ten Z	ROM	Vondstmelding van terra sigillata, geverfd aardewerk, keramische waterleidingbuizen een bronzen munt en niet nader te determineren aardewerk en ijzeren object uit de Romeinse tijd. De vondsten zijn aangetroffen bij het uitschachten van de grond ten behoeve van het bouwrijp maken van de Promenade te Heerlen.
2920985100	20 m ten O	ROM	Vondstmelding van resten van een pottenbakkersoven, aangetroffen bij

Zaakidentificatie nr.	Afstand t.o.v. plangebied [m]	Datering	Aard van de melding
			graafwerkzaamheden voor de aanleg van een verbindingsbuis op een diepte van ca. 1,5 m ter hoogte van de Honigmannstraat 55a. Er zijn grote brokken verbrande klei (ovendelen) en enkele groenachtige slakken aangetroffen. Er zijn geen scherven van betekenis aangetroffen. Archeologisch bodemonderzoek was niet mogelijk. De oven ligt ca. 35 m ten oosten van de in 1962 ontdekte pottenbakkersoven (ZIN 3272913100).
2960375100	225 m ten Z	ROMMA	Vondstmelding van een waterput bij de bouw van het AMRO-gebouw op de hoek van de Geleenstraat/Geerstraat op ca. 4 m – mv. Er resteerden enkel nog de onderste 3 lagen planken. De waterput was vierkant (1,95 x 1,95 m). In relatie tot de waterput zijn fragmenten van geverfde bекers, een ruwwandige (kook)pot en een Terra nigra beker aangetroffen.
3135601100	210 m ten Z	ROM	Vondstmelding van resten van een pottenbakkersoven, aangetroffen op de hoek van de Kruis- en Geleenstraat bij het spitten van leem in februari 1898. De pottenbakkersoven is vervolgens door het RMO opgegraven en bestond uit een halfronde stenen vloer, met daaronder 3 gewelven. Ieder gewelf had 3 stookkanalen. In de vloer waren Romeinse tegels en dakpannen verwerkt, waardoor de oven als Romeins werd gedateerd. Mogelijk gaat het niet om een pottenbakkerij, maar een glasoven, omdat tegen de wanden van de gewelven en rookkanalen een glasachtige substantie zat.
2921916100	150 m ten ZW	ROM	Vondstmelding a.d.h.v. een “geïmproviseerd” fiche met verwijzing naar het oude ROB-archief. Het betreft de vondst van een Romeinse weg bij opgravingen in de buurt van het Oudheidkundig Museum (Orpheusstraat 2). De weg kon enkele tientallen meters gevolgd worden en naast de weg liep een klein slootje.
3135472100	20 m ten W	ROM(M)	Vondstmelding van een Romeins crematiegraf dat aangetroffen werd bij de uitbreiding van het huis van J. Dohmen in 1961 aan de Geerstraat 46 te Heerlen. Het crematiegraf bestond uit een vierkante constructie van dakpannen om een kuil, de kuil was met dakpannen afgedekt. Het materiaal is deels bij de eigenaar gebleven (o.a. een bronzen schaal). Op een van de dakpannen zou een stempel staan, maar deze is verdwenen. Er zijn daarnaast een onbekend aantal fragmenten van geverfde borden en tegulae aangetroffen en een fragment van een gladwandige kruik.
4653307100	75 m ten Z	ROMM-NTC	Bij een archeologische begeleiding in het Schinkelkwartier Zuid (2018). Het betrof inspectie van de sloopwerkzaamheden. Echter werd een deel van het plangebied, grenzend aan de Promenade, gesloopt en ontgraven te zijn zonder afspraak voor archeologische inspectie, waardoor de strategie werd gewijzigd in vlakdekkende opgraving. Er zijn slechts enkele archeologische resten aangetroffen, het betreffen kuilen en uitbraaksleuven uit de Nieuwe tijd en een paar Romeinse scherven uit verstoorte context. De vindplaats werd als niet behoudenswaardig beschouwd. Binnen het plangebied werd de Via Traiana verwacht, deze is niet aangetroffen. Vermoedelijk komt dit door de aanwezige bodemverstoringen of heeft de weg meer naar het oosten gelegen.

2.8.3 Onderzoeksmeldingen

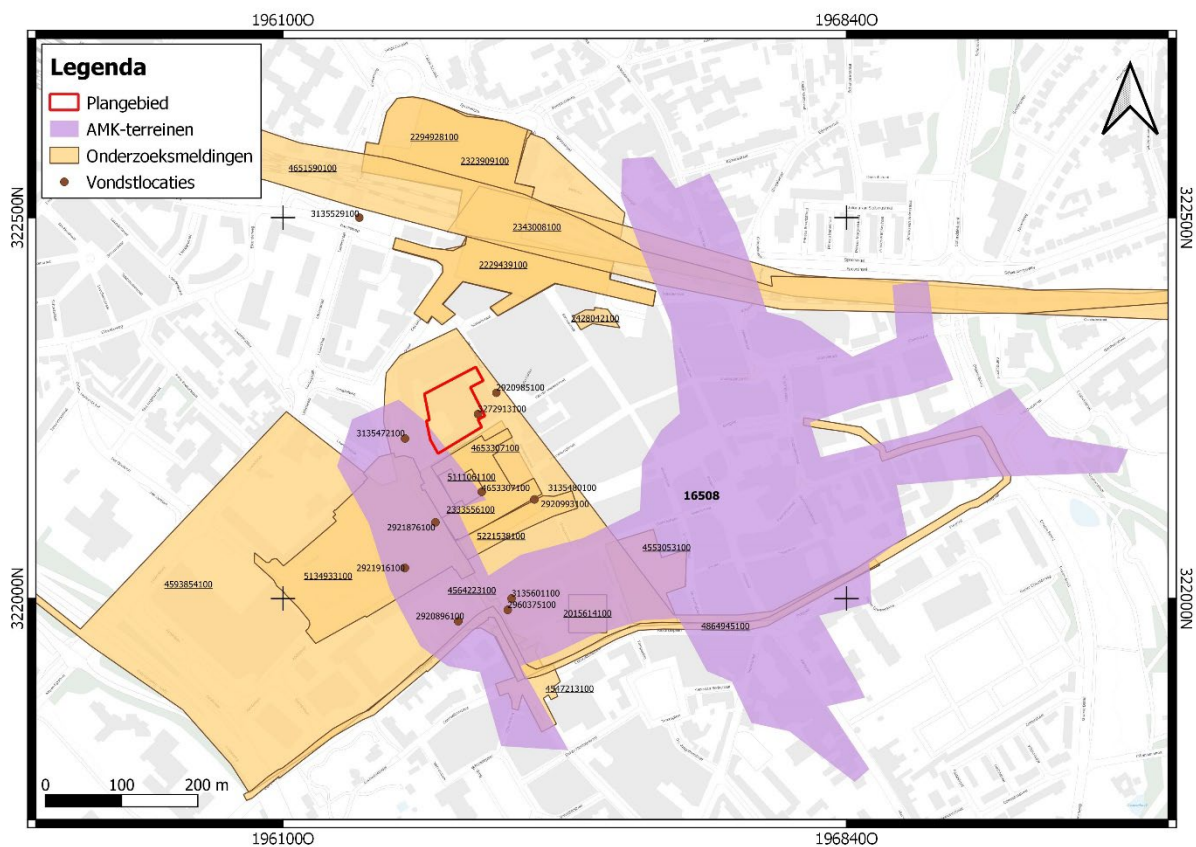
In een straal van circa 250 m van het plangebied zijn 17 onderzoeksmeldingen bekend (afb. 13).

Tabel 2: Overzicht onderzoeksmeldingen.

Zaakidentificatie nr.	Afstand t.o.v. plangebied [m]	Uitvoerder + jaar	Aard en resultaten van het onderzoek
5111061100	25 m ten Z	ADC (2021)	IVO-P Schinkel-Zuid te Heerlen. In totaal zijn zes sleuven aangelegd, waarin geen archeologische resten zijn aangetroffen. Relevante archeologische lagen waren door bodemverstoringen reeds verdwenen. Er werd geadviseerd het plangebied vrij te geven voor de voorgenomen ontwikkeling.
2323909100	55 m ten N	SyntheGra (2011)	IVO-P Maankwarier Heerlen. In totaal zijn vijf sleuven aangelegd. Enkel in werkput 2 zijn archeologische sporen aangetroffen, in de vorm van muurwerk dat op basis van historisch kaartmateriaal aan het einde van de 18 ^e begin 19 ^e eeuw geplaatst kon worden en mogelijk onderdeel uitmaakte van het oudste stationscomplex. De vindplaats is als niet behoudenswaardig gewaardeerd en er werd geen vervolgonderzoek aanbevolen.
2333556100	8 m ten Z	SyntheGra (2011)	Bureau- en booronderzoek Schinkelkwartier te Heerlen. Op basis van het bureauonderzoek werd een onbekende verwachting voor het Midden-Paleolithicum & Bronstijd, een lage verwachting voor het Laat-Paleolithicum-Mesolithicum & Nieuwe tijd, een middelhoge verwachting voor het Neolithicum & IJzertijd en een hoge verwachting voor de Late Bronstijd-Vroege IJzertijd, Romeinse tijd en Middeleeuwen opgesteld. Er zijn slechts twee boringen tot 2 m -mv uitgevoerd, deze hebben geen meerwaarde opgeleverd voor het onderzoek. De verwachting uit het bureauonderzoek werd daarom gehandhaafd en er werd vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven – variant archeologische begeleiding uit te laten voeren.
2015614100	248 m ten Z	Provincie Limburg (1984)	Niet-rapportplichtige onderzoeksmelding, waarvan de verwervingswijze niet te bepalen is, aan de noordelijke zijde van de Coriovallumstraat (Zw.Veldje). Geen aanvullende gegevens beschikbaar.
2229439100	230 m ten NO	SyntheGra (2008)	Bureauonderzoek Maankwartier. Voor het plangebied werd een hoge verwachting voor de perioden Neolithicum tot en met Vroege Middeleeuwen vastgesteld, voor de overige perioden gold een lage verwachting. Er werd vervolgonderzoek in de vorm van een IVO-O aanbevolen.
2294928100	55 m ten N	SyntheGra (2010)	Booronderzoek Maankwartier. De lage verwachting voor jager-verzamelaars werd gehandhaafd o.b.v. het IVO-O. De verwachting voor het Neolithicum tot en met Vroege Middeleeuwen werd bijgesteld naar laag en de verwachting voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd is voor het zuidelijke deel bijgesteld naar middelhoog. Er werd vervolgonderzoek in de vorm van een IVO-P aanbevolen.
4547213100	240 m ten Z	ArcheoPro (2017)	Geofysisch onderzoek en verkennend booronderzoek rotonde Kruisstraat te Heerlen. Het onderzoek werd sterk gehinderd door de aanwezigheid van vele kabels en leidingen. Hierdoor kon slechts over enkele kleine delen van het onderzoeksgebied uitspraak gedaan worden m.b.t. archeologie. De oost-weg Romeinse weg lijkt op een diepte van ca. 1,4 m -mv nog redelijk intact aanwezig te zijn. De weg lijkt een bocht naar het zuiden te maken, maar dit is niet met boringen bevestigd. Ten noorden van de rotonde lijkt de bodem in het verleden afgegraven te zijn tot onder het Romeinse niveau en lijken de gemeten structuren verband te houden met de wegaanleg, mogelijk zijn eventueel aanwezige Romeinse gebouwen hierdoor verdwenen. Ter plaatse van het

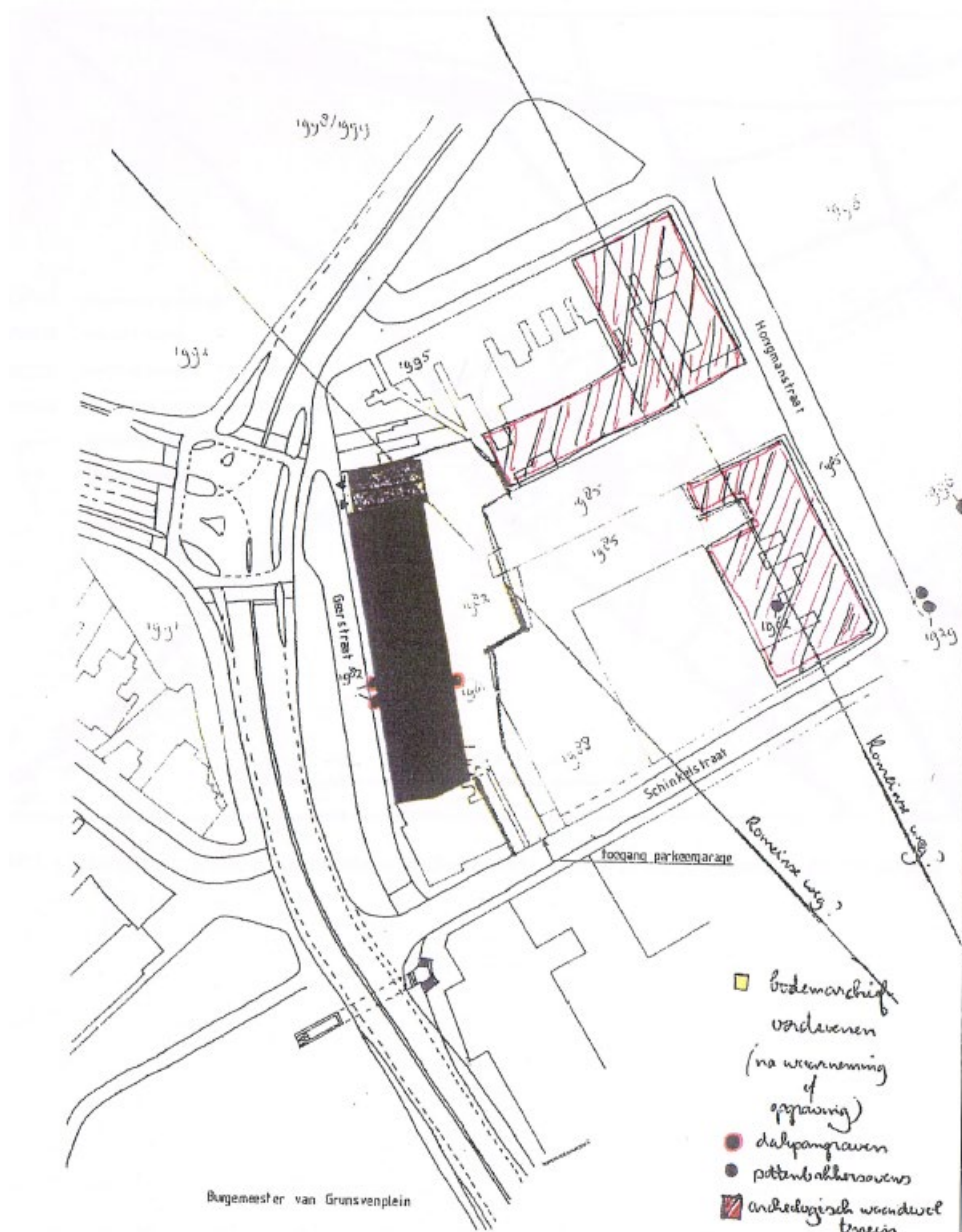
Zaakidentificatie nr.	Afstand t.o.v. plangebied [m]	Uitvoerder + jaar	Aard en resultaten van het onderzoek
			oostelijke plantsoen lijken kort onder het oppervlak rechthoekige structuren aanwezig te zijn die geen direct verband lijken te hebben met Romeinse gebouwen. De westelijke helft van het plangebied is dermate verstoord dat daar geen uitspraken over gedaan kunnen worden. Er zijn geen aanbevelingen m.v.t. vervolgonderzoek opgenomen in de rapportage van dit onderzoek.
4553053100	225 m ten Z	ArcheoPro (2017)	Bureauonderzoek Stads Kantoor Heerlen. Voor het plangebied werd een (zeer) hoge verwachting voor alle perioden, m.u.v. het Mesolithicum opgesteld maar met name voor de Romeinse tijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd. Het plangebied is in drie zones opgedeeld: een rode, gele en groene zone. Voor de rode zone geldt dat het bodemarchief hier reeds geroerd is en dat hier niet verwacht wordt dat nog archeologie <i>in situ</i> aangetroffen zal worden. In de gele zone geldt dat hier deels/minder diep bodemverstoring heeft plaatsgevonden, waardoor nog zones te verwachten zijn waar intacte archeologie aangetroffen kan worden. In de groene zones geldt dat hier eerder archeologische resten uit de Romeinse tijd zijn aangetroffen en dat dit terrein is opgehoogd. Hier zullen archeologische resten naar verwachting goed bewaard zijn gebleven. Er wordt geadviseerd voor de bouw van het nieuwe stads Kantoor op de locatie van de V&D gebruik te maken van bestaande funderingen en kelders. Ter plaatse van het Raadhuisplein wordt vervolgonderzoek in de vorm van geofysisch en hoogwaardig booronderzoek aanbevolen.
2343008100	170 m ten N	Synthegra (2011)	Bureauonderzoek Spooraanpassing Heerlen-Herzogenrath. In de zones met een middelhoge en hoge verwachting is vervolgonderzoek d.m.v. boringen geadviseerd. Voor het deel van het tracé gelegen op lössglooiingen geldt een middelhoge verwachting voor het Laat-Paleolithicum, Neolithicum, Bronstijd, IJzertijd en Vroege Middeleeuwen en een hoge verwachting voor de Romeinse tijd, Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd.
2428042100	145 m ten O	Hamaland Advies (2013)	Bureauonderzoek Sareolastraat 68-72. Er geldt een hoge verwachting voor de perioden Romeinse Tijd, Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. De bodem binnen het grootste deel van het plangebied zal naar verwachting verstoord zijn tot in de C-horizont. Er wordt geen vervolgonderzoek aanbevolen, tenzij ingrepen dieper gaan dan 1,20 m -mv in het achterste deel van het plangebied en 2,30 m -mv in het voorste deel van het plangebied en de verstoringen een oppervlakte van meer dan 100 m ² bedragen. Mochten de genoemde ondergrenzen wel overschreden worden, wordt vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische begeleiding aanbevolen.
4651590100	160 m ten N	Synthegra (2018)	Booronderzoek station Heerlen-Landgraaf. De bodem in het deelgebied nabij station Heerlen is nog deels intact, hier geldt een hoge kans op het aantreffen van archeologische resten. Er wordt vervolgonderzoek in de vorm van een archeologische begeleiding aanbevolen.
4653307100	10 m ten Z	BAAC (2018)	Begeleiding Schinkelkwartier-Zuid te Heerlen. Voor aanvullende informatie, zie ZIN 4653307100, tabel 1.
4564223100	130 m ten Z	RAAP (2017)	Begeleiding Geerstraat te Heerlen. Voor het plangebied gold een hoge verwachting, echter bleek het gehele gebied de bodem ernstig verstoord te zijn als gevolg van de aanleg van talloze leidingsleuven. Er zijn geen

Zaakidentificatie nr.	Afstand t.o.v. plangebied [m]	Uitvoerder + jaar	Aard en resultaten van het onderzoek
			archeologische sporen waargenomen en geen vondsten ouder dan de 20 ^e eeuw aangetroffen.
4593854100	0 m	Econsultancy (2018)	Bureauonderzoek Mijwaterennetwerk Cluster A te Heerlen. Het plangebied is in ARCHIS ruimer ingetekend, waardoor het overlapt met onderhavig plangebied. In werkelijkheid betreft het op plangebied tracés langs de Coriovallumstraat, Raadhuisplein, Dr. Poelsstraat, Putgraaf, Pancratiusstraat en Gasthuisstraat (deelgebied 1); Valkenburgerweg en Kruisstraat (deelgebied 2); Looierstraat, Laanderstrata, Schinkelstraat, Geerstraat en Stationstraat (deelgebied 3); Keulseweg (deelgebied 4). In het kader van onderhavig onderzoek is met name deelgebied 3 relevant. Hiervoor gold een hoge verwachting op het aantreffen van Romeinse wegen en/of graven. Voor alle deelgebieden is vervolgonderzoek middels een Opgraving – variant archeologische begeleiding aanbevolen.
5134933100	20 m ten W	RAAP (2021)	Begeleiding herinrichting Burgemeester Grunsvenplein. Rapportage nog niet beschikbaar. In de eerste bevindingen wordt gemeld dat geen archeologische resten en vooral veel verstoringen zijn aangetroffen.
5221538100	115 m ten Z	RAAP (2022)	Bureauonderzoek Promenade II te Heerlen. Voor het plangebied geldt een lage verwachting voor jager-verzamelaars, een middelhoge verwachting voor Neolithicum-IJzertijd en een hoge verwachting voor de Romeinse tijd-Nieuwe tijd. Het westelijke deel van het plangebied is vrijwel zeker verstoord. Er werd aanbevolen de geplande aanleg van de wadi, sloop en rioolaanleg archeologisch te laten begeleiden.
4864945100	210 m ten Z	RAAP (2020)	Begeleiding uitbreiding mijnwaterennetwerk, cluster A. Rapportage nog niet beschikbaar. In de eerste bevindingen wordt gemeld dat naast recente verstoringen enkele Middeleeuwse grachten, bewoningsresten uit de Romeinse tijd en Nieuwe tijd, alsmede een Laat-Romeinse gracht, de Via Belgica en de Via Traiana aangetroffen zijn.

Afbeelding 13: Overzicht AMK-terreinen, onderzoeksmeldingen en vondstlocaties. Bron: ARCHIS 3.

In aanvulling op bovenstaande is door de opdrachtgever aanvullende informatie verstrekt ten aanzien van reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek binnen het terrein Schinkel-Noord, tussen de Geerstraat, Honigmannstraat en Geerstraat (afb. 14). Het betreft een archeologische inventarisatie van het KPN-terrein, uitgebracht door BC Vastgoed/Theo Teeken architectenbureau en ondertekend door de toenmalige conservator van het Thermenmuseum / gemeentelijk archeoloog Heerlen, Jacqueline Hoevenberg (1999). Hierin wordt een overzicht gegeven van reeds uitgevoerd archeologisch onderzoek in onderhavig plangebied en directe omgeving.

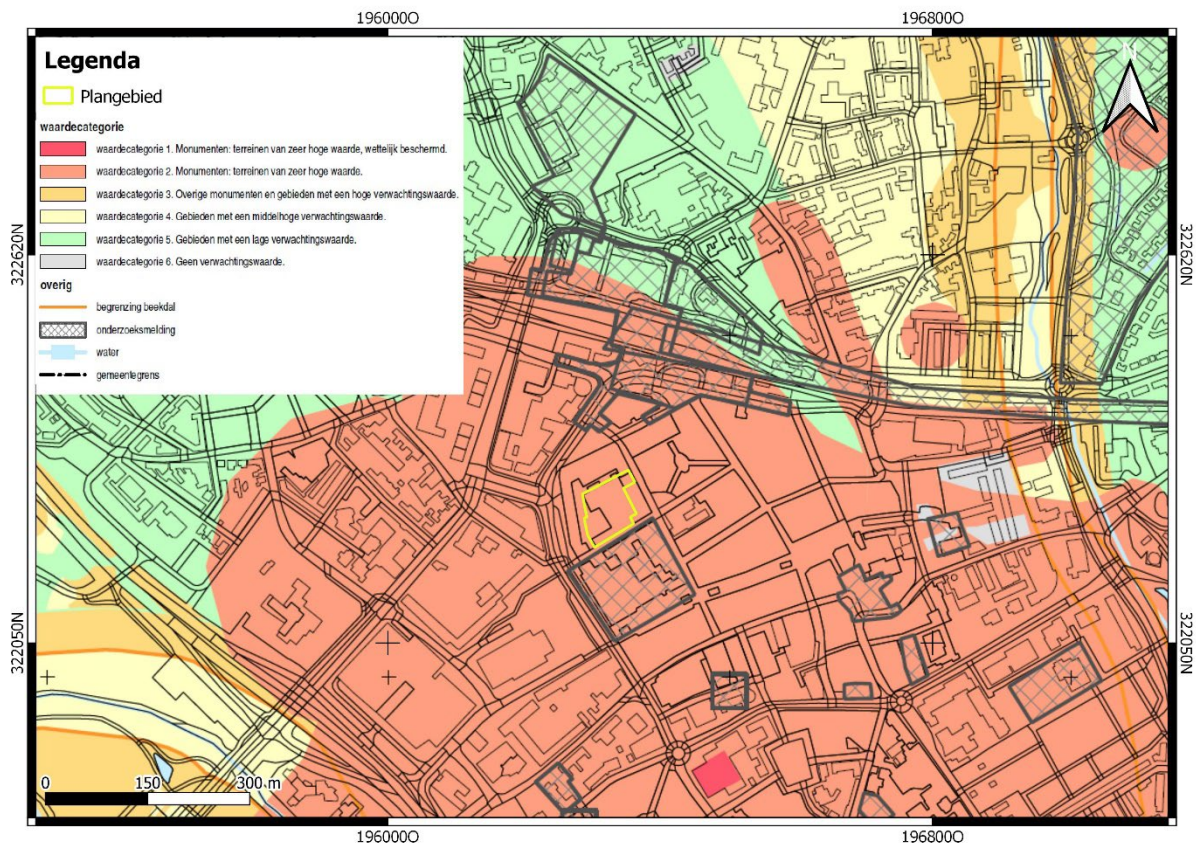
Afbeelding 14: Overzicht reeds uitgevoerde archeologische onderzoek op het terrein tussen de Geerstraat, Honigmannstraat en Schinkelstraat.

Hieronder worden de resultaten van de op afbeelding 14 afgebeelde archeologische onderzoeken in chronologische volgorde puntsgewijs besproken:

- 1929: Bouwwerkzaamheden: 2 Romeinse pottenbakkersovens op de hoek van Honigmannstraat en de Van der Maesenstraat;
- 1961: Verbouwing huis Dohmen (sectie D, 2^e blad, nr. 3680, later nr. 7899), Geerstraat 46 (ZIN 3135472100). Opgraving 3^e-4^e eeuwse Romeinse dakpangraf;
- 1962: Bouw CCN (Computer Centrum Nederland) aan de Schinkelstraat, noordzijde. In voormalige tuin van de woning van dokter Timmers (sectie D, nr. 4535 & 4604). Opgraving Romeinse pottenbakkersoven (ZIN 3272913100);
- 1982: Bouw flat Geerstraat (sloop oude bebouwing). Opgraving twee 3^e-4^e eeuwse Romeinse dakpangraven (ter hoogte van Geerstraat nr. 50). Geen Romeinse weg aangetroffen;
- 1985: Sleuf stadsverwarming in en parallel aan Honigmannstraat. Geen vondsten aangetroffen;

- 1985: Uitgraving binnenterrein (Sectie D nr. 7029 & 4728). Geen vondsten en geen Romeinse weg aangetroffen, geen aanvullende gegevens beschikbaar in de stadsarchieven;
- 1988: Uitbreiding CCN (Schinkelstraat, noordzijde). Geen vondsten en geen Romeinse weg aangetroffen;
- 1991: Bouw Belastingdienst / ING bank. Geen vondsten en geen Romeinse weg aangetroffen;
- 1992: Bouw Moret & Young. Geen vondsten en geen Romeinse weg aangetroffen;
- 1995: Bouw Libertel. Geen vondsten en geen Romeinse weg aangetroffen;
- 1996: Bouw Coriocenter (hoek Honigmannstraat / Van der Maesenstraat). Opgraving 1e eeuwse Romeinse pottenbakkersoven. Geen Romeinse weg aangetroffen;
- 1998: Bouw Teleparkgebouw (Geerstraat/Stationstraat). Geen vondsten en geen Romeinse weg aangetroffen.

Op basis van bovenstaande zijn twee archeologisch waardevolle terreinen binnen het plangebied gekarteerd, waarvan één reeds onderzocht is in 1962 (pottenbakkersoven). Op basis van de resultaten van archeologisch onderzoek in ARCHIS en in bovengenoemd document uit 1999 blijkt dat binnen het plangebied en directe omgeving hoofdzakelijk vindplaatsen uit de Romeinse tijd bekend zijn. Ten westen van het plangebied heeft een 3^e-4^e eeuwse grafveld gelegen en ten oosten van het plangebied is een cluster Romeinse pottenbakkersovens aangetroffen. Hiertussen heeft zich vermoedelijk de Via Traiana bevonden en mogelijk nog een tweede Romeinse weg. De archeologische onderzoeken die in het centrale deel (ontgravingsdiepte is onbekend) van het plangebied hebben plaatsgevonden (1985/1988) hebben echter geen vondsten opgeleverd en geen sporen van een Romeinse weg. In afbeelding 15 wordt een overzicht gegeven van het plangebied en welke delen reeds verstoord (dieper dan 1,25 m -mv), reeds gesloopt, reeds archeologisch onderzocht en archeologisch waardevol zijn. Ook is hierop de verwachte ligging van Romeinse wegen op basis van Hoevenberg 1999 en Keijers 2017 geplot.

Afbeelding 16: Uitsnede archeologische verwachtings- en beleidskaart van de gemeente Heerlen. Bron: Vanneste & Verhoeven, 2013.

2.9 Gespecificeerde verwachting

Op basis van de, in de vorige stappen, verworven informatie over de huidige situatie, de aardwetenschappelijke en historische situatie en de bekende archeologische en ondergrondse bouwhistorische waarden, vindt een proces plaats van analyse en interpretatie t.b.v. het opstellen van een gespecificeerde verwachting. Hiertoe is achtergrondkennis vereist van de landschapsontwikkeling en de geschiedenis van de archeo-regio. Om tot een juiste keuze van de onderzoeksmethode van het inventariserend veldonderzoek te komen zijn, voor zover mogelijk, de volgende eigenschappen aangegeven:

- datering; minimaal in hoofdperioden (zoals Paleolithicum, Mesolithicum, etc.);
- complextype (zoals nederzetting, grafveld, akkerlaag etc.);
- omvang;
- diepteligging (ook zichtbaar/niet-zichtbaar);
- locatie (met eventueel aanduiding in welk deelgebied);
- uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren);
- mogelijke verstoringen.²⁴

Op basis van de hiervoor beschreven landschappelijk, archeologische en historische informatie is het mogelijk een archeologische verwachting op te stellen. Op grond van het gebruik van het landschap door de mens kan er een tweedeling worden gemaakt in jagers-verzamelaars (Paleo- en Mesolithicum) enerzijds en landbouwers (Neolithicum, Bronstijd, IJertijd, Romeinse tijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd) anderzijds. De gespecificeerde verwachting is hierop afgestemd.

²⁴ KNA versie 4.1, Protocol 4002

Jager-verzamelaars

Jager-verzamelaars trokken door het landschap en verbleven tijdelijk op een verblijfplaats. Vanuit grotere basiskampen werden jacht expedities opgezet waarbij de jagers langere tijd onderweg waren en tijdelijke kleine kampen inrichten waar ze een beperkt aantal dagen verbleven, zogenaamde extractiekampen. De grootste kans voor het aantreffen van jachtbuit was in de buurt van water. Tevens konden hier veel vruchten worden aangetroffen. Zowel basiskampen als extractiekampen waren dan ook geconcentreerd in de buurt van water, op de overgang van hoog en droog naar laag en nat, de zogenaamde gradiëntsituatie. De oudste bewoningsresten zijn dan ook te verwachten in de buurt van water. In Zuid-Limburg is dat voornamelijk in de buurt van beekdalen. Het plangebied ligt op een hoger gelegen lössglooiing, tussen het beekdal van de Geleenbeek (ca. 485 m ten westen) en de Caumerbeek (ca. 540 m ten oosten) in.

Ook kaaplocaties vormden in Zuid-Limburg ideale vestigingslocaties. Kapen zijn plaatsen waar het licht hellende lössplateau overgaat in de steile dalhelling, waarbij deze locaties ook steile hellingen naar de zijdalen hebben (veelal droge dalen). Deze kaaplocaties vormden aantrekkelijke vestigingslocaties omdat men vanaf deze locaties een uitstekend uitzicht naar meerdere kanten had waardoor trekkende kudde of andere migrerende dieren goed in de gaten konden worden gehouden. Tevens kon de afstand tot water relatief kort zijn indien zich op de hellingen van de droge dalen bronnen bevonden dan wel dat zich in het nabij gelegen dal een waterloop bevond. Het plangebied maakt echter geen deel uit van een kaap, maar ligt wel nabij beekdalen, echter gezien de daadwerkelijke afstand tot de beekdalen lijkt het plangebied buiten de gradiëntzone te vallen.

Complextype: Nederzittingsresten worden niet verwacht omdat de locatie niet geschikt wordt bevonden voor bewoning. Deze zullen voornamelijk langs de randen van het beekdal hebben gelegen, ca. 485 m ten westen en ca. 540 m ten oosten van het plangebied. Desondanks kan niet uitgesloten worden dat in het plangebied activiteiten hebben plaatsgevonden.

Omvang: Onbekend.

Diepteligging: Op grond van het verwachte bodemtype kunnen archeologische waarden vanaf het maaiveld worden aangetroffen.

Locatie: Onbekend.

Uiterlijke kenmerken: Vindplaatsen uit deze periode kenmerken zich voornamelijk door een strooiing van vuursteen. Het is echter niet uitgesloten dat ook grondsporen kunnen worden aangetroffen.

Mogelijke verstoringen: Om zoveel mogelijk informatie uit de vuursteenvindplaats te krijgen, is het van belang dat de interne structuur van de vindplaats (de verticale en horizontale spreiding) zo min mogelijk is verstoord. Volgens de verzamelde gegevens is het plangebied voor zover bekend in gebruik geweest als boomgaard en is het plangebied grotendeels bebouwd. Deze bebouwing is geheel onderkelderd tot een niveau van 1,25-1,9 m -mv. In het uiterst westelijke deel is een ondergrondse parkeergarage aanwezig, die tot ca. 3,5 m -mv reikt.

Specifieke verwachting jager-verzamelaars: lage verwachting

Landbouwers

Landbouw vond in Zuid-Limburg plaats vanaf het Neolithicum. De bewoning bleef veelal geconcentreerd in de dalen nabij water, maar ook zijn er aanwijzingen dat er in het Neolithicum al waterputten aangelegd werden. Hiervan zijn er enkele bekend in Duitsland. In Nederland zijn deze echter nog niet aangetroffen. Dit beeld blijft hetzelfde voor Bronstijd nederzettingen. Uit pollenanalytisch onderzoek is gebleken dat vanaf het begin van de Bronstijd een sterke ontbossing en daarmee gepaard gaande erosie, heeft plaatsgevonden wat wijst op een toename van het cultuurland. Deze ontwikkeling heeft zich voortgezet in de IJzertijd en Romeinse tijd, waarbij ook de plateaus worden ontgonnen. Vanaf het laatste kwart van de derde eeuw neemt de bevolkingsomvang

af en daarmee ook de erosie. De plateaus werden verlaten en raakten weer bebost. In de dalen echter overleefden de nederzettingen. De meeste vroeg middeleeuwse nederzettingen liggen op de randen van de beekdalen, op de grens van bouw- en grasland juist hoog genoeg om geen schade te lijden door de frequente overstromingen in het dal. Waren omstreeks 1000 na Chr. nog grote delen van de plateaus en ook een aanzienlijk deel van de dalen bebost, driehonderd jaar later was het overgrote deel van de bruikbare grond al in cultuur gebracht. De plateaus werden vanuit de omliggende beekdalen in cultuur gebracht. In de dertiende eeuw bereikte het cultuurland in het grootste deel van Zuid-Limburg zijn bijna maximale omvang met als gevolg dat ook de erosie weer toenam.

Tussen 1300 en 1800 werd de bevolkingsgroei voornamelijk opgevangen door uitbreiding van de bestaande kernen. Na 1800 nam de omvang van de steden toe. Mede als gevolg van herverkavelingen en schaalvergrotingen in de landbouw nam de erosie nog meer toe.

Het plangebied ligt op enige afstand van een natuurlijke waterbron, waardoor nederzettingen uit het Neolithicum en de Bronstijd niet binnen het plangebied verwacht worden, maar langs de randen van de Geleen- en Caumerbeek, ten westen en oosten van het plangebied. Vanaf de IJzertijd lijken nederzettingen zich niet meer enkel langs de beekdalen te concentreren, aangezien men in deze periode door de aanleg van waterputten minder afhankelijk is geworden van de aanwezigheid van natuurlijke waterlopen. Daarnaast wordt binnen het plangebied één of meerdere Romeinse wegen verwacht (onder andere de Via Traiana). Het terrein is echter reeds grotendeels archeologisch onderzocht, hierbij is vastgesteld dat in het westelijke deel van het plangebied een 3e/4e eeuw Romeins grafveld (dakpangraven) aanwezig was en dat het oostelijke deel van het plangebied onderdeel uitmaakt van een cluster Romeinse pottenbakkersovens. Het zuidwestelijke deel van het plangebied maakt daarnaast deel uit van de historische kern van Heerlen. Op historisch kaartmateriaal aan het begin van de 19^e eeuw is echter geen bebouwing binnen het plangebied bekend en is het terrein in gebruik als boomgaard. Bebouwing in het plangebied is op basis van historisch kaartmateriaal pas bekend vanaf de 20^e eeuw. Desalniettemin kan niet worden uitgesloten dat zich in het plangebied bebouwing heeft bevonden uit de Middeleeuwen-Nieuwe tijd. Uit archeologisch onderzoek is gebleken dat ook buiten de historische kernen geïsoleerd liggende huisplaatsen (boerderijen) kunnen worden aangetroffen.

Complextype: op basis van bovenstaande gegevens kunnen binnen het plangebied Romeinse wegen, pottenbakkersovens en graven verwacht worden. Voor de perioden Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden vooral *off-site* sporen verwacht, maar ook een mogelijke huisplaats kan niet worden uitgesloten.

Omvang: Onbekend. De omvang kan sterk variëren.

Diepteligging: Op grond van het verwachte bodemtype kunnen archeologische waarden vanaf het maaiveld worden aangetroffen.

Locatie: Onbekend.

Uiterlijke kenmerken: Vindplaatsen kunnen bestaan uit dakpangraven (aardewerk, tegulae, houtskool- en botfragmenten), pottenbakkersovens (verbrande leem, kleien roosters en wanden, stookkanalen, aardewerk), wegen (o.a. grindpakketten, greppels en/of verharding middels natuursteen). Huisplaatsen uit deze perioden kenmerken zich door een spreiding van aardewerkresten en het voorkomen van grondsporen (paalsporen, afvalkuilen, greppels). *Off-site* sporen kunnen bestaan uit o.a. greppels en kuilen.

Mogelijke verstoringen: Volgens de verzamelde gegevens is het plangebied voor zover bekend in gebruik geweest als boomgaard is het plangebied grotendeels bebouwd geweest. Deze bebouwing is geheel onderkelderd tot een niveau van 1,25-1,9 m -mv. In het uiterst westelijke deel is een ondergrondse parkeergarage aanwezig, die tot ca. 3,5 m -mv reikt.

Specifieke verwachting landbouwers: op basis van landschappelijke situering, bekende archeologische waarden en historisch kaartmateriaal kunnen archeologische waarden uit hoofdzakelijk de Romeinse tijd verwacht worden. Het gaat hierbij om wegen, pottenbakkersovens en (dakpan)graven. Echter grote delen van het plangebied zijn verstoord door bebouwing, waardoor archeologische waarden eveneens verstoord zijn. Bovendien is in het merendeel van het plangebied reeds archeologisch onderzocht in de 20^e eeuw. Hierbij zijn ofwel geen archeologische vondsten of sporen aangetroffen, ofwel de aanwezige archeologische resten reeds veiliggesteld middels opgraving. In de onderzochte delen worden dan ook geen archeologische waarden meer verwacht. Dit geldt ook voor de delen van het plangebied waar door huidige bebouwing en bijbehorende kelders de bodem minimaal 1,25 m -mv verstoord is, hier kunnen echter nog wel dieper ingegraven sporen aanwezig zijn (o.a. waterputten en ovens). Voor de overige delen geldt een lage verwachting voor de perioden Laat-Paleolithicum tot en met de Bronstijd en voor de perioden IJzertijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd geldt een middelhoge verwachting. Voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd geldt dat vooral *off-site* sporen verwacht worden. Voor de Romeinse tijd geldt een zeer hoge verwachting.

3 Conclusies en aanbevelingen

3.1 Conclusies

De conclusies worden gegeven in de vorm van de antwoorden op de onderzoeksvragen.

1. Wat is bekend over de geo(morfo)logische en bodemkundige opbouw van het plangebied?

Het plangebied bevindt zich op een hoger gelegen lössglooiing, tussen de beekdalen van de Geleenbeek en de Caumberbeek in. Vermoedelijk bevinden zich binnen het plangebied radebrikgronden, ontwikkeld in siltige leem.

2. Wat was het historisch landgebruik van het plangebied, wat is het huidige landgebruik en wat is de verwachte invloed daarvan op de (bodem)gaafheid en mogelijk aanwezige archeologische waarden?

Het plangebied is in het verleden in gebruik geweest als boomgaard en raakte pas gedurende de 20^e eeuw bebouwd. De huidige bebouwing in en direct grenzend aan het plangebied heeft verstoringen met een diepte tussen 1,25-3,5 m -mv veroorzaakt.

3. Welke gegevens met betrekking tot archeologische waarden zijn over het plangebied bekend?

In de directe omgeving van het plangebied zijn hoofdzakelijk vindplaatsen uit de Romeinse tijd bekend. In het plangebied zijn verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd, waarbij ten westen van het plangebied dakpangraven en ten oosten van het plangebied een pottenbakkersoven aangetroffen zijn. De vondsten maken deel uit van een 3^e/4^e eeuwse grafveld en een cluster Romeinse pottenbakkersovens. Hiertussen zou de Via Traiana en mogelijk nog een Romeinse weg gelopen hebben, echter zijn hiervan tijdens archeologische onderzoeken in het centrale deel van het plangebied geen sporen aangetroffen. Daarnaast maakt het zuidwestelijke deel van het plangebied deel uit van de historische kern van Heerlen.

4. Wat is de gespecificeerde archeologische verwachting van het plangebied?

Voor de perioden Laat-Paleolithicum tot en met de Bronstijd is een lage verwachting opgesteld. Voor de perioden IJzertijd, Middeleeuwen en Nieuwe tijd geldt een middelhoge verwachting. Voor de Late Middeleeuwen en Nieuwe tijd worden met name *off-site* sporen verwacht. Voor de Romeinse tijd geldt een zeer hoge verwachting. Deze verwachting geldt in de delen die niet verstoord zijn door de huidige bebouwing en niet eerder archeologisch onderzocht zijn (afb. 15). In de delen van het plangebied waar verstoringen door de aanleg van kelders plaats hebben gevonden, kunnen eventueel nog dieper ingegraven sporen resteren.

5. Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische waarden?

De geplande nieuwbouw valt grotendeels samen met delen van het plangebied die reeds archeologisch onderzocht of verstoord zijn. Hier kunnen enkel nog dieper ingegraven sporen verstoord worden als gevolg van de geplande ingrepen. Bij het slopen van de kelderbakken wordt daarom geadviseerd een archeologische inspectie/extensieve archeologische begeleiding uit te laten voeren. De delen van het plangebied waarvoor geen diepgaande bodemverstoringen vastgesteld konden worden en waar nog niet eerder archeologisch onderzoek plaats heeft gevonden, zouden bodemingrepen een bedreiging voor archeologie kunnen vormen. Volgens de aangeleverde gegevens wordt ook hier nieuwbouw gerealiseerd.

3.2 Aanbevelingen

Op basis van bovenstaande conclusies wordt vervolgonderzoek aanbevolen in de noordoostelijke hoek van het plangebied (rode zone, bijlage 4). Dit geldt enkel voor het deel van het plangebied waar nieuwbouw gepland is

en dat niet eerder archeologisch onderzocht en/of diepgaand verstoord is. Voor de rest van het terrein wordt een archeologische inspectie/extensieve archeologische begeleiding van de sloop geadviseerd.

Normaliter zou in het kader van de AMZ-cyclus vervolgonderzoek in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek door middel van verkennende boringen (IVO-O) aanbevolen worden, om de gespecificeerde verwachting, zoals deze in onderhavig rapport is opgesteld, te toetsen en inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw in het plangebied. Echter, gezien de ligging van het plangebied in de historische kern van Heerlen (stadscontext), zal een eventueel IVO-O haast altijd uitwijzen dat de bodem verstoord is. Dit kunnen mogelijk oude(re) verstoringen betreffen en afhankelijk van de dikte van de verstoring, kan de bodem nog intact zijn op een dieper niveau. Daarnaast kunnen boringen in verstoorde en/of stedelijke context vaak niet voldoende doorgezet worden. Derhalve wordt vervolgonderzoek in de vorm van een Inventariserend Veldonderzoek middels proefsleuven (IVO-P) aanbevolen in het noordoostelijke deel van het terrein en een archeologische inspectie/extensieve begeleiding van de ondergrondse sloopwerkzaamheden. Hiertoe dient een Programma van Eisen (PvE) opgesteld te worden. Dit PvE dient ter goedkeuring voorgelegd te worden aan het bevoegd gezag.

Voor het overige deel van het plangebied geldt dat, mochten tijdens de voorgenomen graafwerkzaamheden alsnog archeologische waarden worden aangetroffen, hiervan melding dient te worden gemaakt conform artikel 5.10 van de erfgoedwet.²⁵

²⁵ Degene die anders dan bij het verrichten van opgravingen een vondst doet waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een archeologische vondst betreft, meldt dit zo spoedig mogelijk bij Onze Minister. 2. De gerechtigde tot een archeologische vondst als bedoeld in het eerste lid, is gehouden de vondst gedurende zes maanden, te rekenen van de dag van de in het eerste lid bedoelde melding, ter beschikking te houden of te stellen voor wetenschappelijk onderzoek.

Opmerking auteur: met monument wordt bedoeld: 1. vervaardigde zaken welke van algemeen belang zijn wegens hun schoonheid, hun betekenis voor de wetenschap of hun cultuurhistorische waarde; 2. Terreinen welke van algemeen belang zijn wegens daar aanwezige zaken als bedoeld onder 1. Melding kan plaats vinden bij de gemeente (niet bij de minister).

Literatuurlijst en gebruikte bronnen

Literatuurlijst

Berendsen, H.J.A. 2005. *Landschappelijk Nederland*. De fysisch-geografische regio's. Koninklijke Van Gorcum, Assen.

Berg, van den, M.W., 1996. *Fluvial sequences of the Maas, a 10Ma record of neotectonics and climate change at various scales*. PhD Thesis, Universiteit Wageningen.

Bosch, P.W., 1981. Het dal van de Oost-Maas in Zuid-Limburg, in *Grondboor & Hamer*, 35 (3/4), p. 95-108.

CCvD, 2018. *Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie Landbodems versie 4.1*, 2018. Vastgesteld door het Centraal College van Deskundigen (CCvD) Archeologie, ondergebracht bij de SIKB te Gouda.

Hoevenberg, J., 1999. 520 – KPN terrein inventarisatie. *De archeologische gegevens van de locatie* (p. 23-27). Theo Teeken Architext & BC Vastgoed, Heerlen.

Keijers, D.M.G., 2017. *Alle wegen leidden naar Heerlen, gemeente Heerlen; archeologisch onderzoek: een archeologische begeleiding van de Ruys de Beerenbroucklaan*. RAAP-Rapport 3296. RAAP, Weesp.

Koomen, A.J.M. & G.J. Maas, 2004. *Geomorfologische kaart van Nederland (GKN). Achtergronddocument bij het landsdekkende digitale bestand*. Alterra-rapport 1039, Wageningen.

Lameris, N.H. & C.C. Kalisvaart, 2020. *Heerlen Schinkelkwartier Zuid. Proefsleuvenonderzoek – variant archeologische begeleiding*. BAAC-rapport A-18.0189.

Renes, J. 1988. *De geschiedenis van het Zuidlimburgse Cultuurlandschap*. Uitgegeven in samenwerking met de Stichting Maaslandse Monografieën, Maastricht, Uitgeversmaatschappij Limburgs Dagblad B.V. Heerlen. Van Gorcum, Assen/Maastricht

Staring centrum, 1989. *Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000 Maasterrassen en Hellingklassen*. 59 Genk, 60 Sittard, 61 Maastricht, 62 Heerlen. Staring Centrum, Wageningen.

Tranchot en v. Müffling, 1806. *Topografische Aufnahme rheinischer Gebiete durch französische Ingenieurgeographen unter Oberst Tranchot und durch preussische Offiziere unter Generalmajor Frhr. v. Müffling 1816-1820 mit Ergänzungsblättern 1826-1828*. Reproduktion und druck: Landesvermessungsamt Nordrhein-Westfalen, 1967. Aus dem Originalmassstab 1:20.000 in den Massstab 1:25.000 reduziert.

Vanneste, H. & M. Verhoeven, 2013. *Geactualiseerde archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart gemeente Heerlen*. I. *Archeologische verwachtings- en beleidskaart, vastgesteld 1-10-2013*; II. *Beslistabel archeologische onderzoeksplicht, vastgesteld 1-10-2013*; III. Verhoeven, M.P.F., 2007. *Hoog, middelhoog en laag; een archeologische verwachtings- en cultuurhistorische advieskaart voor de Parkstad Limburg gemeenten en de gemeente Nuth*. RAAP-rapport 1483, Weesp.

Vleeshouwer, J.J., & J.H. Damoiseaux, 1990. *Toelichting op de bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Blad 61-62 West en Oost Maastricht-Heerlen. Staring centrum, 1990.

Gebruikte bronnen

<http://zoekencultureelerfgoed.nl>

www.atlasleefomgeving.nl

www.topotijdreis.nl

www.kademo.nl

www.arcgis.com

<http://portal.prvlimburg.nl>

<http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl>

<http://www.ruimtelijkeplannen.nl>

<https://easy.dans.knaw.nl>

<http://www.sikb.nl>

<http://www.pdok.nl>

Verklarende woordenlijst en gebruikte afkortingen

Verklarende woordenlijst

ARCHIS	het geautomatiseerde Archeologisch Informatiesysteem voor Nederland. Dit bestaat uit een databank waarin allerlei gegevens over archeologische vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen, daterend van de Prehistorie tot de Nieuwe Tijd.
AMK	Een digitaal bestand van alle bekende behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland dat door de RCE in samenwerking met de desbetreffende provincie is opgesteld. Op de kaart staan terreinen met archeologische status aangegeven. De kaart baseert zich op gegevens uit ARCHIS. Statustoekenning vindt plaats nadat het terrein is getoetst aan een aantal door de RCE gehanteerde criteria (kwaliteit, zeldzaamheid en contextwaarde).
A0-horizont	een moerige horizont, bestaande uit onverteerbare en weinig verteerde plantenresten opgehoopt in een aëroob milieu op het onderlinge materiaal (strooisellaag).
A1-horizont	een minerale of moerige, donker gekleurde horizont, ontstaan aan of nabij het oppervlak, waarin de organische stof geheel of gedeeltelijk is omgezet (humushoudende bovengrond).
Aan-horizont	horizont door de mens opgebracht zoals het mestdek van de enkeerdgronden.
AC-horizont	een geleidelijke overgang van een A1- naar een C-horizont.
AB-horizont	een geleidelijke overgang naar een B-horizont.
Ap-horizont	de bouwvoor, de A-horizont die door de mens is bewerkt.
B-horizont	een minerale of moerige horizont waaraan door inspoeling bestanddelen zijn toegevoegd, zoals humus of lutum (inspoelingshorizont).
C-horizont	een minerale of moerige horizont, die weinig of nauwelijks door bodemvorming is veranderd. Aangenomen wordt dat de bovenliggende horizonten uit soortgelijk materiaal zijn ontstaan (moedermateriaal).
E-horizont	een minerale, licht gekleurde horizont die door uitspoeling verarmd is aan kleimineralen, ijzer, aluminium of aan alle drie (uitspoelingshorizont of loodzandlaag).
G-horizont	een minerale of moerige, niet-geaëreerde horizont, bij mineraal materiaal meestal donkergrijs of donker blauwgrijs van kleur ("gereduceerde" ondergrond); bij moerig materiaal meestal donkerbruin, na oxidatie verandert in grijs, resp. zwart tot donkergrijs.
CIS-Code	(=ARCHIS-nummer). Het landelijk registratienummer ten behoeve van archeologisch onderzoek, uitgegeven door het Centraal Informatiesysteem. Dit nummer dient op alle vondsten en documentatiemateriaal vermeld te worden. De RCE noemt dit het "onderzoeksmeldingsnummer", en geeft het af na een Artikel 41-melding.
Archeologische	Indicatief archeologisch materiaal dat bij (boor)onderzoek een Indicatieaanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats.
Colluvium	tijdens het Holoceen van de hellingen geërodeerde en in de dalen afgezette lössleem.
Enkeerdgrond	dikke eerdgrond (=laag met donkere, min of meer rulle grond, met organische en anorganische bestanddelen) ontwikkeld op zandgrond onder invloed van de mens, ook wel essen genoemd.

Esdek	oud verhoogd bouwland, ontstaan door ophoging ten behoeve van bemesting. Voor de bemesting werden plaggen of met zand vermengde potstalmest opgebracht. In geval van een es is de opgebrachte laag ten minste 50 cm dik. De term es is gangbaar in Noord- en Oost-Nederland. In Midden-Nederland wordt gesproken van een enk of eng.
Holoceen	geologisch tijdvak, vroeger Alluvium genoemd, binnen het Quartair, van ongeveer 10.000 jaar geleden tot nu, met daarin o.a. het Mesolithicum, Neolithicum, de Bronstijd, de IJzertijd, de Romeinse tijd en de historische tijd.
Kwartair	geologische periode van 2 miljoen jaar geleden tot nu, de tijd van het menselijk leven op aarde, omvattend het Pleistoceen en het Holoceen.
Löss	eolische (wind) afzetting, bestaande uit zwak zandige leem met een hoog kwartsrijk siltgehalte van zeer fijnkorrelig materiaal (mediane korrelgrootte van 2 tot 63 µm) waarvan het overgrote deel van de korrels (60-85%) kleiner is dan 63 µm.
Pleistoceen	geologisch tijdvak binnen het Quartair, van ongeveer 2 miljoen jaar geleden tot 10.000 jaar geleden, met daarin o.a. de eerste mensensoorten en het Paleolithicum (oude steentijd).
Potstal	uitgediepte veestal.
Potstalmest	potstalmest of aardmest werd bereid in een zgn. potstal en bestond uit stalmest, huisafval, bos- en heidestrooisel en meestal zand uit sloten of uit humusarme ondergrond van het bouwland zelf en ook werden in plaats van zand heideplaggen gebruikt.
Prehistorie	dat deel van de geschiedenis waarvan geen geschreven bronnen bewaard zijn gebleven.
Site	een plaats waar in het verleden menselijke activiteiten hebben plaatsgevonden.
Tertiair	geologische periode van 65-2 miljoen jaar geleden, waarin zich de belangrijkste ontwikkelingen van de zoogdieren voordeden.
Vindplaats	Een ruimtelijk begrensd gebied waarbinnen zich archeologische informatie bevindt (monument, type monument, aard archeologische waarde, archeologische indicatie).
Vondst	Alle soorten mobilia: roerende of roerend geraakte onderdelen van onroerende goederen afkomstig van archeologisch veldwerk of uit bestaande collecties.
Weichselien	geologische periode (laatste ijstijd, waarin het landijs Nederland niet bereikte) ca. 120.000-10.000 jaar geleden.

Gebruikte afkortingen

AMK	Archeologische Monumentenkaart
ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem Archis 3
BP	before present (voor heden); C14 jaren; het nulpunt 'heden' is hierbij volgens internationale afspraak gesteld op 1950 (n.Chr.); de werkelijke kalender- of zonnejaren (gekalibreerde C14-jaren) zijn weergegeven in jaren v.Chr. en n.Chr.
C14	koolstof 14, isotoop van het normale koolstof 12; radioactief element dat voor dateringsmethoden gebruikt wordt.
v.Chr.	(jaren) voor Christus
n.Chr.	(jaren) na Christus
GHG	Gemiddelde Hoogste Grondwaterstand
GLG	Gemiddelde Laagste Grondwaterstand
Gwt	grondwatertrap
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie
mv	maaiveld
-mv	onder maaiveld
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

RGD	Rijks Geologische Dienst (tegenwoordig onderdeel van TNO-NITG Bodem)
StiBoKa	Stichting Bodem Kartering
ZIN	Zaakidentificatienummer

Bijlage 1 Bouwtekening

DEFINITIEF

HEERLEN SCHINKELKWADRANT NOORD Opdrachtgever: VOC 2 BV. impressies		Datum:	
		10	
		9	
		8	
		7	
		6	
		5	
		4	
		3	
		2	
		1	01-09-2022
Schaal: -	Formaat: A3	Projectleider: PT	Proj nr: 10021050
Heerlen Oliemolenstraat 60 6416 CB Heerlen +31 (0)45 76 30 707	AGS Architects info@agsarchitects.net www.agsarchitects.net	Amsterdam Asterweg 17 a9 1031 HL Amsterdam +31 (0)20 34 49 300	Tek nr: DO-A-02

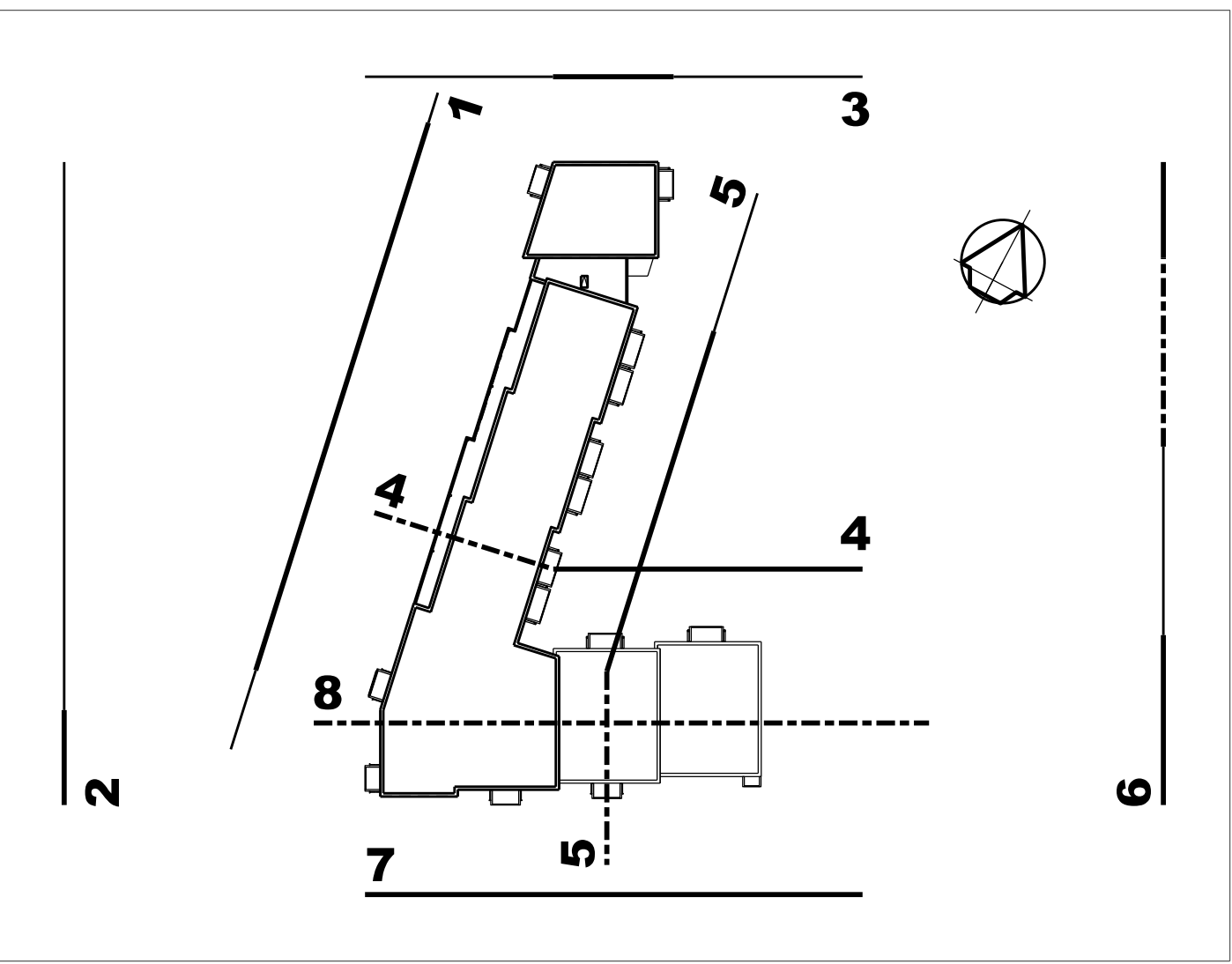
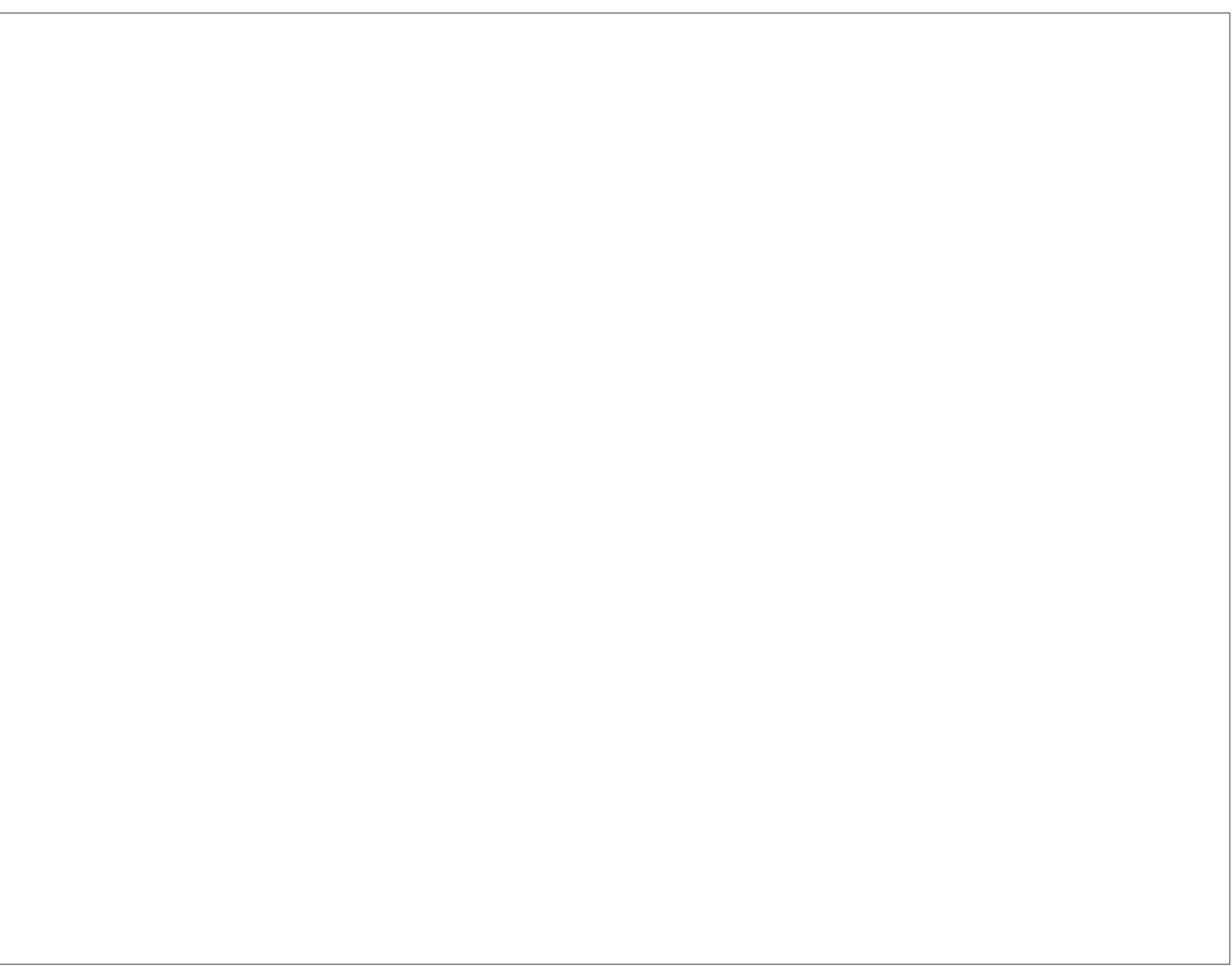
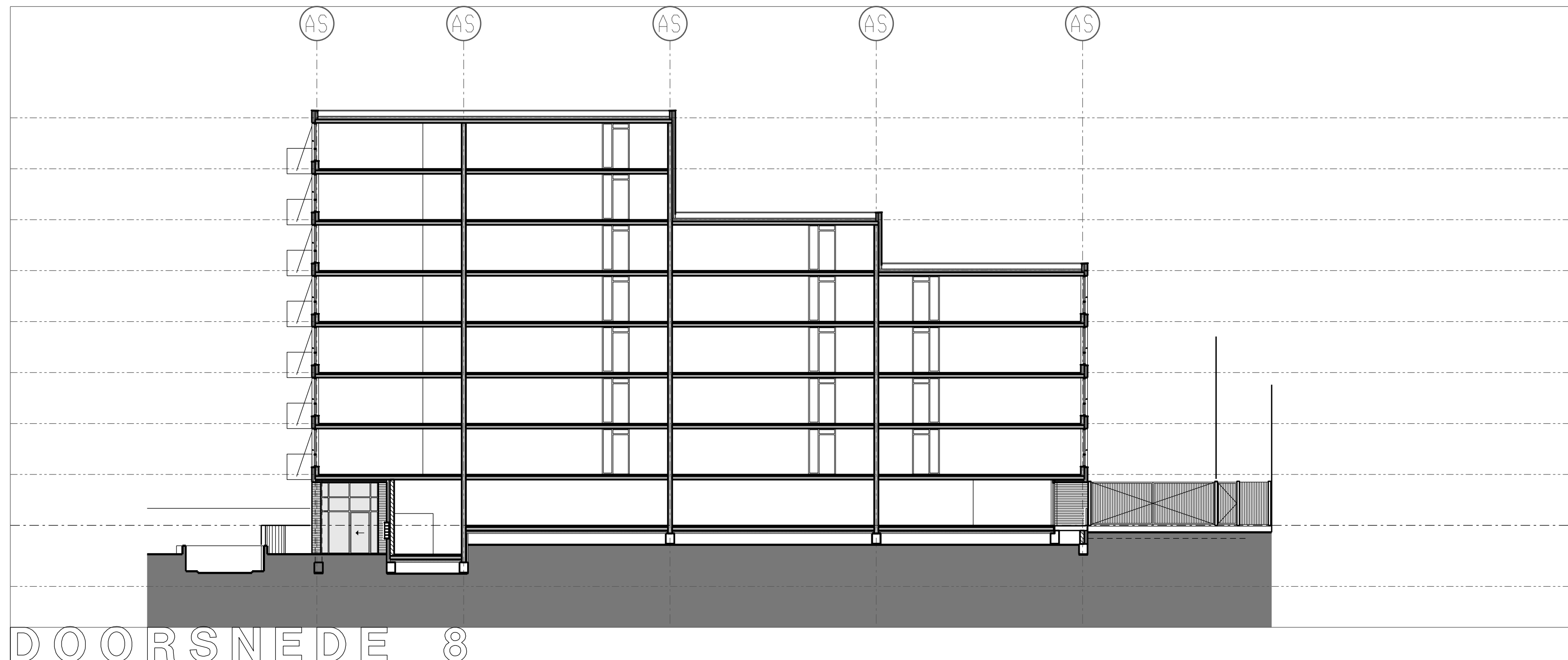
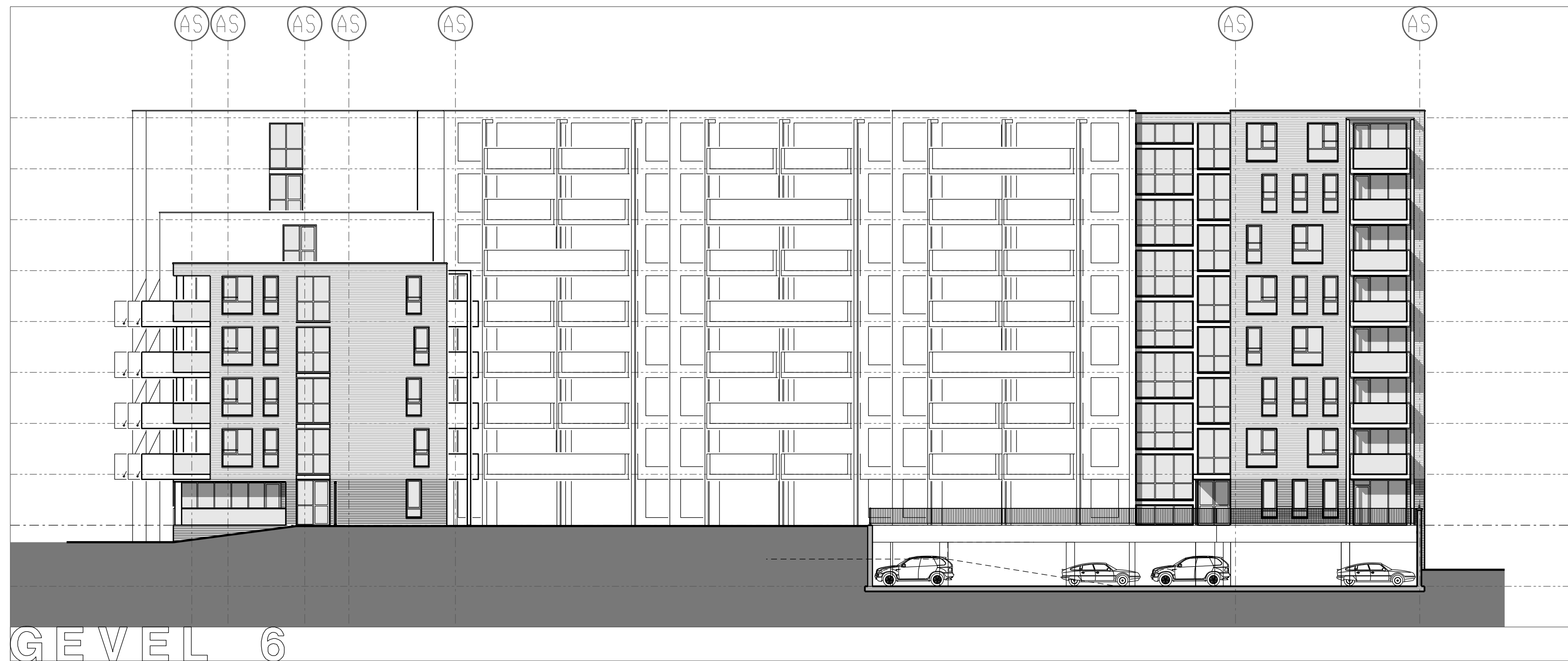
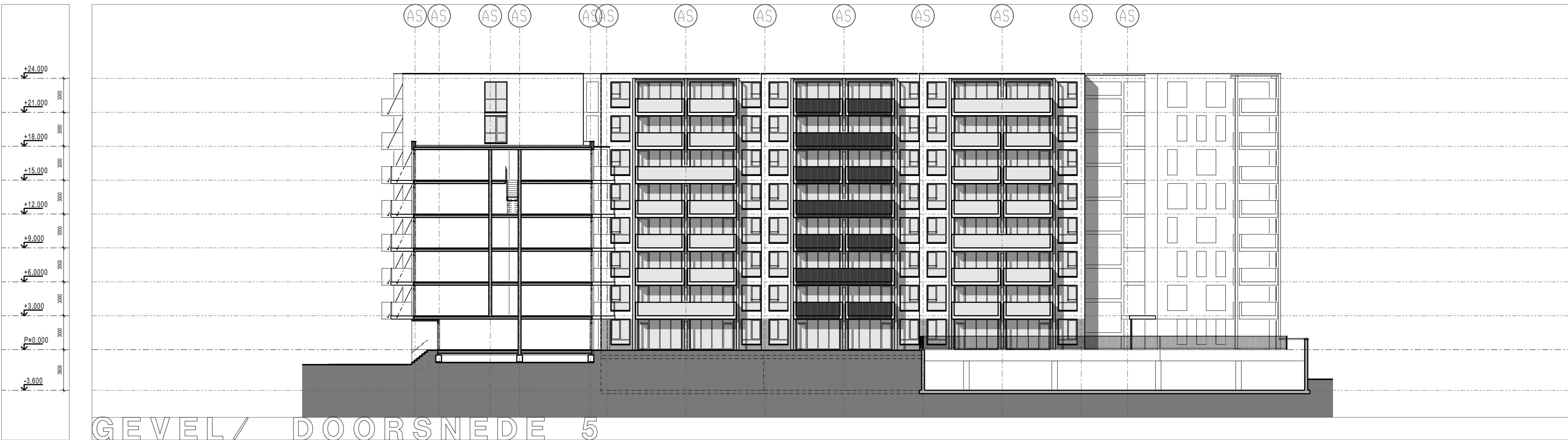
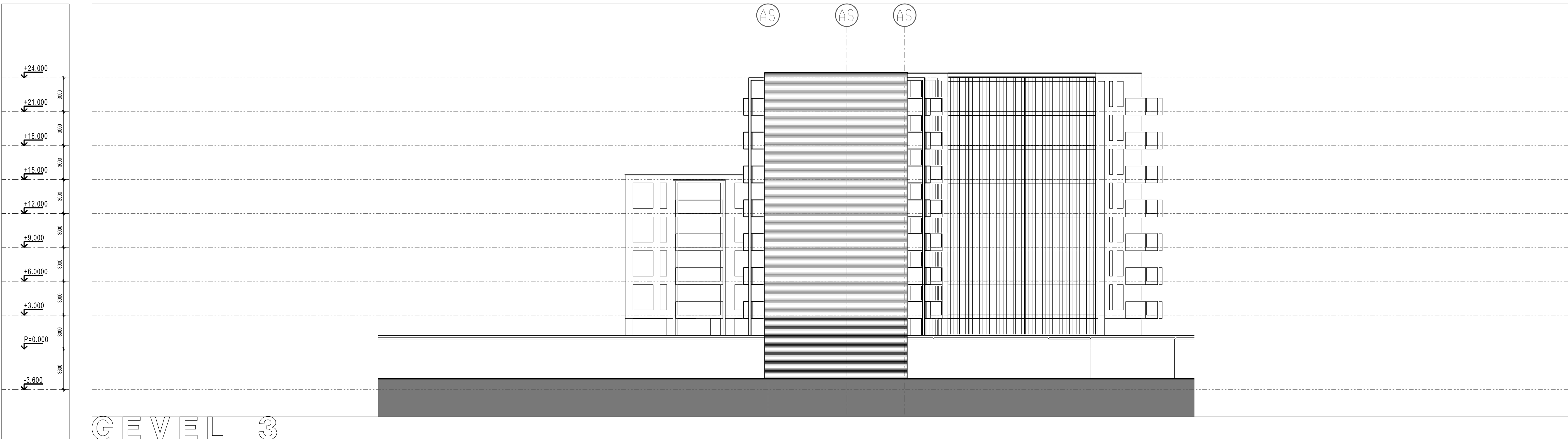
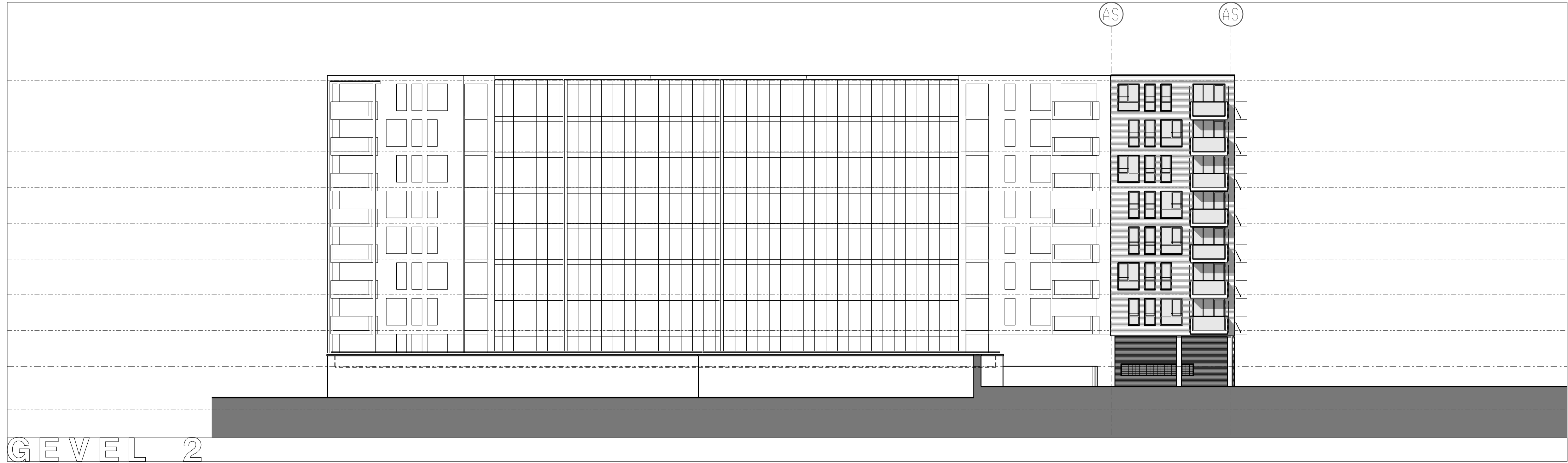
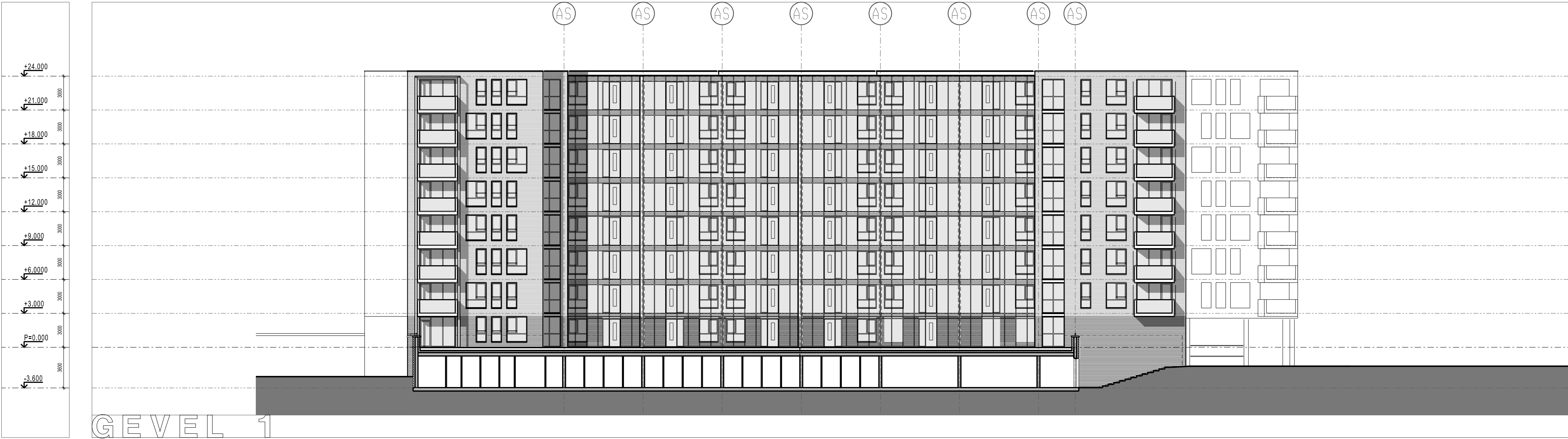

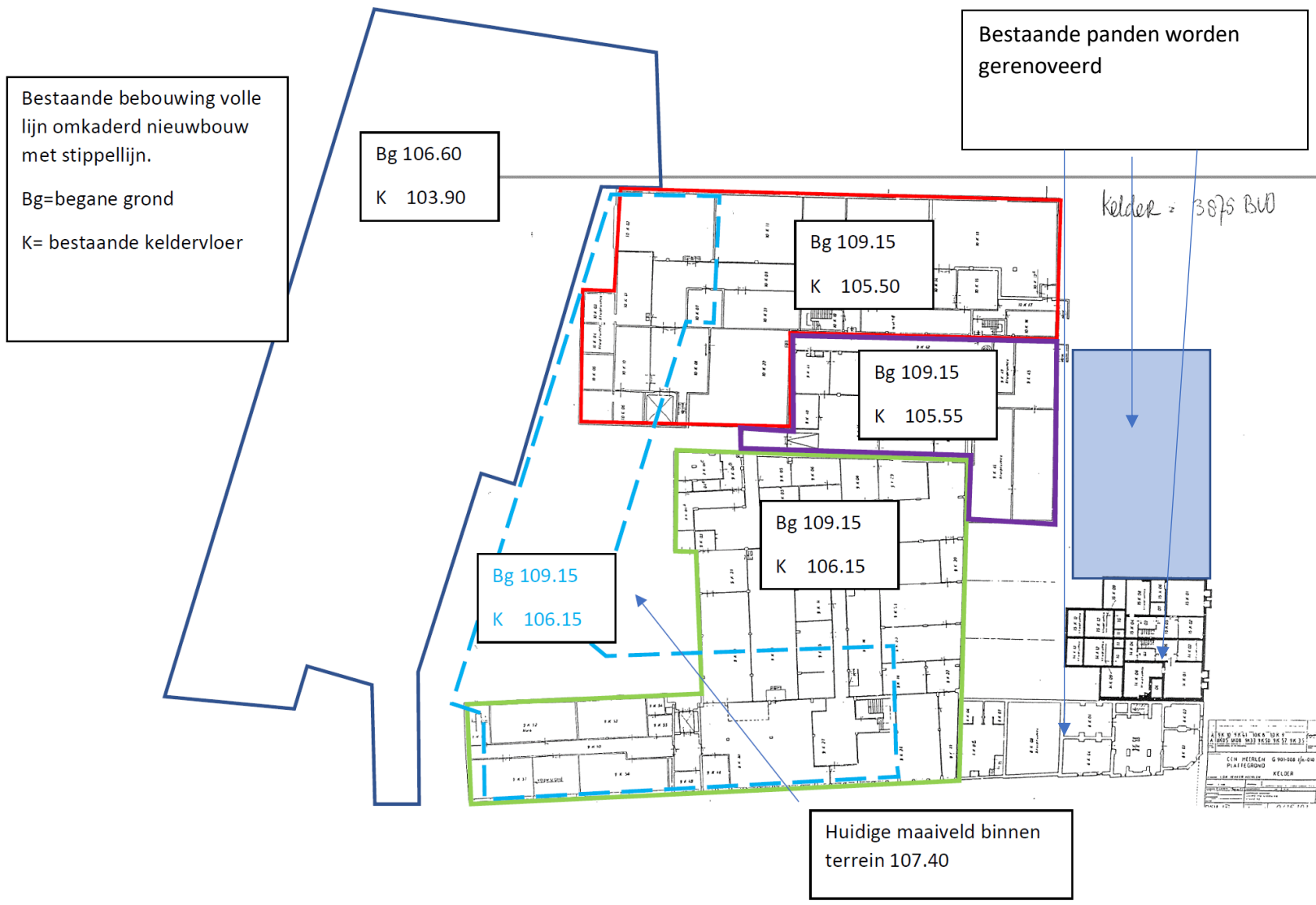
DEFINITIEF		Datum:	
HEERLEN		10	
SCHINKELKWADRANT NOORD		9	
Opdrachtgever: VOC 2 BV.		8	
gevelaanzichten		7	
doorsneden		6	
Schaal: 1:200		5	
Formaat: AE1		4	
Projectleider: PT		3	
Proj nr: 10021050		2	
Tek nr: DO-G-01		1	01-09-2022
Heerlen Oliendreefstraal 60 6416 CB Heerlen +31 (0)45 76 30 707		ACS Architects info@acsarchitects.net www.acsarchitects.net	
Amsterdam Asterweg 17-40 1031 HL Amsterdam +31 (0)20 34 49 300			

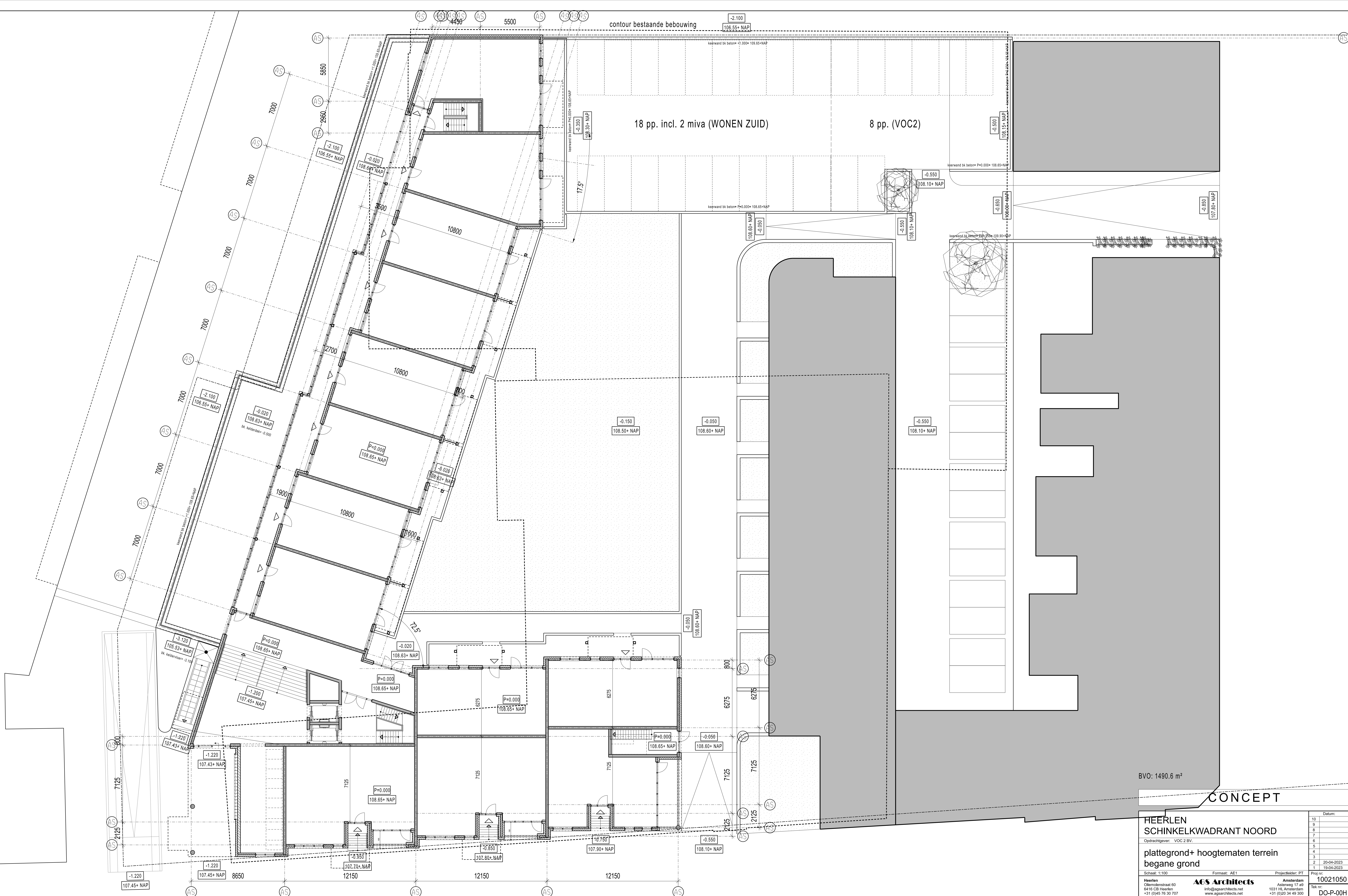

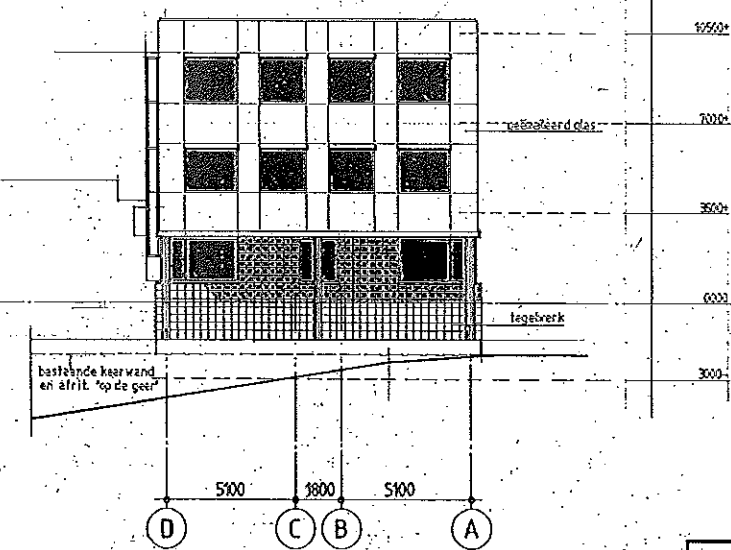
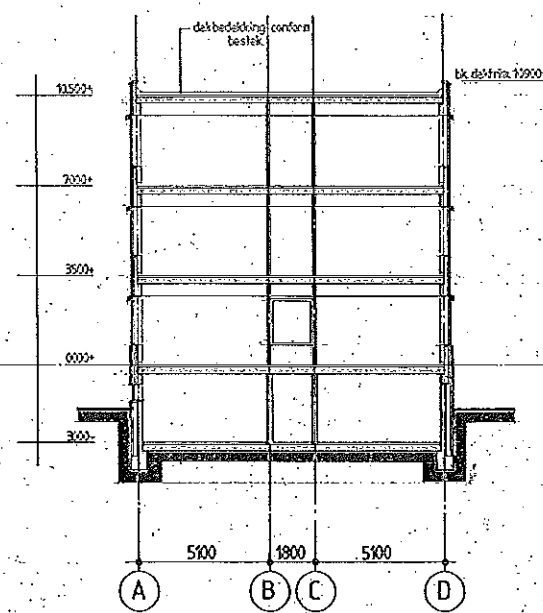
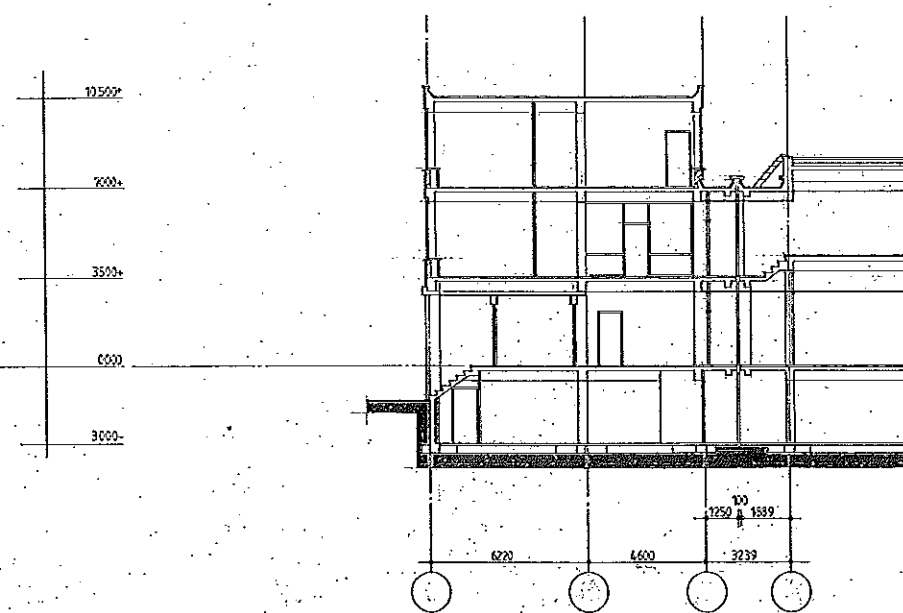
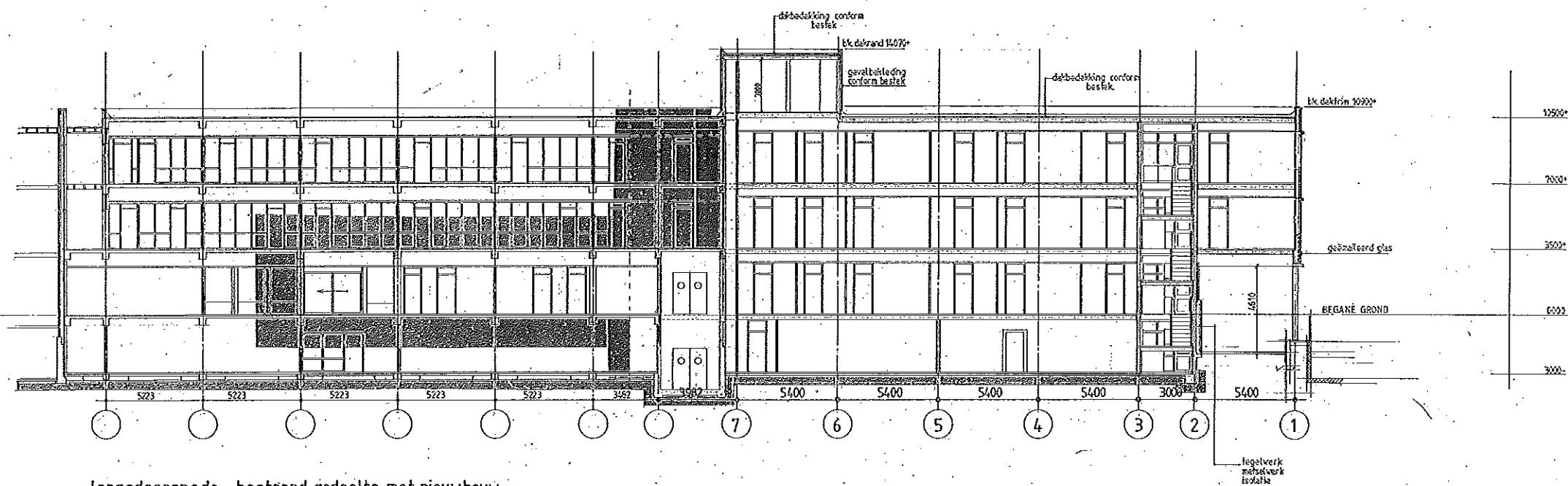
architecten
martens willems
& humblé

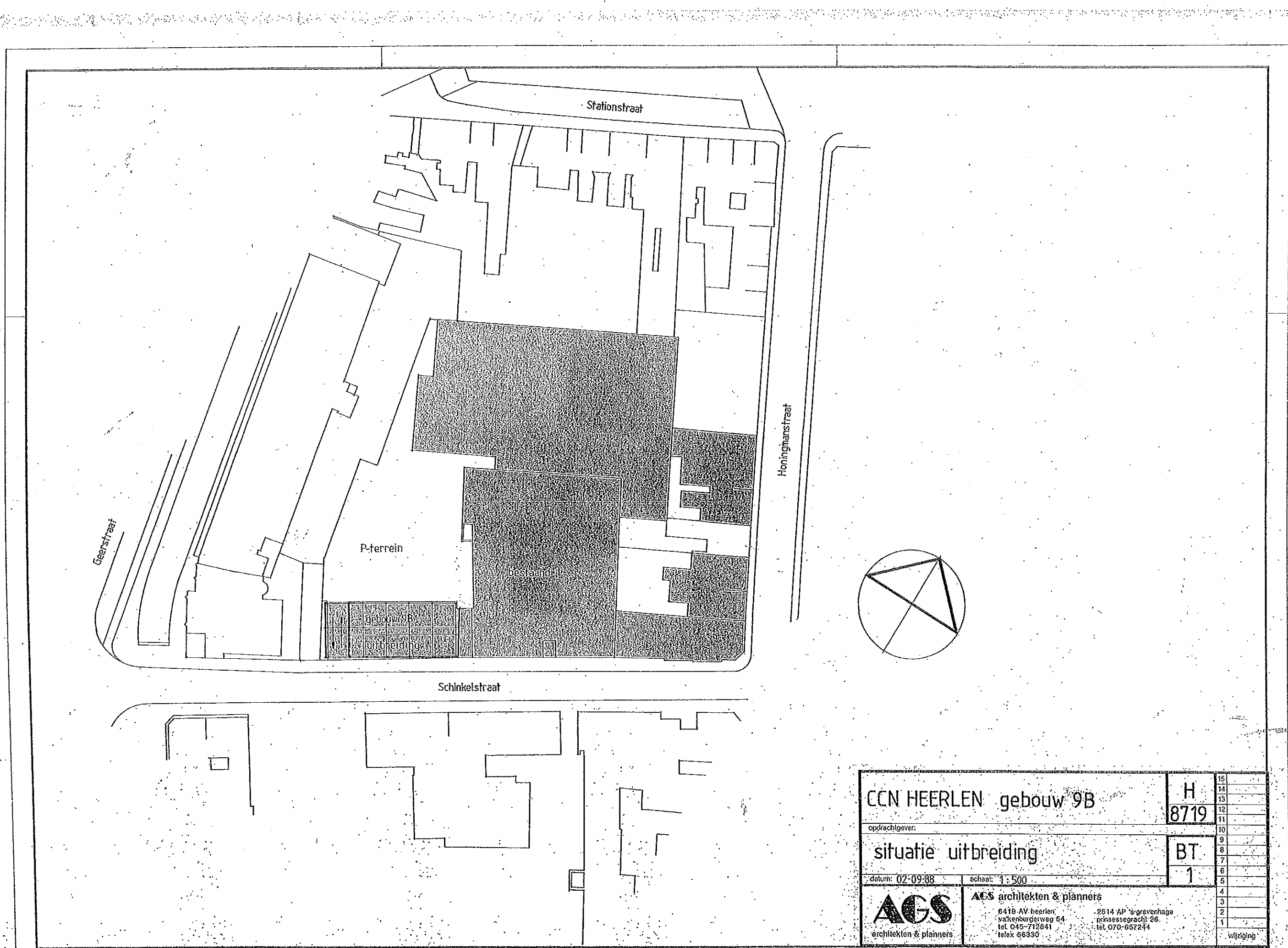
WERKNUMMER	Schinkel Q-Noord	GEWIJZIGD A. B. C. D. E. F. G.
TEKNUMMER	10.01 begane grond - SO	
OPDRACHTGEVER	VOC Heerlen	
LOCATIE	Honigmannhofje	
FASE	SO concept	
ONDERWERP		
SCHAAL	1:200	
FORMAAT	A1 841x594	
DATUM	27-10-2023	

Bijlage 2 Overzicht huidige bebouwing

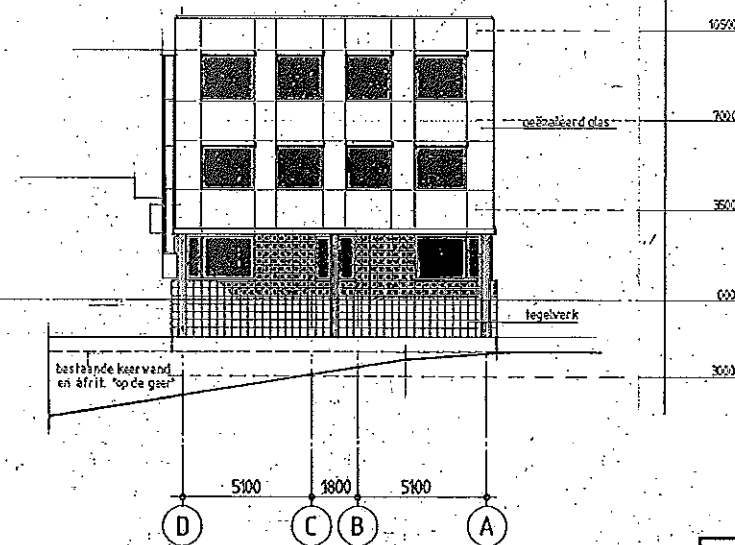
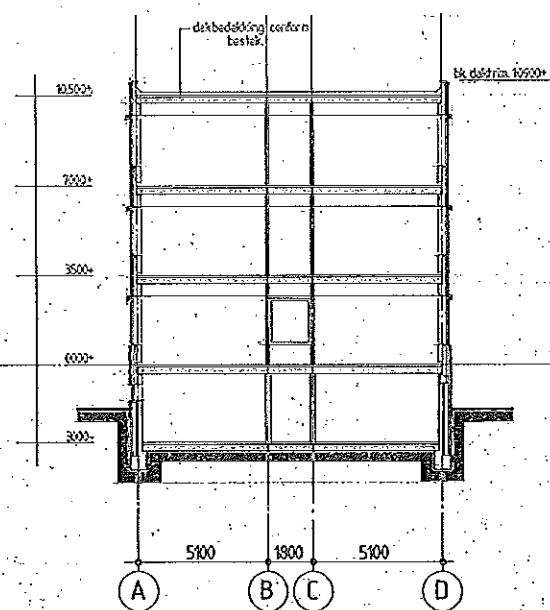
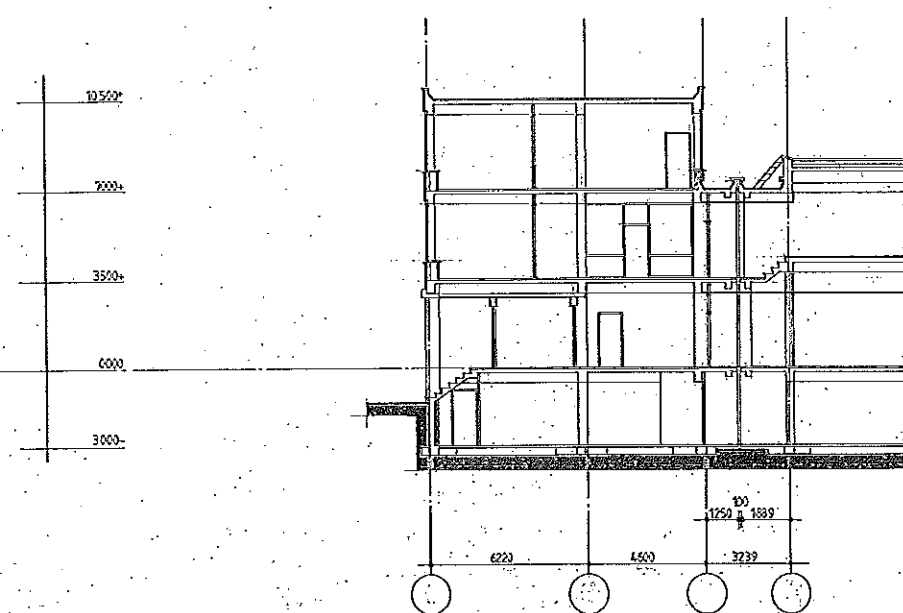
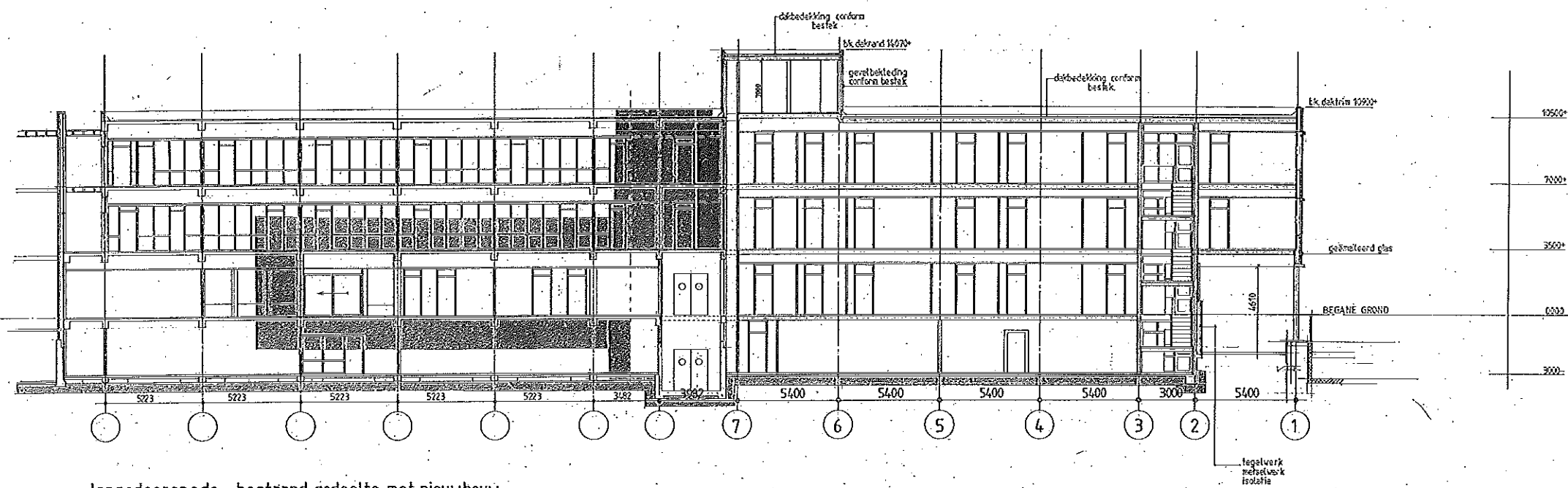

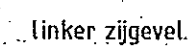
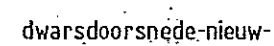
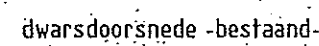
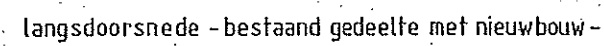

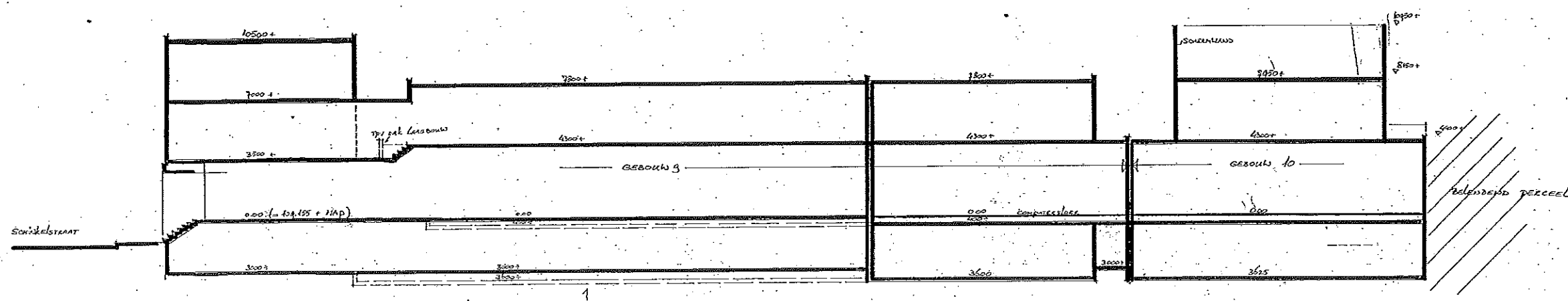

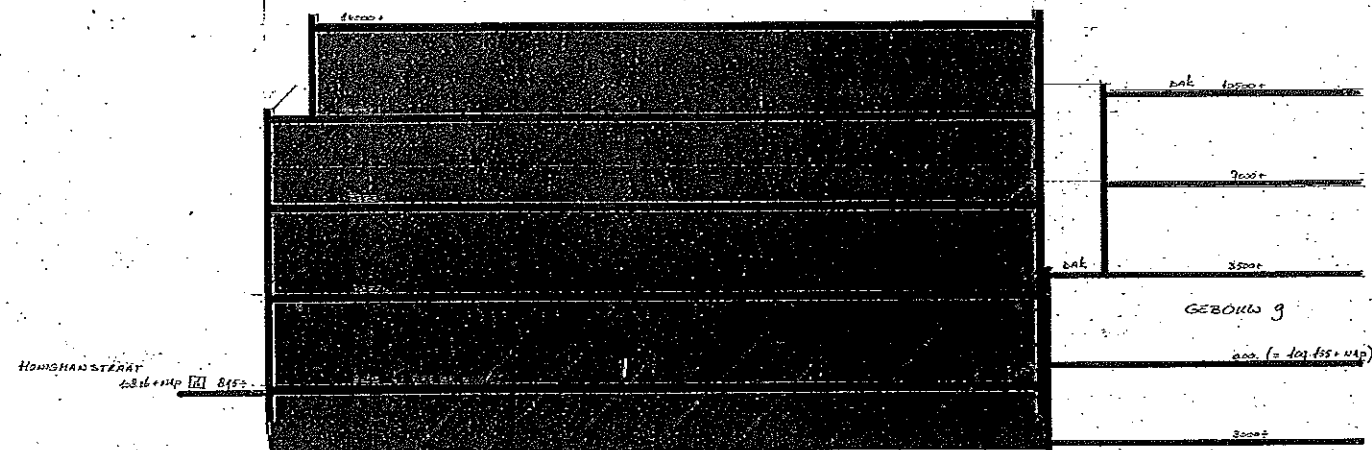
CCN HEERLEN gebouw 9B		H	15
		8719	14
opdrachtgever:			13
situatie uitbreiding		BT	12
datum: 02-09-88		1	11
schaal: 1 : 500			10
 architekten & planners	AGS architecten & planners		9
	6419 AV Heerlen		8
	va'kenburgerweg 54		7
	tel. 045-712841		6
	telefax 56330		5
	2514 AP 's-Gravenhage		4
	prinsessegracht 26		3
	tel. 070-667244		2
			1
			wijziging

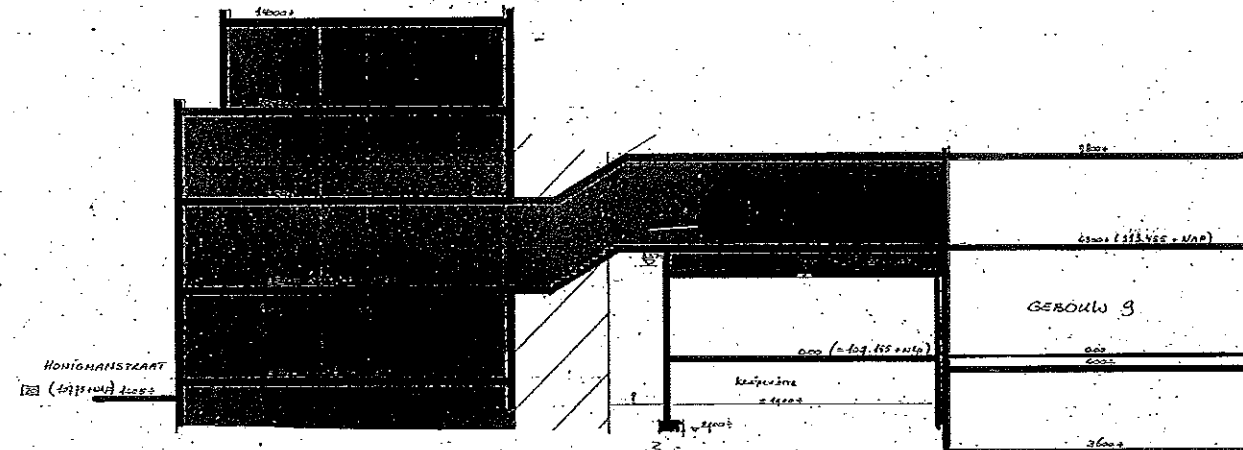
[illegible]

DOORSNEDE 1

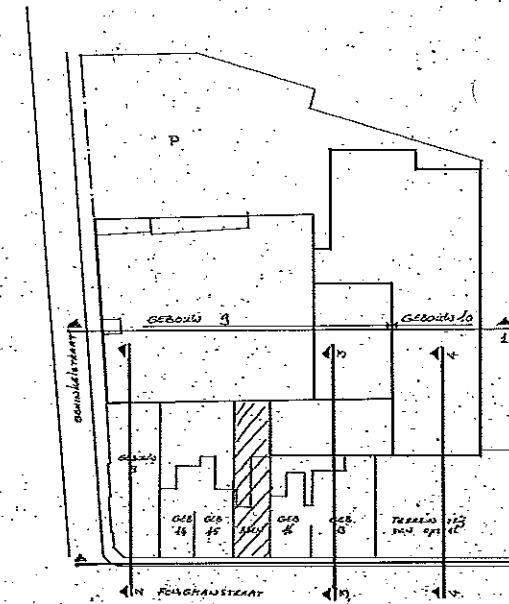
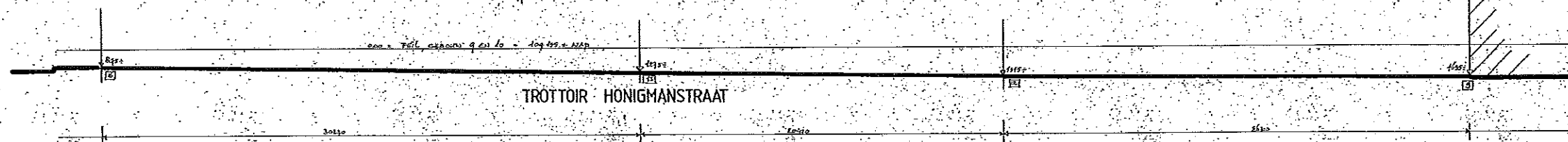
DOORSNEDE 2

DOORSNEDE 3

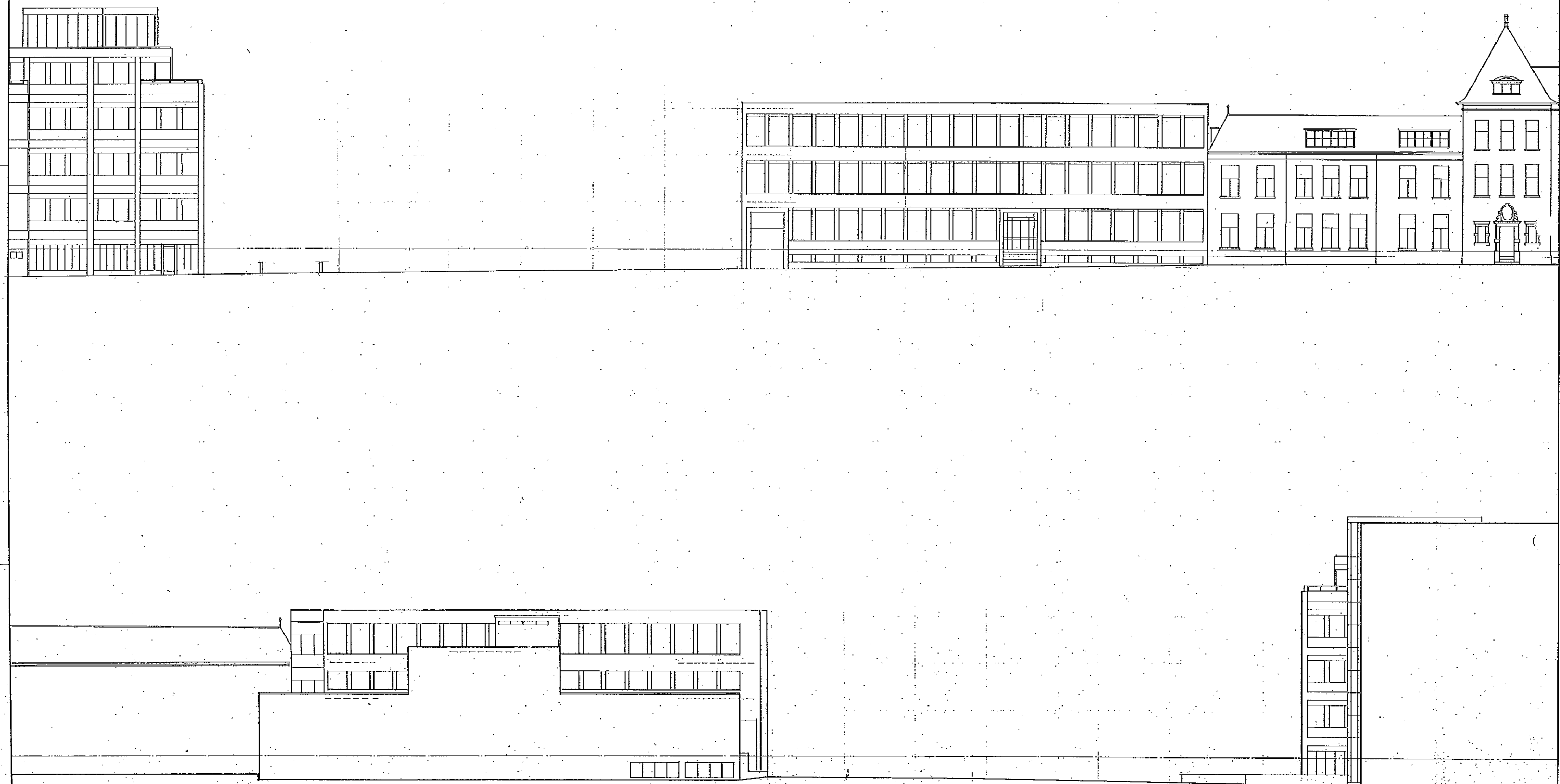
DOORSNEDE 4

KANTOREN CCN
PEILMATEN

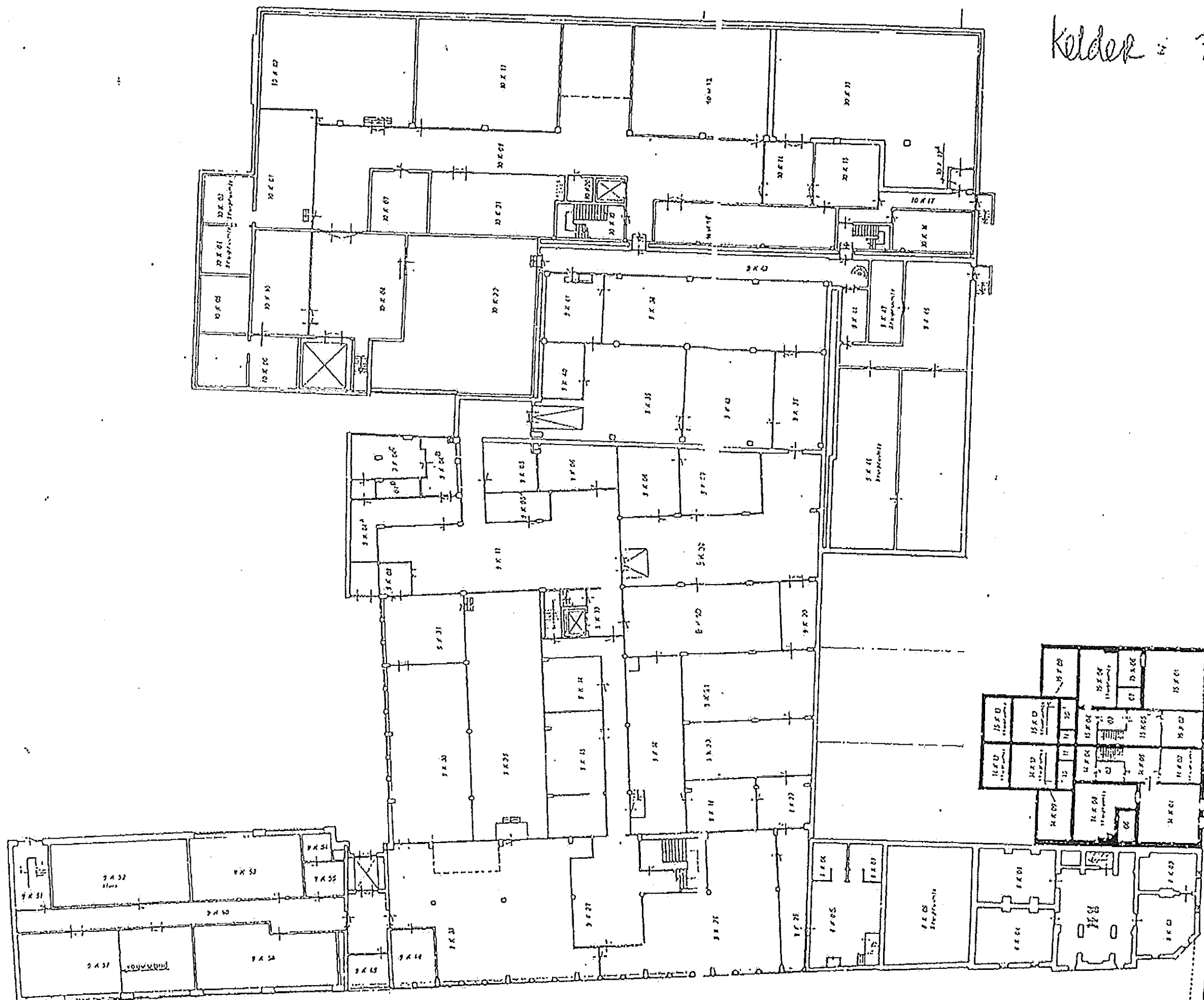
ACS
100% KANTOREN
WATERGEGEGEN
100% KANTOREN

H8719

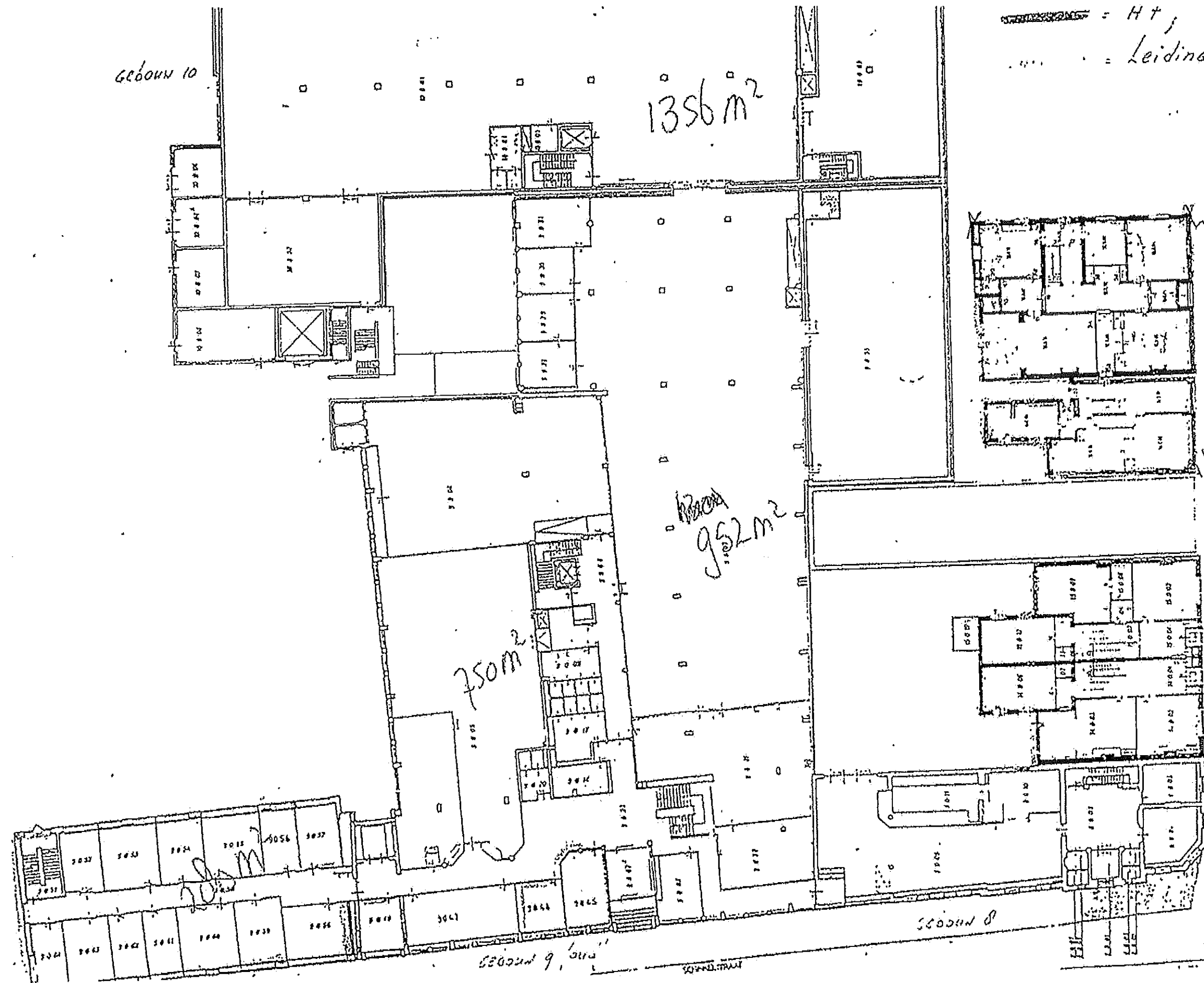

CCN HEERLEN KANTOORGEBOUW		H	0
8719		1	1
opdrachtgever:		2	2
straatbeeld - SCHINKELSTRAAT		Bst.	3
achtergevel		2	4
datum:	schied E 100	5	5
AGS		6	6
AGS architecten & planners		7	7
0411 AV heerlen		8	8
vakgroep ontwerp B1		9	9
tel 0411-727261		10	10
fax 0411-81332		11	11
2514 AP 't Grootenhoppe		12	12
postbusnummer 28		13	13
NL 6700 BE BIELE		14	14
architecten & planners		15	15
Vakgroep		16	16

Kelder 3875 BV

CCN HEERLEN G 901-00A 1/4-010, 014, 015, 016, 017, 018, 019, 020, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 032, 033, 034, 035, 036, 037, 038, 039, 040, 041, 042, 043, 044, 045, 046, 047, 048, 049, 050, 051, 052, 053, 054, 055, 056, 057, 058, 059, 060, 061, 062, 063, 064, 065, 066, 067, 068, 069, 070, 071, 072, 073, 074, 075, 076, 077, 078, 079, 080, 081, 082, 083, 084, 085, 086, 087, 088, 089, 090, 091, 092, 093, 094, 095, 096, 097, 098, 099, 100	
KELDER	
1/4-010, 014, 015, 016, 017, 018, 019, 020, 021, 022, 023, 024, 025, 026, 027, 028, 029, 030, 031, 032, 033, 034, 035, 036, 037, 038, 039, 040, 041, 042, 043, 044, 045, 046, 047, 048, 049, 050, 051, 052, 053, 054, 055, 056, 057, 058, 059, 060, 061, 062, 063, 064, 065, 066, 067, 068, 069, 070, 071, 072, 073, 074, 075, 076, 077, 078, 079, 080, 081, 082, 083, 084, 085, 086, 087, 088, 089, 090, 091, 092, 093, 094, 095, 096, 097, 098, 099, 100	

H+ = Hout
 Leiding en P&O

GEBOUW 13
 320

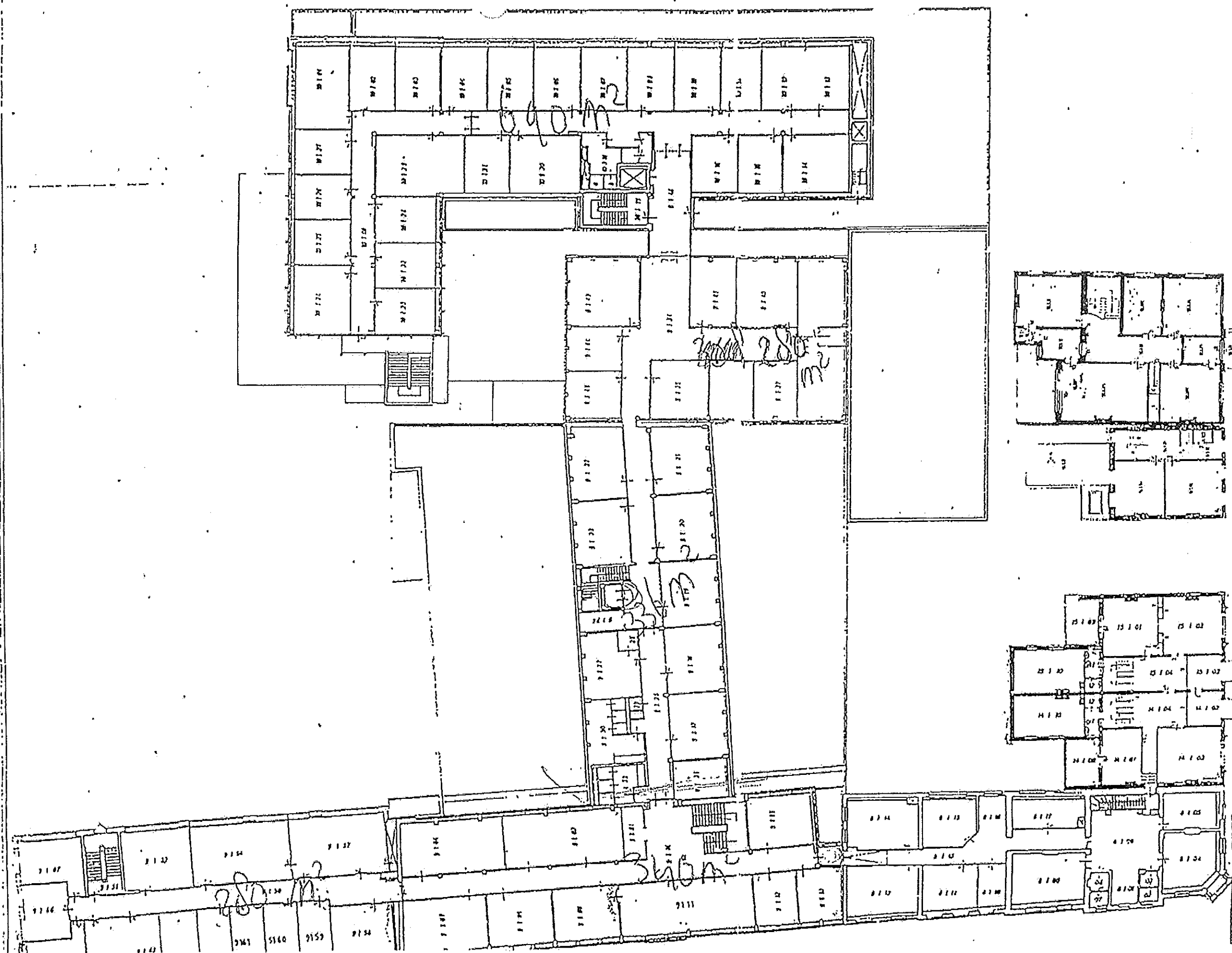
GEBOUW 16

GEBOUW 15
 220

GEBOUW 14

EEN HEERLIJKE GROOT-BOUW	
PLATTEGROND	
ORGANISATIE	
OSM 15	0416102

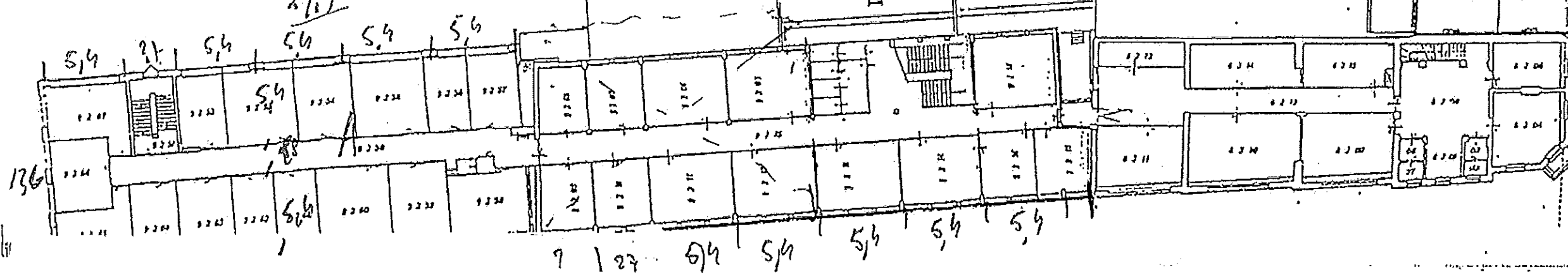
CCN HEERLEN GZOL-GEZ 1/4-0
PLATEGROND 1E VERKEERDING

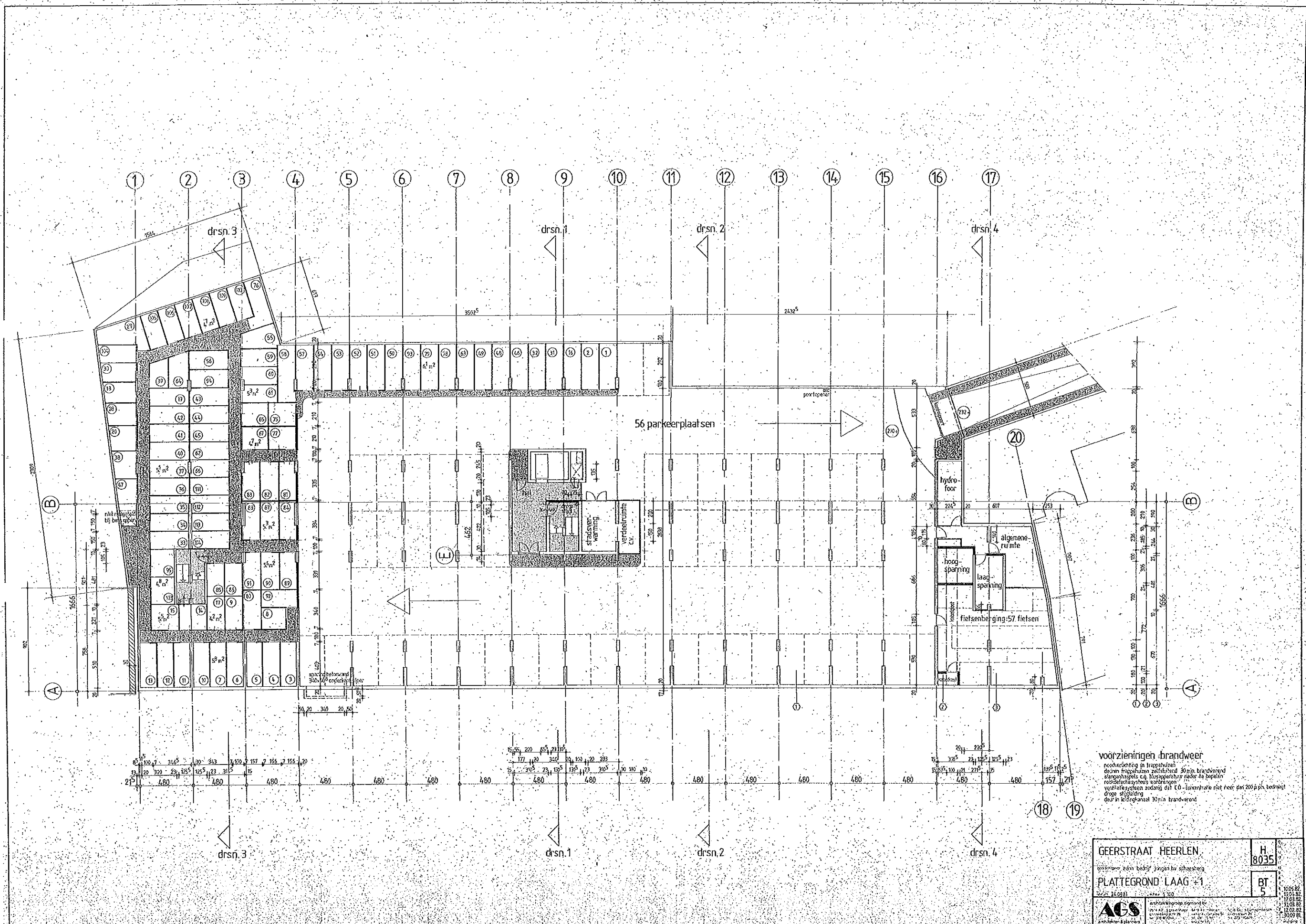
$$A = \frac{1266 \text{ m}^2}{\text{Bib}}$$

2^e 380m 2 BVO
1^e 380
0.306

29.7°

Handwritten document from the Dutch Ministry of Defense, dated 1944, regarding a military installation in the Netherlands East Indies. The document is a form with various fields filled in by hand. The main heading is "EEN HIERLEN 6701-008 1/4-42, 01 PLATTEGROND" (A Hierlen 6701-008 1/4-42, 01 Plan). Below this, it says "28 VERDELING" (28 Distribution). The document is signed by "LIEUTENANT WILHELM" (Lieutenant Wilhelm) and dated "1944".

voorzieningen brandweer
 noodverlichting in trappenhuis
 deuren trappenhuis zelfsluitend 30 min brandverend
 slangenkoppels e.g. brandspuitbus naar de brand
 noodalarmsysteem asbest
 ventilatiesysteem zodanig dat CO-concentratie niet meer dan 200 ppm bedraagt
 droge sloleiding
 deur in leidtrahaal 30 min brandverend

GEERSTRAAT HEERLEN		H	8035
aanbouw aan bedrijf jongen bv schagberg		BT	5
PLATTEGROND LAAG +1		100582 100583 100584 100585 100586 100587 100588 100589 100590 100591 100592 100593 100594 100595 100596 100597 100598 100599 100600 100601 100602 100603 100604 100605 100606 100607 100608 100609 100610 100611 100612 100613 100614 100615 100616 100617 100618 100619 100620 100621 100622 100623 100624 100625 100626 100627 100628 100629 100630 100631 100632 100633 100634 100635 100636 100637 100638 100639 100640 100641 100642 100643 100644 100645 100646 100647 100648 100649 100650 100651 100652 100653 100654 100655 100656 100657 100658 100659 100660 100661 100662 100663 100664 100665 100666 100667 100668 100669 100670 100671 100672 100673 100674 100675 100676 100677 100678 100679 100680 100681 100682 100683 100684 100685 100686 100687 100688 100689 100690 100691 100692 100693 100694 100695 100696 100697 100698 100699 100700 100701 100702 100703 100704 100705 100706 100707 100708 100709 100710 100711 100712 100713 100714 100715 100716 100717 100718 100719 100720 100721 100722 100723 100724 100725 100726 100727 100728 100729 100730 100731 100732 100733 100734 100735 100736 100737 100738 100739 100740 100741 100742 100743 100744 100745 100746 100747 100748 100749 100750 100751 100752 100753 100754 100755 100756 100757 100758 100759 100760 100761 100762 100763 100764 100765 100766 100767 100768 100769 100770 100771 100772 100773 100774 100775 100776 100777 100778 100779 100780 100781 100782 100783 100784 100785 100786 100787 100788 100789 100790 100791 100792 100793 100794 100795 100796 100797 100798 100799 100800 100801 100802 100803 100804 100805 100806 100807 100808 100809 100810 100811 100812 100813 100814 100815 100816 100817 100818 100819 100820 100821 100822 100823 100824 100825 100826 100827 100828 100829 100830 100831 100832 100833 100834 100835 100836 100837 100838 100839 100840 100841 100842 100843 100844 100845 100846 100847 100848 100849 100850 100851 100852 100853 100854 100855 100856 100857 100858 100859 100860 100861 100862 100863 100864 100865 100866 100867 100868 100869 100870 100871 100872 100873 100874 100875 100876 100877 100878 100879 100880 100881 100882 100883 100884 100885 100886 100887 100888 100889 100890 100891 100892 100893 100894 100895 100896 100897 100898 100899 100900 100901 100902 100903 100904 100905 100906 100907 100908 100909 100910 100911 100912 100913 100914 100915 100916 100917 100918 100919 100920 100921 100922 100923 100924 100925 100926 100927 100928 100929 100930 100931 100932 100933 100934 100935 100936 100937 100938 100939 100940 100941 100942 1009	

Bovenkant keldervloer 103.85 NAP

Bovenkant keldervloer 105.55 NAP

Bovenkant keldervloer 106.15 NAP

BVO: 1490,6 m²

CONCEPT

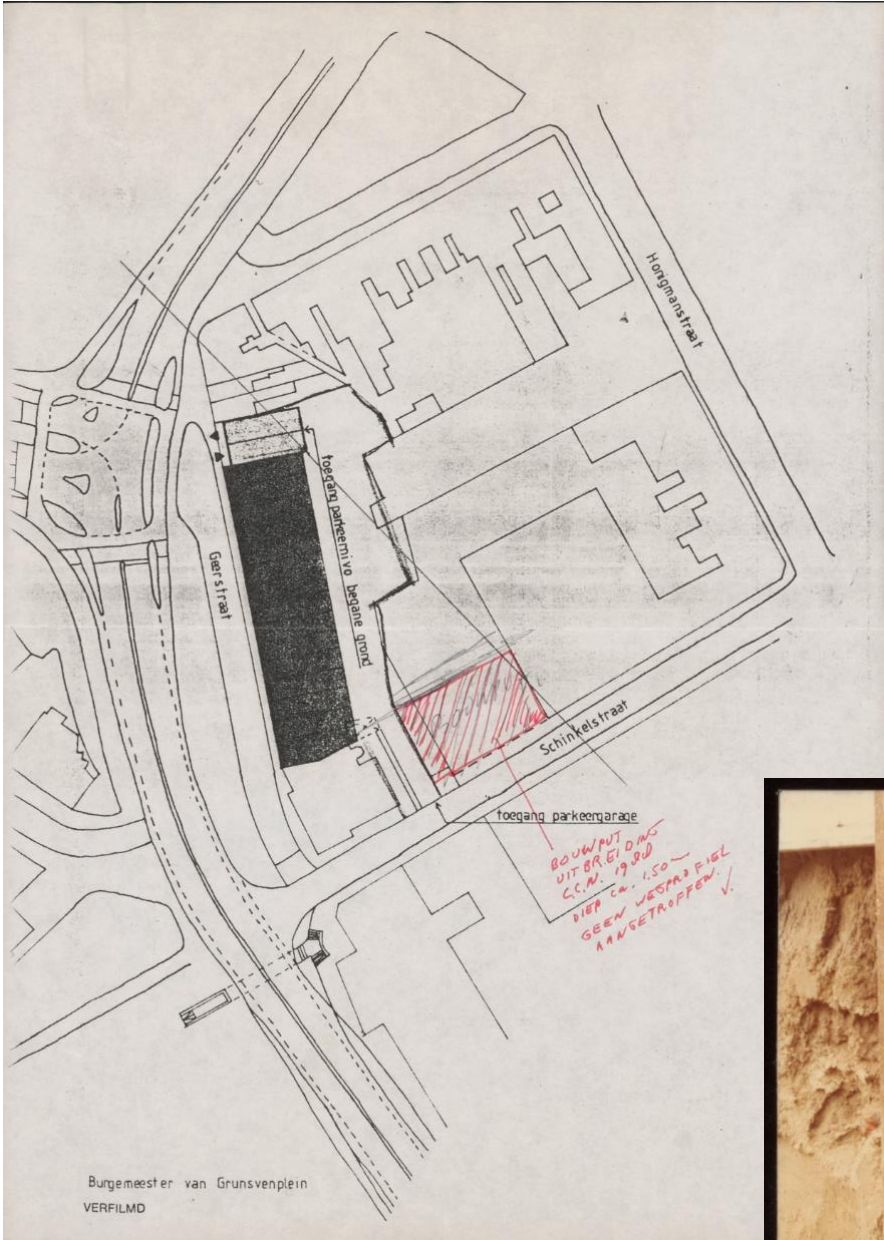
HEERLEN
SCHINKELKWADRANT NOORD

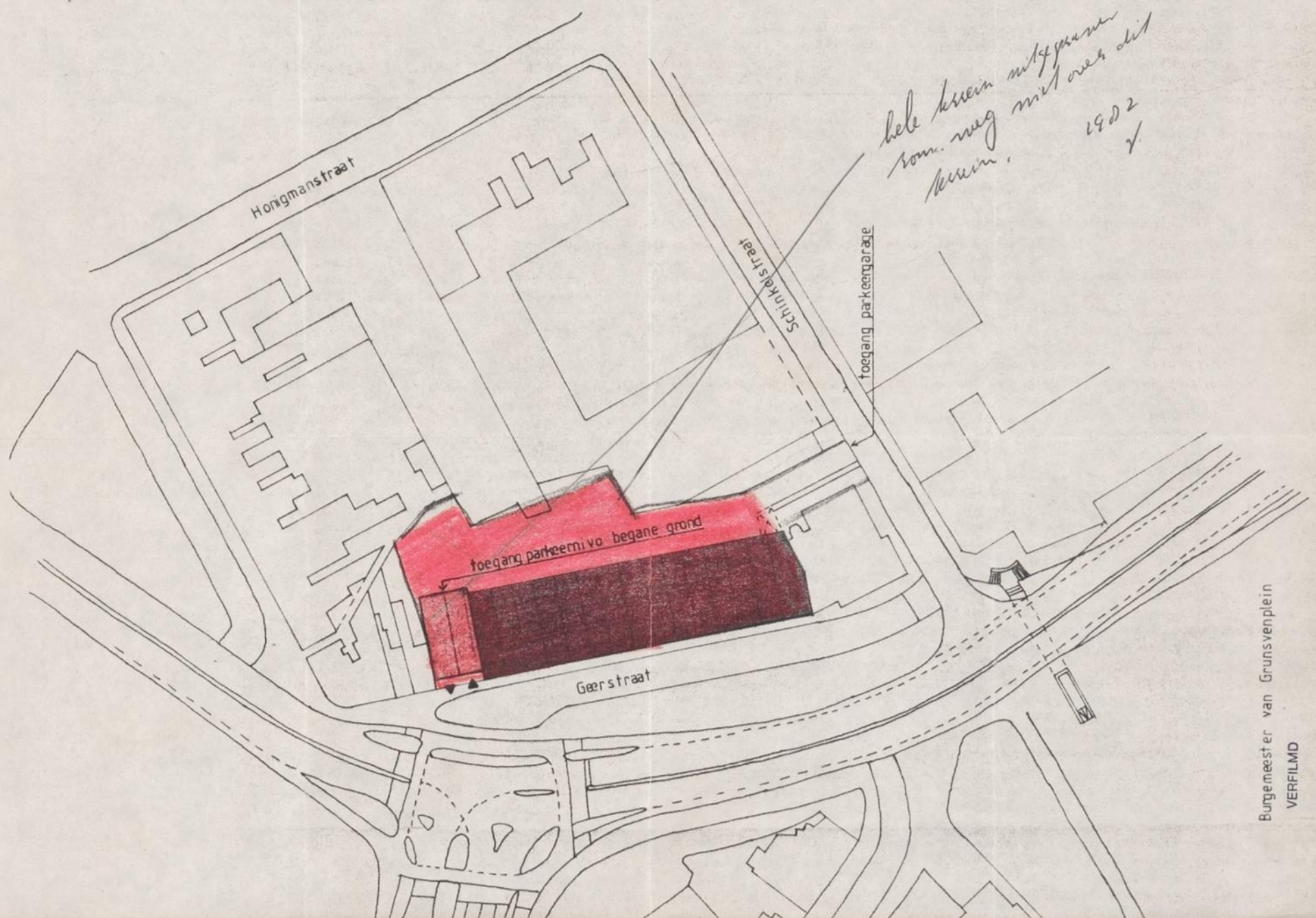
Opdrachtgever: VOSG 2 B.V.

plattegrond+ hoogtematen terrein
begane grond

Schaal: 1:1000 Formaat: A3 Projectie: PT
Heerlen
Olimpijestrat 60
6416 CB Heerlen
+31 (0)90 76 50 797
AES Architects
info@aesarchitects.nl
www.aesarchitects.nl
Amsterdam
Akerslootweg 17 a3
1031 PL Amsterdam
+31 (0)20 34 48 300
Projectie: PT
10021050
DO-P-00H

Bijlage 3 Aanvullende archeologische informatie

hele klein uitgegraven
som. weg met over dit
klein. 1902
✓

Burgemeester van Grunsvenplein
VERFILMD

Romeinse pannengraven aan de Geerstraat te Heerlen.

Tijdens grondwerkzaamheden ten behoeve van nieuwbouw aan de oostzijde van de Geerstraat te Heerlen werden op 15 april 1982 de restanten van twee graven uit de Romeinse tijd ontdekt en door personeel van het Thermenmuseum opgegraven.

Van beide graven werd slechts een klein gedeelte in situ aangetroffen. Reeds in het begin van deze eeuw, tijdens de bouw van huizen ter plaatse, moet een gedeelte van de graven zijn vernield zonder dat hieraan destijds aandacht is besteed.

Het betreft hier zogenaamde pannengraven. Daarbij bestond de bekisting van het graf uit dakpannen.

Graf 1 bestond uit een bodem van tegulae (platte dakpannen met opstaande randen). De randen ervan waren naar beneden gekeerd. De pannen van de zijwanden waren met de opstaande randen naar binnen geplaatst. Van de dakconstructie restte nog slechts een gedeeltelijk verzakte tegula met de randen, evenals die van de bodem, naar beneden gekeerd.

In de door de grondverzetmachine verplaatste grond, afkomstig uit de onmiddellijke nabijheid van de graven, bevonden zich ~~verspreide~~ fragmentjes van pannenmateriaal. Ook enkele kleine stukjes van imbrices (halfronde dakpannen). Mogelijk hebben deze ook deel uitgemaakt van de grafbekistingen.

In dit graf werd op de bodem ~~van dakpannen~~ een laagje crematieresten aangetroffen. Hierop lagen de op de tekening, aan de hand van de heer P. Delnoy, afgebeelde voorwerpen.

Inv. nr 10273. Een eenorig kannetje van geelwit aardewerk met ingeknepen schenktuitje. Dit is te dateren in de ^{tweede} ~~3de~~ helft van de 3de eeuw.¹

Inv. nr 10274. Een terra sigillata-wrijfkom van het type Dragendorff 45 met een leeuwepoot aan de rand waarbij de doorboorde mond als schenktuit dienst deed. Deze is eveneens te dateren in de ^{tweede} ~~3de~~ helft van de 3de eeuw.²

Inv. nr 10275. Een groenblauwe eivormige glazen beker op een standing en met een naar buiten gebogen rand. De datering hiervan is eind 3de - begin 4de eeuw.³

Aan de hand van deze bijgiften kan het graf gedateerd worden tussen de tweede helft van de 3de en het begin van de 4de eeuw.

Graf 2 lag op een afstand van ca 4 meter in noordelijke richting. In dit graf lagen de tegulae van de bodem met de opstaande randen naar boven en die van de zijwanden, evenals in graf 1, met de randen naar binnen gekeerd. Van de dakconstructie werd niets meer teruggevonden. Dit graf bevatte slechts enkele crematieresten.

De twee graven bevonden zich op een diepte, gemeten tot aan de bovenkant van de bodem, van respectievelijk 1.15 en 1.25 meter onder het trottoir-niveau ter plaatse.

Op ca 20 meter ten oosten van deze graven werd tijdens verbouwwerkzaamheden in 1961 eveneens een pannengraf ontdekt.

Hierin bevonden zich, voor zover bekend, de volgende voorwerpen.

1. Een tweerige kruik van bruingeel aardewerk, hoogte 24.1 cm., uit de ^{tweede} ~~3de~~ helft van de 3de eeuw.⁴

2. Een gedeelte van een beker van grijsblauw aardewerk met een grijszwart deklaagje uit de ^{3de} ~~2de~~ eeuw.⁵

3. Een bord van witgeel ~~aardewerk~~ met oranjebruin verflaagje uit de 2de - ^{tweede} ~~3de~~ helft 3de eeuw.⁶

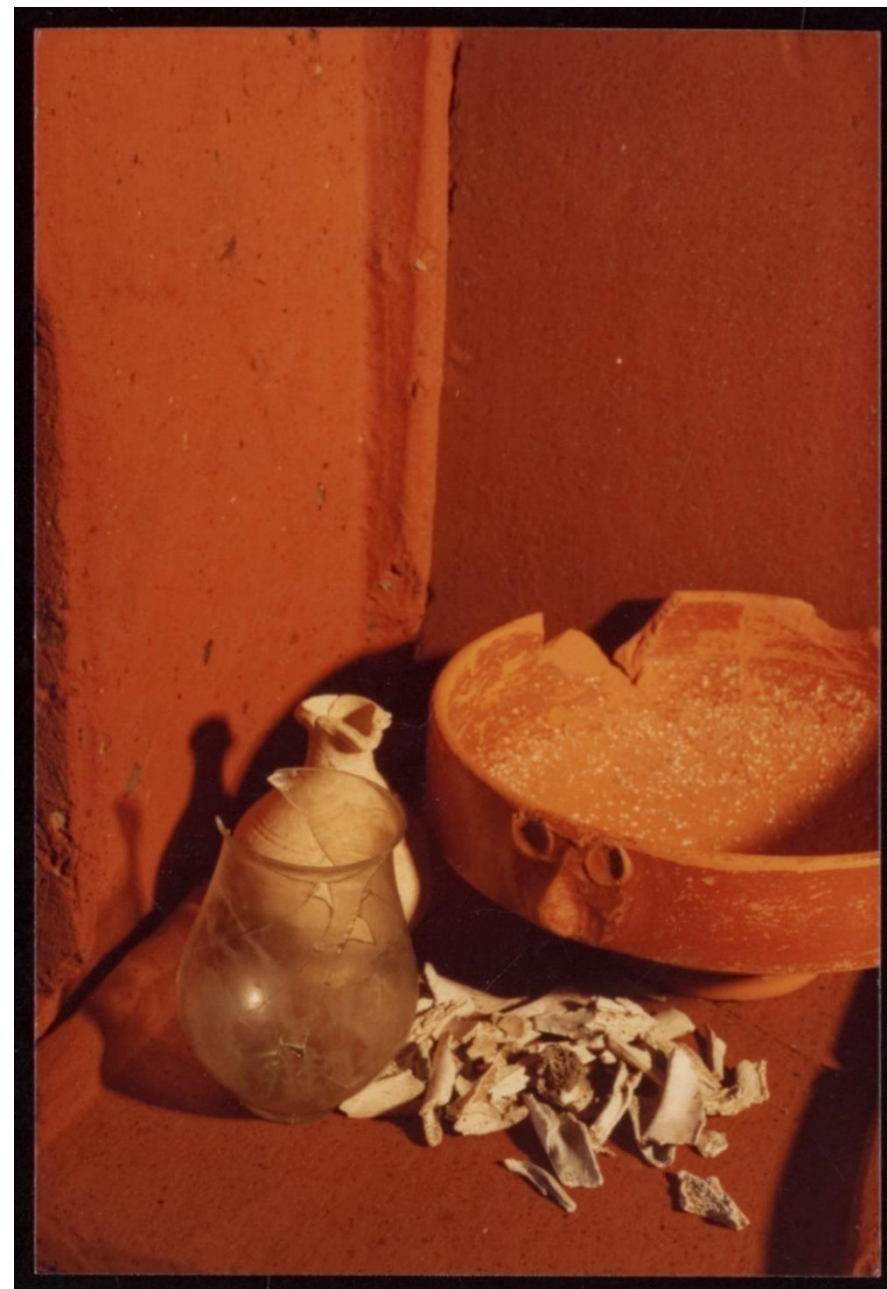
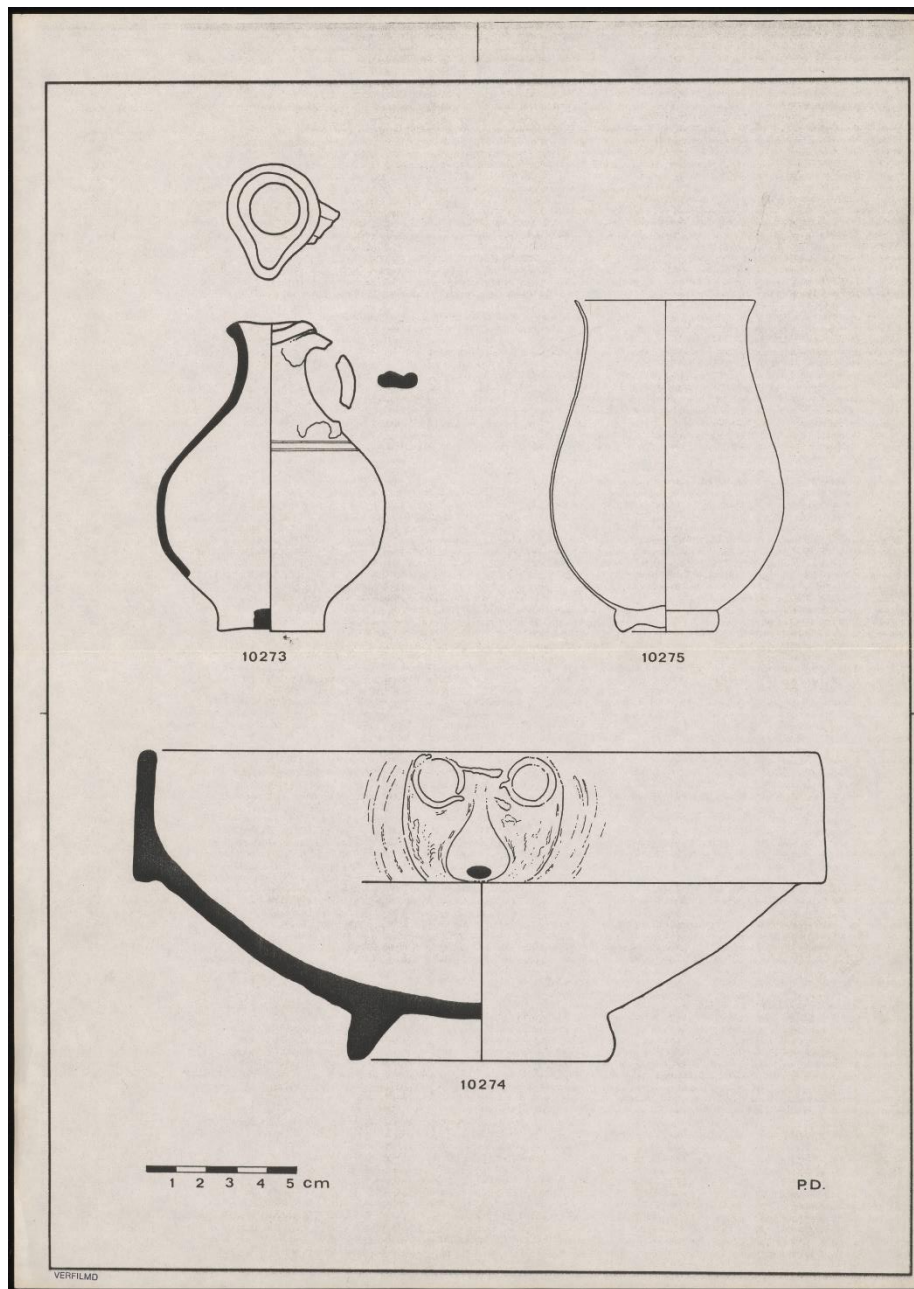
4. Een bronzen schaal, met een grootste diameter van 28 cm., uit de 3de eeuw en later.⁷

Deze bronzen schaal is sinds november 1980 door de eigenaar in langdurig bruikleen aan het Thermenmuseum afgestaan.

J.K. Gielen

Noten:

1. E. Gose: Gefäßstypen der römischen Keramik im Rheinland; Kevelaer 1950, type 391.
W. Vanvinckenroye: Gallo-romeins aardewerk van Tongeren; Tongeren 1967, type 65.
P. Stuart, Gewoon aardewerk uit de Romeinse legerplaats en de bijbehorende grafvelden te Nijmegen; Leiden 1963, type 115.
2. E. Gose, a.w., type 152.
3. C. Isings: Roman Glass from dated Finds; Groningen-Djakarta 1957, type 131.
M. Vanderhoeven: De Romeinse Glasverzameling in het Provinciaal Gallo-Romeins Museum te Tongeren; Tongeren 1962, nr 190.
4. E. Gose, a.w., type 419.
5. W. Vanvinckenroye, a.w., type 10 stijl.
6. W. Vanvinckenroye, a.w., type 21 a/b.
E. Gose, a.w., type 249.
7. M.H.P. den Boesterd: The Bronze Vessels in the Rijksmuseum G.M. Kam at Nijmegen; Nijmegen 1956, nr 86-88.

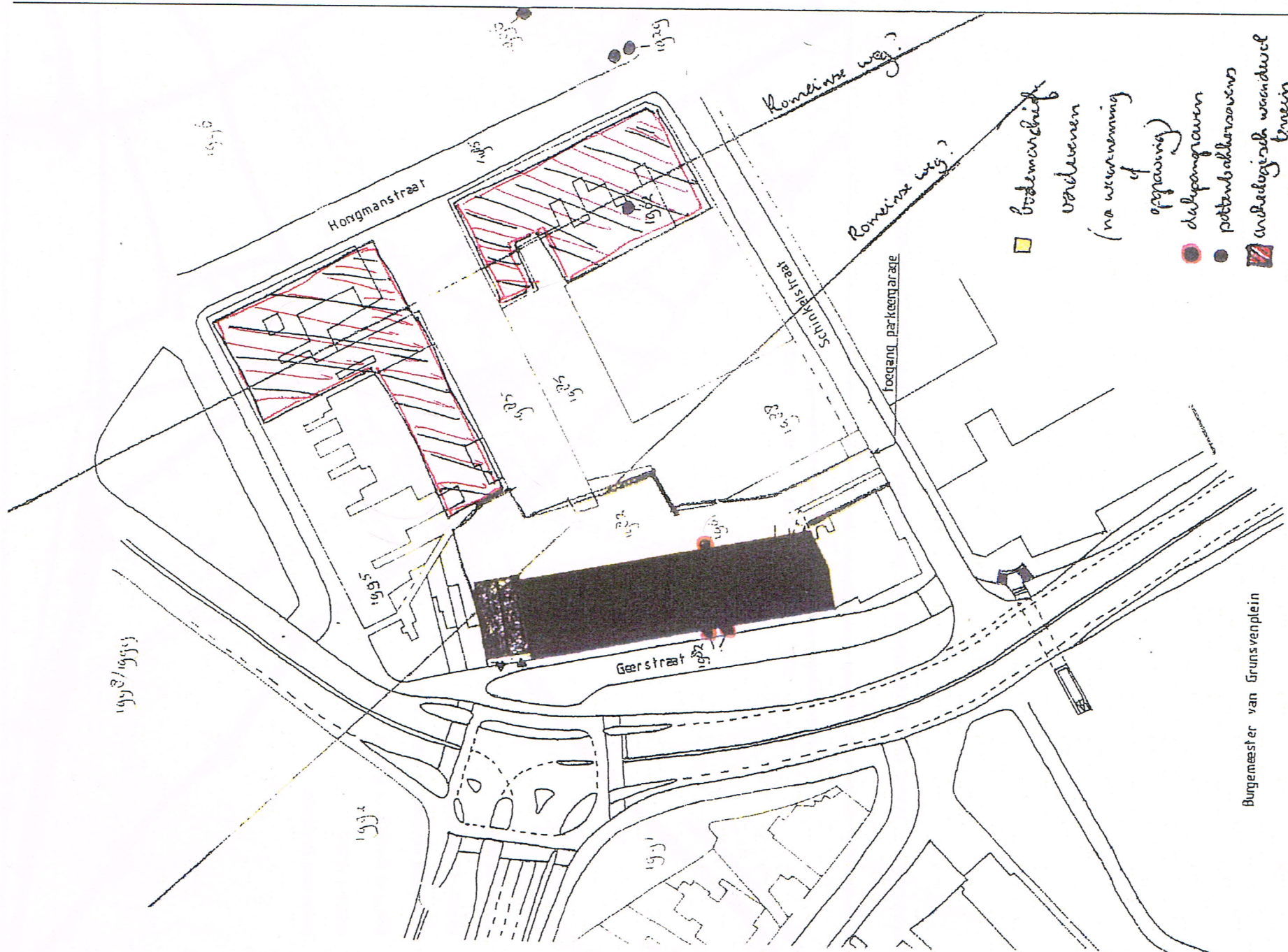

De archeologische gegevens van de locatie

Na een bezoek en na overleg met de stadsarcheoloog van de gemeentelijke archeologische dienst kan gesteld worden dat alleen op relatief ongeschonden gebied archeologisch onderzoek zinvol is.

Gezien de geweldige grondverplaatsingen in de afgelopen decennia's zijn op dit gebied met uitzondering van het gedeelte aangegeven op overzichtskaart blz. 19 geen archeologische vondsten te verwachten. De overzichtskaart op blz. 20 geeft de vermoedelijke loop van een Romeinse weg aan.

De te volgen procedure ten aanzien van uit te voeren grondwerkzaamheden dient in overleg met de gemeente separaat met de ontwikkeling van het plan vastgesteld te worden.

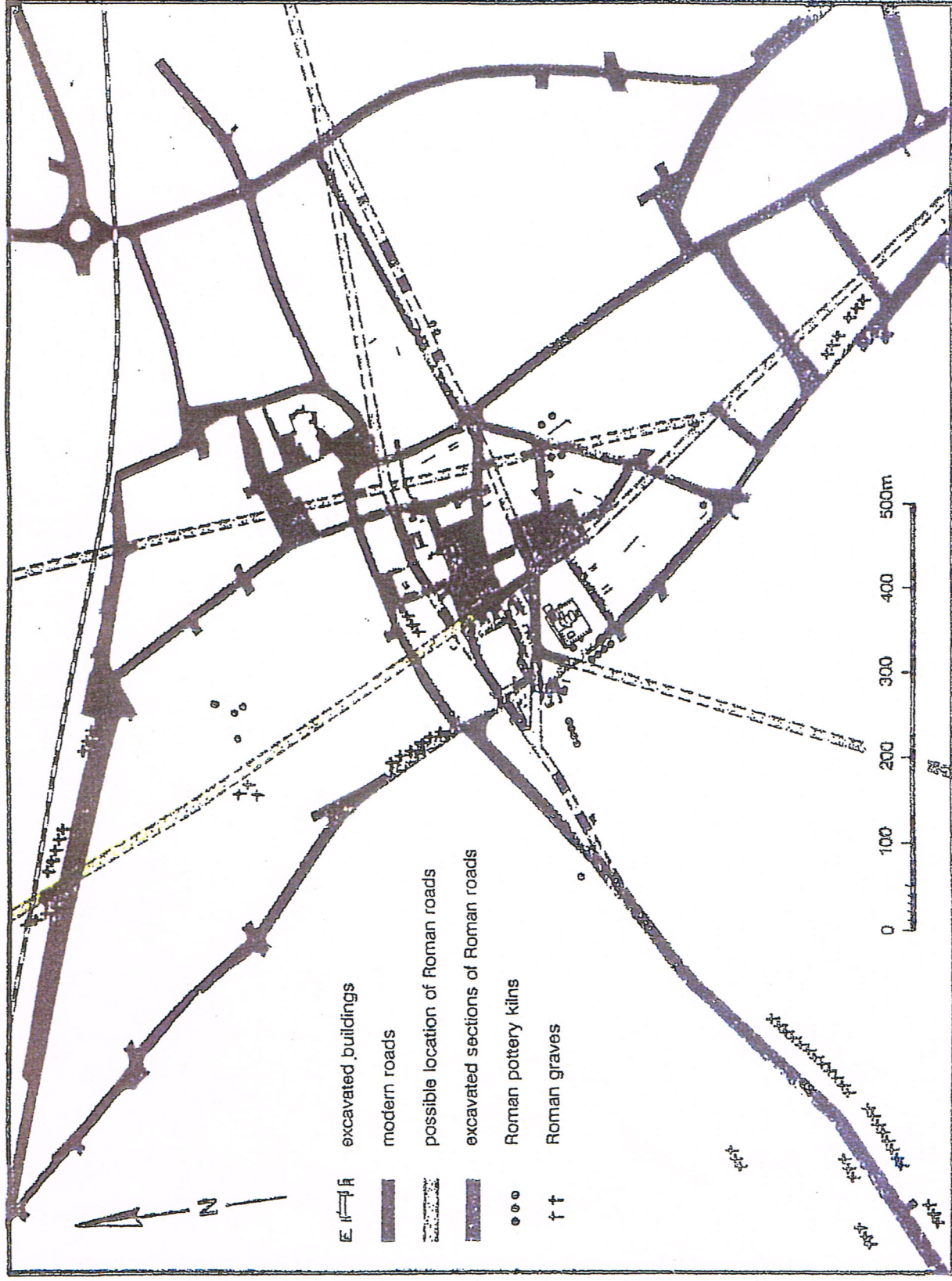

Fig 18.2. Coriovallum – Heerlen: settlement in the 2nd century, after W A van Es (shading indicates modern roads).

Archeologie en het gebied Honigmanstraat Schinkelstaat Geerstraat

Historische ontwikkeling Heerlen

Het meer dan 2000 jaar oude Heerlen, begon zijn bestaan als de nederzetting Coriovallum, met een omvang van circa 200 x 300 meter. Nadat de Romeinen waren vertrokken bleef Coriovallum vrijwel leeg achter en de bevolking trok naar andere gebieden. Pas vanaf de 13e eeuw speelde Heerlen als landsfort Herle weer een rol in de geschiedenis. Het landsfort lag niet op de plek van het Romeinse Heerlen, maar net ten noordoosten daarvan. De stedelijke ontwikkeling van Heerlen kwam pas in de 20e eeuw op gang onder invloed van de mijnindustrie.

Archeologisch onderzoek in Heerlen

In de eerste helft van de 20e eeuw stond het archeologisch onderzoek nog in de kinderschoenen. Het is helaas ook juist de periode waarin Heerlen als stad tot bloei kwam. Het bodemarchief van het centrum van Heerlen is daardoor al voor een groot deel verdwenen. De archivarissen van Heerlen hebben gered wat er te redden viel. Met de opgraving van de Romeinse thermen in 1940/1941 kreeg Heerlen/Coriovallum landelijke belangstelling. Daarna vonden in Heerlen regelmatig opgravingen plaats.

In 1987 kreeg de gemeente Heerlen een officiële opgravingsbevoegdheid. De gemeentelijk archeoloog (c.q. de conservator van het Thermenmuseum) is daarmee bevoegd binnen de gemeente Heerlen archeologische opgravingen uit te voeren. De gemeente Heerlen is in die gevallen eigenaar van de vondsten. Deze vondsten worden ondergebracht in het gemeentelijk depot in het Thermenmuseum en daar beheerd.

Archeologisch onderzoek in het centrum van Heerlen is nu alleen nog zinvol als het een relatief ongeschonden gebied betreft. Meestal gaat hier dan om oude woningbouw met daarbij behorende tuinen of braakliggende terreinen of parken.

Het landelijk archeologisch beleid is gericht op behoud en beheer van het archeologisch bodemarchief i.p.v. het uitvoeren van opgravingen. Als de archeoloog in een vroeg stadium bij de plannen betrokken wordt, kunnen deze soms aangepast worden zodat behoud inderdaad mogelijk is. Is aanpassing niet mogelijk, dan zal in veel gevallen een noodopgraving nodig zijn. Het is inmiddels gebruikelijk dat indien een dergelijk archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden, de kosten hiervoor

opgenomen worden in de begroting voor het totale bouwproject (volgens het principe "de verstoorder betaalt" en in afwachting van de implementatie van het Verdrag van Malta in 2000).

Chronologische lijst van archeologisch onderzoek en waarnemingen op het terrein Honigmanstraat - Schinkelstraat - Geerstraat in Heerlen:

Op bijgevoegde overzichtskaart (bijlage 1) zijn de onder genoemde terreinen ingekleurd:

1929 Bouwwerkzaamheden

Opgraving twee Romeinse pottenbakkersovens op hoek Honigmanstraat/Van der Maesenstraat

1961 Verbouwing huis Dohmen (sectie D 2e blad, nr 3680, later nr. 7899), Geerstraat 46
Opgraving 3e/4e eeuws Romeins dakpangraf

1962 Bouw CCN (Computer Centrum Nederland) aan Schinkelstraat noordzijde. In voormalige tuin huis Dokter Timmers (sectie D nr. 4535 en 4604).
Opgraving Romeinse pottenbakkersoven (70125 na Chr.)

1982 Bouw flat Geerstraat (sloop oude bebouwing)
Opgraving twee 3e/4e eeuwse Romeinse dakpangraven (ter hoogte van Geerstraat nr.50)
Geen Romeinse weg aangetroffen.

1985 Sleuf stadsverwarming in en parallel aan Honigmanstraat
Geen vondsten aangetroffen.

1985 Uitgraving binnenterrein (Sectie D nr. 7029 en 4728)
Geen vondsten en geen Romeinse weg aangetroffen.

1988 Uitbreiding CCN (Schinkelstraat noordzijde)
Geen vondsten en geen Romeinse weg aangetroffen.

1991 Bouw Belastingdienst /ING bank
Geen vondsten en geen Romeinse weg
aangetroffen.

1992 Bouw Moret Ernst & Young
Geen vondsten en geen Romeinse weg
aangetroffen.

1995 Bouw Libertel
Geen vondsten en geen Romeinse weg
Aangetroffen.

1996 Bouw Coriocenter (hoek Honigmanstraat/Van der
Maesenstraat)
Opgraving 1e eeuwse Romeinse
pottenbakkersoven. Geen Romeinse weg
aangetroffen.

1998 Bouw Teleparkgebouw (Geerstraat/Stationsstraat)
Geen vondsten en geen Romeinse weg
aangetroffen

Binnen deze terreinen is het archeologisch bodemarchief
inmiddels verdwenen. Op het betreffende gebied blijft
dus nog slechts een klein areaal over dat voor
archeologisch onderzoek in aanmerking komt. Het betreft
hier die delen waar nog woonhuizen staan, d.w.z. aan de
Honigmanstraat en waar tot voor kort woonhuizen
gestaan hebben, d.w.z. aan de Stationsstraat .

Archeologische beschrijving van het gebied: Binnen het
gebied hebben we met twee bekende fenomenen en een
vermoedelijk fenomeen te maken: een Romeins grafveld
(3e-4e eeuw) een concentratie van vier Romeinse
pottenbakkersovens (1e-2e eeuw) een Romeinse weg
Romeinse grafvelden liggen altijd langs de uitvalswegen
van een nederzetting en op enige afstand van die
nederzetting zelf. Deze locatie was in de Romeinse wet
vastgelegd.

Romeinse pottenbakkersovens liggen ook meestal langs
een weg, in verband met de aanvoer van klei en

brandhout. Ook liggen ze op enige afstand of aan de rand van een nederzetting in verb and met brandgevaar. Beide vastgestelde fenomenen wijzen op de nabijheid van een zuidhoofd lopende weg, die Aken met Xanten verbond en in Coriovallum de oostwestelijke weg van Keulen naar de Kanaalkust kruiste (zie bijlage 2). Deze weg is tot nu toe echter noch in het gebied zelf noch in de directe omgeving aangetroffen. De exacte loop van deze weg is onbekend, maar werd lange tijd vermoed op het westelijk deel van het betreffende gebied. Nu vermoeden wij echter dat deze weg over het oostelijke deel van het gebied loopt. Archeologisch onderzoek ter plekke zou hiervoor het bewijs kunnen leveren.

Jacqueline Hoevenberg, conservator
Thermenmuseum/gemeentelijk archeoloog Heerlen
Heerlen, 23 februari 1999

Bijlage 4 Advieskaart

1962000

1964000

Legenda

 Plangebied

Aanbevelingen

 Archeologische inspectie ondergrondse sloop

 Vervolgonderzoek (IVO-P)

322300N

322200N

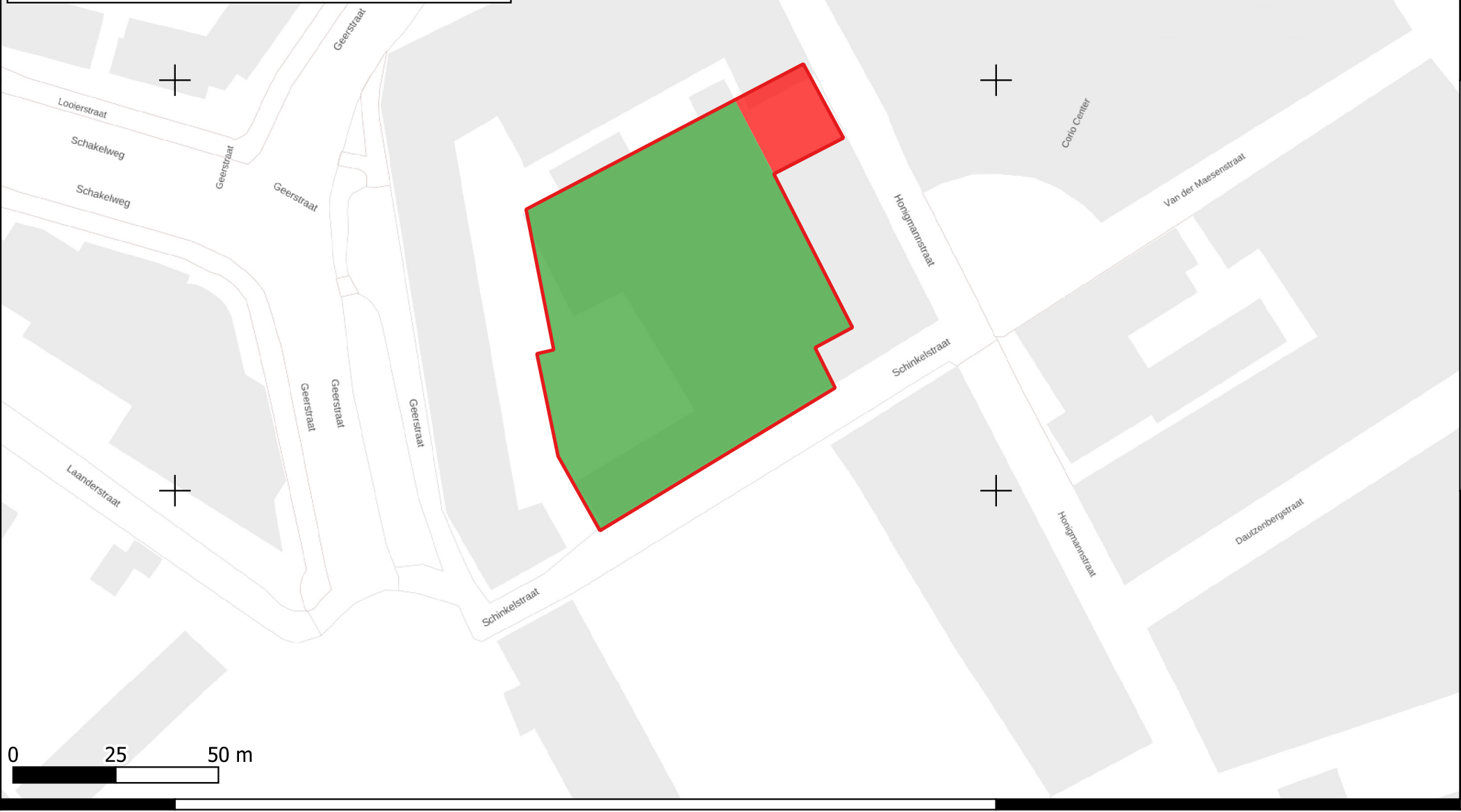
0 25 50 m

1962000

1964000

322300N

322200N

Bijlage 5 Tijdtabel

Geologische periodenArcheologische perioden

Chronozone			Datering		Tijdperk	
Laat Subatlanticum			1795	Nieuwste tijd (=Nieuwe tijd C)		
			1650	B	Nieuwe tijd	
			1500	A		
			1250	Laat	Middeleeuwen	
Vroeg Subatlanticum			1050	Vol		
			900	Ottoons		
			725	Karolingisch		
			525	Merovingisch laat		
			450	Merovingisch vroeg		
			270	Laat		
			70 na Chr.	Midden	Romeinse tijd	
			15 voor Chr.	Vroeg		
Subborea			250	Laat	IJzertijd	
			500	Midden		
			800	Vroeg		
			1100	Laat	Bronstijd	
1800	Midden					
2000	Vroeg					
Atlanticum			2850	Laat	Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	
			4200	Midden		
			4900/5300	Vroeg		
Borea			6450	Laat	Mesolithicum (Midden Steentijd)	
Preborea			8640	Midden		
			9700	Vroeg		
Weichselien	Laat Glaciaal	Late Dryas	9700			
		Allerød	11050			
		Vroege Dryas	11500			
		Bølling	12000			
	Vroeg Glaciaal	Vroegste Dryas	12500			
			13500			
		Denekamp	30500			
		Hengelo	60000			
	Vroeg Glaciaal	Moershoofd	71000			
		Odderade	114000			
		Brørup	126000			
		Eemien	236000			
	Saalien II		241000			Paleolithicum (Oude Steentijd)
	Oostermeeer		322000			
	Saalien I		336000			
	Belvedere/Holsteinien		384000			
Glaciaal x		416000				
Holsteinien		463000				
Elsterien						

Geonius.nl

Geonius is een middelgroot interdisciplinair ingenieursbureau met brede expertise binnen de GWW- en bouwsector. Door onze unieke combinatie van vakkennis op het gebied van wegen, geotechniek, milieu, geodesie, water, ruimtelijke ontwikkeling, landschap, archeologie en ecologie zijn wij goed in staat mee te denken met de klant en projecten zelfstandig uit te voeren. Grenzen tussen de verschillende divisies vervagen, waardoor steeds meer projecten integraal door ons worden uitgevoerd.

Geonius hecht veel waarde aan een informele, positieve bedrijfscultuur, het welzijn van medewerkers en maatschappelijke betrokkenheid.

Wegen

Geotechniek

Milieu

Geodesie

Water

Ruimtelijke ontwikkeling

Landschap

Archeologie

Ecologie